

Demokraatiapuu

Üldine aruanne



Sisukord

Üldine aruanne	1
Sissejuhatus	3
Väliuuring	3
Demokraatia ja selle väärtused	4
Rassism and Ksenofoobia	27
Rassismi ja ksenofoobia juhtumid	32
Kirjanduse ülevaade	39
lidsed juured (5. – 4. sajand eKr)	42
Keskaeg ja Renessansi periood (5.-15. sajand)	47
Valgustusajastu ja demokraatlikud revolutsioonid (17. -18. sajand)	49
19. ja varajase 20. sajandid	54
Teise maailmasõja järgsest ajast tänapäevani	60
Viited	69



Sissejuhatus

Demokraatiapuu üldaruande eesmärk on anda teavet demokraatia ajaloo ning demokraatia kontseptsiooni ja väljavaadete kohta igas partnerriigis. Täpsemalt koosneb see aruanne kahest osast: väliuuringute osast ja kirjanduse ülevaade osast.

Väliuuringute osas on kirjeldatud partnerriikide (Küpros, Eesti, Bulgaaria, Iirimaa, Portugal ja Türgi) rassismi, ksenofoobia ja diskrimineerimise olukorrad ning on täpsemalt uuritud tegelikke rassismi, ksenofoobia ja diskrimineerimise juhtumeid. Väliuuringu kaudu jagasid partnerid veebipõhist küsimustikku nii noortele, noorsootöötajatele kui ka noorteorganisatsioonidele.

Küsimustiku kaudu paluti vastajatel hinnata oma teadmiste taset ELi ühistest väärtustest ning jagada oma vaatenurki ja kogemusi seoses rassismi, ksenofoobia ja diskrimineerimisega.

Lisaks sisaldab aruande teine osa partnerite läbiviidud dokumentatsiooniuuringuid. Selle eesmärk on anda teavet kõigi demokraatlike ajalooliste hetkede kohta alates demokraatia ajaloost kuni tänapäevani. Uuritud ajalooliste perioodide hulka kuuluvad:

- lüüsed juured (5.–4. sajand)
- Keskaeg ja renessanss (17.–18. sajand)
- 19. ja 20. sajandi algus
- Teise maailmasõja järgsest ajast tänapäevani

Väliuuring

Meetodid

Projekti väliuuringute jaoks töötati välja veebipõhine küsimustik, et hinnata noorte ja noorsootöötajate kogemusi ja teadmiste taset seoses demokraatlike väärtustega ning diskrimineerimise, rassismi ja ksenofoobiaga seotud küsimustega järgmistes partnerriikides: Bulgaaria, Küpros, Eesti, Iirimaa, Portugal ja Türgi. Koostatud sai detailne küsimustik, mis sisaldas erinevaid küsimusi, valikvastustega kuni avatud küsimusteni, eesmärgiga koguda nii kvantitatiivseid kui kvalitatiivseid andmeid. Kaasavuse ja täpsuse tagamiseks tõlgiti küsimustik kõigi projektiga seotud partnerriikide keeltesse. Seejärel levitati küsitlust erinevate noortele ja noorsootöötajatele suunatud veebiplatvormide ja võrgustike kaudu. Vastuseid koguti kindlaksmääratud aja jooksul ja seejärel analüüsiti suundumuste ja mustrite tuvastamiseks. Kvalitatiivseid vastuseid analüüsiti temaatiliselt, et saada sügavam ülevaade isiklikest kogemustest ja perspektiividest. See meetodika aitas põhjalikult mõista osalejate seotust demokraatlike põhimõtetega ning nende kogemusi diskrimineerimise, rassismi ja ksenofoobiaga, pakkudes väärtuslike andmeid projekti eesmärkide ja tulemuste teavitamiseks.

Vastanute arv ja iseloomustus

Partnerite sotsiaalmeedia, suhtlusgruppide ja e-kirjade kaudu jõuti enam kui 385 sihtrühma inimese ja organisatsioonini ning vastuseid koguti kokku 65. Täpsemalt on Küpros, Bulgaaria, Eesti ja Iirimaa saanud igaüks 10 vastust, Portugal 11 vastust ja Türgi 14 vastust.

Vastajate vanus jäi vahemikku 18-24, 24-25, 26-30 ja 30+. Küprose puhul kuulus suurem osa vastajatest vanusevahemikku 24-25 & 26-30, ülejäänud olid üle 30-aastased. Eestis kuulus kuulus enim vastajaid 30+ vanuserühma, samas kui vastajaid oli ka 26-30 vanuserühmast ning vähemus vastajaid olid 18-24-aastased. Sarnaselt Eestiga oli ka Portugalis suurem osa vastajatest üle 30-aastased ning neil oli märkimisväärne hulk vastuseid 26-30-aastaste vanuserühmast. Oma panuse andsid ka 18-24-aastased. Huvitaval kombel oli ka Iirimaa puhul kõige silmapaistvam 30+ vanuserühm, järgnes 18-24-aastaste ja lõpuks 26-30-aastaste vanuserühm. Seevastu Bulgaarias kuulus suurem osa vastajatest vanuserühma 18-24, millele järgnes 24-25-aastaste vanuserühm ja seejärel sarnane panus vanuserühmas 26-30 ja 30+. Sarnaselt olid ka Türgis kuulunud suurem osa vastajatest vanusegruppi 18-24 ning ülejäänud 30 ja 30+ vanuserühma. Ülaloodud teabe põhjal on äärmiselt oluline näha kõigi partnerriikide terviklikku perspektiivi, kuna kaasati vastajaid kõigist vanuserühmadest, mis andis usaldusväärsemaid ja täpsemaid tulemusi.

Nagu eespool mainitud, paluti kõikidest partnerriikidest pärit vastajatel hinnata oma teadmiste taset ELi ühiste väärtuste kohta, mille hulka kuulusid: inimväärikus, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõigused, jagades samas oma vaatenurka nendele väärtustele. Seejärel paluti osalejatel jagada oma seisukohti rassismi, diskrimineerimise ja ksenofoobia olemasolu kohta, mida kahjuks jagasid kõik veel eksisteerivad partnerriigid. Erinevad osalejad on jaganud, et nad on olnud ohvrid või olnud tunnistajaks rassismile ja/või diskrimineerimisele ja need kes tahtsid, jagasid oma lugusid. Kõik vastused olid anonüümsed, tagades, et osalejatel oli mugav oma vastuseid jagada.

Demokraatia ja selle väärtused

Antud osa sisaldab teavet vastaja teadmiste taseme kohta demokraatia ja selle väärtuste kohta ning kirjeldab, mida iga ELi ühine väärtus tema arvates esindab.

Kas Teie arvates on demokraatia ja selle väärtuste olemasolu ühiskonna heaolu jaoks oluline?

Vastajatelt küsiti, kas nad usuvad, et demokraatia ja selle väärtuste olemasolu on ühiskonna heaolu seisukohalt olulised. Peaaegu kõik osalejad nõustusid selle väitega, samas kui ainult üks inimene ei nõustunud. Täpsemalt vastasid 6-st partnerriigist viie riigi kõik vastajad JAH, samas kui ühes partnerriigis vastas enamik vastajaid JAH ja ainult üks EI. Seega nõustus demokraatia olemasolu ja väärtuste tähtsusega ühiskonna heaolule kokku 98,5% vastanutest, samal ajal kui 1,5% vastajatest ei nõustunud.

Kas olete teadlik ELi demokraatlikest väärtustest?

Seejärel küsiti osalejatelt, kas nad on teadlikud ELi demokraatlikest väärtustest. Igas partnerriigis koguti järgmised vastused.

- Küprosel märkis 70% vastanutest, et on teadlikud ELi ühistest väärtustest, samas kui 30% ei olnud neist teadlikud.
- Eestis märkis 50% vastanutest teadlikkust EL-i ühistest väärtustest ning 50% ei teadnud neid väärtusi.
- Portugalis väljendas 100 % vastanutest, et nad on demokraatlikest väärtustest teadlikud.
- Iirimaa märkis 60% vastanutest, et on teadlikud ELi ühistest väärtustest, samas kui 40% ei olnud neist teadlikud.
- Bulgaarias märkis 60% vastanutest teadlikkust ELi ühistest väärtustest, samas kui 40% ei olnud neist teadlikud.
- Türgis on 71,4% vastanutest teadlikud ELi ühistest väärtustest, samas kui 28,6% ei teadnud neid.

Ülaltoodud vastuste põhjal märkis kokku 69,2% vastanutest, et on teadlikud EL-i ühistest väärtustest, samas kui 30,8% ei teadnud neid väärtusi. Kuigi suurem osa vastajatest oli teadlikud EL-i demokraatlikest väärtustest, väljendas üsna suur protsent inimesi, et nad ei olnud neist teadlikud.

Esitage oma teadmiste tase järgmiste ELi demokraatlike väärtuste kohta (1- madal, 5 väga kõrge)

Osalejatel paluti hinnata oma teadmiste taset ELi ühiste väärtuste kohta. Väärtuste hulka kuulusid: inimväärikus, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõigused.

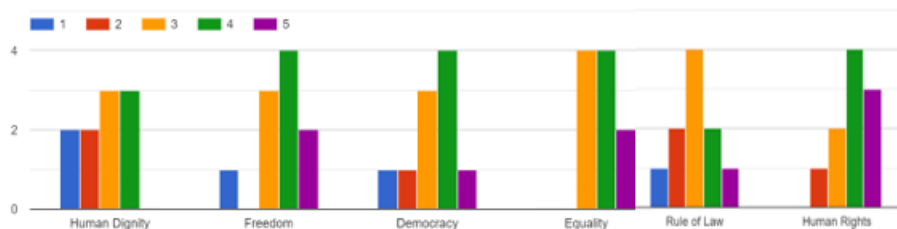
Küpros

	1 (madal)	2	3	4	5 (kõrge)
Inimväärikus	30%	10%	40%	-	20%
Vabadus	10%	-	10%	10%	70%
Demokraatia	10%	-	10%	20%	60%
Võrdsus	10%	-	10%	30%	40%
Õigusriik	20%	-	20%	30%	30%
Inimõigused	10%	-	10%	20%	60%

Nagu eespool mainitud, on Küprosest osalejad juba omandanud teataval tasemel teadmised ELi ühiste väärtuste kohta.

Eesti

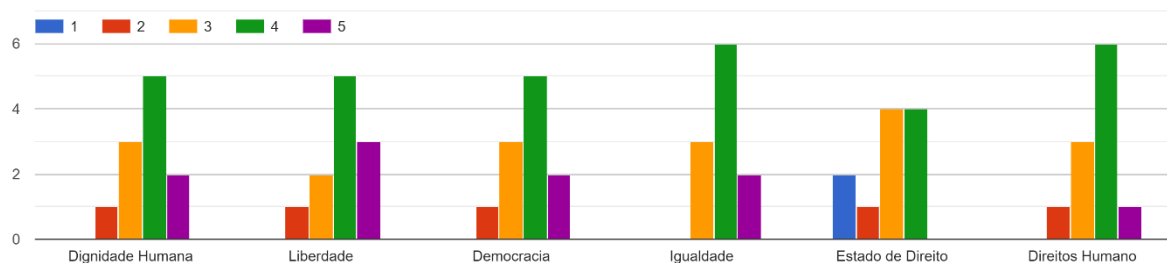
Please provide the level of knowledge you have on the following EU democratic values
(1- low, 5 very high)



Eesti puhul oli suurem osa vastajatest teadlikumad EL-i väärtustest nagu vabadus, demokraatia, võrdsus ja inimõigused.

Portugal

Indique o nível de conhecimentos que tem sobre os seguintes valores democráticos da UE (1 baixo, 5 muito elevado)



Kuna kõik osalejad vastasid jaatavalt küsimustele demokraatia tähtsuse ja ELi demokraatlike väärtuste tundmise kohta, vihjab see küsitletud rühmas demokraatlike põhimõtete kollektiivsele mõistmisele ja toetamisele nii riiklikul kui ka rahvusvahelisel tasandil. Demokraatiat hindavate inimestena on vastajad tõenäoliselt sotsiaalselt progressiivse orientatsiooniga, toetades kaasatust, inimõigusi ja sotsiaalset õiglust edendavat poliitikat ning algatusi. Demokraatia tunnuste mõistmine ELi raamistikus annab väärtusliku konteksti küsitluse vastuste tõlgendamiseks.

Iirimaa

ELi ühised väärtused	Keskmine hinnang	Teadmiste tase
Inimväärikus	3	Vastajate hinnangud viitavad erinevatele teadmiste tasemele, mis kalduvad keskmise vahemiku poole. Esineb märkimisväärne hulk vastuseid, mis viitab erinevale teadlikkusele.
Vabadus	3.3	Sarnaselt "Inimväärikusele" näitavad vastajate hinnangud segast teadmiste taset, pisut suurema rõhuasetusega keskmistel ja kõrgetel kategooriatel.
Demokraatia	3.3	Vastajate arusaam demokraatiast oli ka mitmekülgne, koos keskmise ja kõrge hinnanguga.
Võrdsus	2	Üldine teadmiste tase näib olevat madalam, enamik vastuseid jääb madala ja keskmise vahemikku.
Õigusriik	2.75	Vastajate hinnangud viitavad mõõdukale teadmiste tasemele, mis jaguneb madala, keskmise ja kõrge kategooria vahel.
Inimõigused	3.67	Vastajad märgivad suhteliselt kõrgemat inimõiguste teadmiste taset, kusjuures suurem osa vastustest langes kõrgesse kategooriasse.

Ülaltoodud vastuste põhjal ilmneb piisav teadmiste tase Iirimaa kontekstis, kus inimõiguste väärtus näib olevat ELi kõige teadlikum väärtus, millele järgnevad demokraatia ja vabadus.

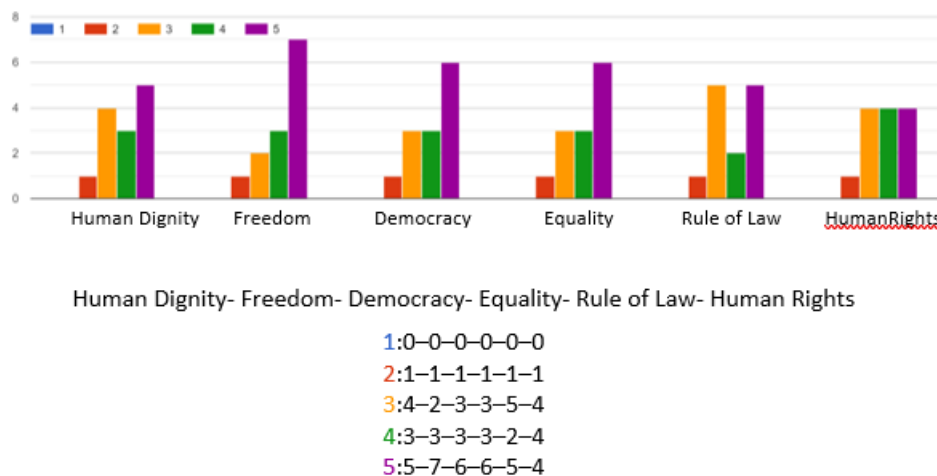
Bulgaaria

ELi ühine väärtus	Teadmiste tase
Inimväärikus	Suhteliselt madalaid teadmisi on näidanud 40% vastanutest (2 viiest), kõrgeid teadmisi aga 30% (5 5-st). 10% on valinud variandid 1, 3 ja 4 5-st.
Vabadus	Vastused olnud mitmekesised, kuna 30% on valinud tasemed 2, 4 ja 5 5-st, mis tähendab siiski, et levinud vastused viitavad suhteliselt kõrgele hinnangule vastaja enda teadmiste vabaduse kohta.
Demokraatia	30% vastajatest on valinud 2. taseme 5-st ja veel 30% on valinud taseme 5 viiest, mis näitab, et grupp on üsna mitmekesine,

	erineva arusaamaga enda teadmistest teema kohta, ulatudes madalast kõrgeini.
Võrdsus	30% vastajatest on märkinud 1. taseme, mis on madalaim teadmiste tase antud teema kohta, samas kui 20% on valinud variandi 2 viiest. Veel 20% on keskel (3 viiest) ja 20 % on näidanud kõrgeimat teadmiste taset (5/5).
Õigusriik	50% of the respondents have indicated low levels of knowledge on this topic (1 out of 5), while 20% have declared high level of knowledge (5 out of 5). The other options have been chosen by 10% of the respondents each. 50% vastanutest on märkinud madalat teadmiste taset sellel teemal (1/5), 20% aga kõrget teadmiste taset (5/5). Ülejäänud variandid said valituks igaüks 10% vastanute poolt.
Inimõigused	30% vastanutest märkis, et teadmised sellel teemal on madalad (1/5), samas kui 20% on keskmisel tasemel (3/5) ja veel 20% on teatanud, et teadmiste tase on kõrge (5/5) .

Ülaltoodud vastuste põhjal ilmneb Bulgaaria kontekstis piisav teadmiste tase ELi ühiste väärtuste kohta.

Türgi



Türgi puhul ilmneb vastajate kõrge teadmiste tase, samas kui vabadus näib olevat kõige teadlikum ELi ühisväärtus, millele järgnevad demokraatia ja võrdsus.

Tuginedes oma ülaltoodud vastustele, kirjeldage palun lühidalt ELi demokraatlikke väärtusi

Selles osas paluti osalejatel kirjeldada lühidalt iga ELi ühist väärtust. Allpool esitatakse vastused iga partnerriigi vastuste põhjal ELi ühisväärtuste kaupa.

Inimväärikus

Selles osas antakse ülevaadet, mida on vastajad väljendanud inimväärikuse kohta ja mida see nende jaoks tähendab. Vastused eraldatakse iga partnerriigi allolevate vastuste põhjal.

Küpros

Kui osalejatel paluti kirjeldada inimväärikust kui ELi ühist väärtust, siis selle kohta väitsid nad, et see on osa EL-i Põhiõiguste Kojast, osa 1. peatükist, mis ütleb, et inimväärikus peaks olema kaitstud õigus, mida ei tohiks kunagi peale suruda. Ülioluline on kohelda kõiki lugupidavalt, sõltumata nende taustast (st usk, etniline kuuluvus, sugu jne). Oluline on mitte alandata inimese inimväärikust tema omaduste või tunnuste tõttu. Me kõik peaksime tundma, et meid austatakse ja väärtustatakse. Vastastikust austust võib pidada inimväärikuse eeskujuks.

Eesti

Küsitlusest selgus mitu inimväärikuse võtmepunkti. Osalejad rõhutasid, kui oluline on juurdepääs sellistele vajadustele nagu voolav vesi ja peavari ning et kõiki inimesi koheldaks väärikalt ja austavalt. Need aspektid on ühiskonnas inimväärikuse säilitamiseks väga olulised. Vastajate seas valitseb tugev üksmeel iga inimese väärtuste ja õiguste osas, sealhulgas kaitse mitteaustava kohtlemise eest. Osalejad rõhutasid tihedat seost inimväärikuse ja inimõiguste vahel ning rõhutasid eriti ELi rolli nende õiguste edendamisel ja kaitsmisel. Samuti rõhutasid vastajad inimväärikuse oluliste aspektidena enesest lugupidamise, distsipliini ja isiklikest väärtustest kinnipidamise olulisust.

Täpsemad vastused on toodud allpool:

Õigus saada uurdepääs veele ja peavarjule.

Et mind koheldaks väärikalt, austavalt ja distsipliiniliselt.

Iga inimese loomupärane väärtus ja õigused. Kaitse ebainimliku või alandava kohtlemise eest.

Austus inimkonna vastu.

Inimväärikus on tihedalt seotud inimõiguste austamisega. EL rõhutab inimõiguste kaitset ja edendamist kui oma identiteedi põhiaspekti.

Inimväärikus on seotud austusega iga inimese ja tema õiguste vastu.

Keegi, kes austab ennast ja teisi, kellel on oma seisukohad ära kuulatud ja nendega arvestatud.

Austada iseennast ja väärtusi

Portugal

Vastused küsimusele, mis puudutab teadmiste taset ELi demokraatliku inimväärikuse väärtuse kohta, peegeldab osalejate üldiselt positiivset ja teadlikku mõistmist. Enamik vastajaid andis hinnanguid keskmisest kõrgesse vahemikku, mis viitab sellele, et nad on sellest demokraatlikust põhimõttest teadlikud. Vastajad tunnustasid järjekindlalt ELi pühendumust seada inimväärikus oma poliitika keskmesse. Nad mõistavad, et EL tunnustab ja kaitseb iga inimese loomuomasi õigusi ja väärtust, sõltumata sellistest teguritest nagu päritolu, rass, sugu, usk või orientatsioon. Euroopa Inimõiguste Konventsiooni ning sotsiaal- ja tööhõivepoliitika tunnustamine näitab inimõiguste kaitsmise mitmetahulise lähenemisviisi mõistmist.

Iirimaa

Positiivne tunnustus:

- *"Iga üksikisikut tuleb austada ning inimväärikus hõlmab üksikisikute õiguste ja kohustuste tunnustamist ja kaitsmist."*
- *"Kodanikel on õigus elada ja töötada väärikates tingimustes."*
- *"Igaühele on loomupärane väärikus ning igaüht tuleb kaitsta ja austada."*
- *"Inimväärikus hõlmab austust ja kaitset iga inimese suhtes, kes on kordumatu ja kellel on oma kordumatu ajalugu."*
- *"Inimväärikus on suur kingitus ühiskonnas nõuetekohaseks toimimiseks."*
- *"Inimväärikus ei ole mitte ainult põhiõigus iseeneses, vaid ka põhiõiguste alus."*
- *"See on viis, kuidas me kohtleme inimesi väärikalt ja lugupidavalt."*
- *"See põhineb inimkonna heaolul."*

Ebakindel või piiratud teadlikkus:

- *"Pole kindel, vabandust."*
- *"Pole väga teadlik."*

Tavaline kommentaar:

- *"See põhineb inimkonna heaolul."*

Bulgaaria

- *Demokraatlikus ühiskonnas elava inimese omadus, mis määrab tema tähtsuse ja isiksuse.*
- *Inimese käitumine.*
- *Inimese enesehinnang põhineb teatud eelistel ja enesehinnangul.*
- *Uhkustunne, mis põhineb kõrgemate omaduste omamisel.*
- *Igal inimesel on õigus väärikusele, mis tähendab, et kellelgi pole õigust seda jalge alla tallata. See tähendab, et mul pole õigust teist inimest kuidagi alandada.*
- *Juurdepääs põhiõigustele.*
- *Kodu, toit, haridus ja tervis kui põhivajadused, mis on kaetud kõigile.*
- *Iga inimese loomupärane väärtus ja austus.*
- *Igal inimesel on oma olemuslik väärtus, mida ei saa kahtluse alla seada ükski seadus ega menetlus (nt ka seetõttu ei ole surmanuhtlus EL-is lubatud).*
- *Üldiselt näitavad küsitlustulemused vastajate seas nüansirikast arusaama inimväärikusest, mis hõlmab nii individuaalset kui ka ühiskondlikku vaatenurka. Nad tunnistavad väärikust kui igale inimesele omast põhiõigust ja rõhutavad selle õiguse austamise ja kaitsmise tähtsust kõigis eluvaldkondades.*

Türgi

- *'Omaenda vaba tahe.'*
- *"Inimkonna väärikus sõltub võrdsusest, teenetest ja vabadusest."*
- *"Sundides tegemata käitumist, mida ühiskond peab inimkonna üldisest positsioonist madalamaks ja vastuvõetamatuks."*

- *"Onur on lihtsalt nimi." (Väärikus on tõlgitud kui "onur", seda saab kasutada nimena türgi keeles)*
- *"Ei rõhu inimesi ega oma klassifikatsioone."*
- *"Sõltumata eristustest, nagu rass, keel, usk või sugu, väljendab see üksikisikute erilist ja väärtuslikku olemust lihtsalt sellepärast, et nad on inimesed."*
- *"Iga inimene on väärtuslik."*
- *"Pärast sündi on inimesel ükskõik millest hoolimata õigus inimväärikusele ilma diskrimineerimiseta."*

Vastused näitavad järjekindlat arusaama inimväärikusest, mille keskmes on üksikisiku autonoomia ja loomupärane väärtus. Nad rõhutavad ühiskondlikest piirangutest vabanemise ja võrdsuse poole püüdlamise tähtsust, tagades, et kõiki inimesi väärtustatakse ja austatakse lihtsalt nende inimlikkuse tõttu. "Onuri" kaasamine näitab kontseptsiooni kultuuriliselt nüansirikast arusaamist, samas kui sünnist saati eksisteeriva väärkuse rõhutamine tugevdab selle universaalsust.

Kommentaariid:

ELi Inimväärikuse väärtuse määratlus on määratletud järgmiselt:

"Inimväärikus on puutumatu. Seda tuleb austada, kaitsta ja see on põhiõiguste tegelik alus."

Kõikide partnerriikide üldiste vastuste põhjal tuuakse esile, et vastajad nõustuvad inimväärikuse määratluse erinevate elementide osas. Kokkuvõtvalt väitsid vastajad, et igaüht tuleb austada sõltumata tema taustast ja iseärasustest ning igaühele tuleb anda inimväärikus.

Vabadus

Selles osas on kirjeldatud, mida vastajad on väljendanud vabaduse kohta ning mis see nende jaoks tähendab. Allpool on vastused iga partnerriigi vastuste põhjal eraldatud.

Küpros

Vabadus on äärmiselt oluline, kuna igal inimesel peaks olema võimalus ja vabadus ise otsustada. Vastajad olid teadlikud valiku-, väljendamis-, usu-, sõna-, kogunemis- ja seksuaalse identiteedi vabadusest. Osalejad rõhutasid ka, et oluline on omada nii „vabaduse milles” kui ka „vabaduse millest” mõistet, nagu vabadus sunnitööst ja orjusest.

Eesti

Vastajad rõhutasid erinevate vabaduste, sealhulgas sõna-, usu- ja väljendamisvabaduse ning eriti valikute tegemise vabaduse suurt tähtsust. Tulemuste kaudu rõhutatakse, et ülioluline on luua keskkond, kus üksikisikud saavad end vabalt, kuid austusega väljendada ja oma õigusi kaitsta. ELi mõistes haakub vabadus ka poliitilise ja majandusliku vabaduse mõõtmatega. Viimaseks, kuid mitte vähemtähtsaks, on üksikisikute autonoomia teha otsuseid oma elu, sealhulgas töö, hariduse ja isiklike küsimuste üle.

Täpsemalt olid vastused järgmised:

Võimu-, sõna-, usu-, teabe-, väljendus- ja teabevabadus.

Keskkonna loomine, kus üksikisikud saavad end vabalt väljendada, isikuõiguste kaitse.

Liikumis- ja valikuvabadus.

Vabaduse mõiste ELi kontekstis hõlmab erinevaid mõõtmeid, nagu liikumisvabadus, poliitiline vabadus ja majanduslik vabadus.

Vabadus on koht, kus pole vangi ja orja.

Võimalus teha oma elu jaoks otsuseid kõigis aspektides.

Valida töö, haridus ja isiklik elu.

Et valida elu, mida soovid.

Portugal

Osalejad mõistsid üldiselt kindlalt ELi vabaduse demokraatlikku väärtust, kusjuures hinnangud langesid valdavalt keskmise ja kõrge vahemikku. Osalejad tunnustasid ELi pühendumust vabaduse edendamisele, tunnustades selle staatust põhiõiguste hartas sätestatud põhiõigusena. Samuti rõhutasid nad vabaduse tugevdamist Euroopa inimõiguste konventsiooni järgimise kaudu. Vastajad olid teadlikud ELi vabaduse edendamisest Portugalis nii põhimõtete kui ka õiguslike vahendite kaudu. Nad märkisid poliitikat, mille eesmärk on tagada sõna-, liikumis- ja kodanikuõigused riiklikul tasandil.

Kokkuvõttes näitasid osalejad nüansirikast arusaama ELi vabaduse demokraatlikust väärtusest, tunnistasid selle õiguslikku alust, praktilisi rakendusi ja laiaulatuslikke mõjusid individuaalsele ja kollektiivsele autonoomiale.

Iirimaa

Põhjalik mõistmine:

- "Mõtte-, sõna-, usu- ja teabevabadus."
- "Sõnavabadus, enesevabadus, sõnavabadus, usuvabadus, liikumisvabadus, ühinemisvabadus, teabevabadus."

- *"Vabadus on võime tegutseda, mõelda ja avaldada oma arvamust nii, nagu soovid."*
- *"Igal inimesel peaks olema õigus tunda end vabalt ja vabalt tegutseda."*
- *"Olla vaba, omada sõnavabadust."*

Sotsiaalne ja globaalne perspektiiv:

- *"Eurooplastel on õigus teatud vabadusele, sealhulgas religiooni ja seksuaalsuse vallas."*
- *"Maailmarahu, eriti tänapäeval, on ütlematagi selge, et see peab olemas olema."*

Ajaloolise konteksti tunnustamine:

- *"Ajaloaliste faktide põhjal oli vabadus alati piiratud."*

Bulgaaria

- *Õigus avaldada isiklikku arvamust, reisida ja liikuda piirideta üle maailma, valida, kus ja kellega koos elada.*
- *Kui mugav on inimesel oma arvamust avaldada.*
- *Õigus valida.*
- *Piirangute puudumine iga inimese isiklike põhimõtete, moraali ja väärtuste väljendamisel ja rakendamisel.*
- *Igal inimesel on õigus vabadusele iga oma tegevuse üle – tegevus-, liikumis-, sõna- ja mõttevabadusele. Kui aga isiku tegevus rikub seadusi, tuleb teda karistada.*
- *Õigus eneseväljendusele.*
- *Vabadus nautida oma kultuuri, kõnet, seksuaalsust, soolist identiteeti jne.*
- *Liikumis-, sõna- ja mõttevabaduse tagamine kõigile ELi kodanikele.*
- *Iga inimene sünnib vabana ja tal on näiteks õigus oma ideid väljendada ja ELis vabalt liikuda.*
- *Vastajad toovad välja mõned vabaduse võtmeaspektid, nagu sõnavabadus, valikuvabadus, vabaduse universaalne olemus ja selle olemuslik olemus, aga ka vabaduse õiguslikud piirid. Üldiselt rõhutavad uuringu tulemused vabaduse mitmetahulist olemust, mis hõlmab erinevaid aspekte, nagu väljendus, valik, seaduslikkus, universaalsus ja loomupärased õigused. Vastajad demonstreerivad nüansirikast arusaama vabadusest kui demokraatlike ühiskondade aluspõhimõttest, mis on oluline individuaalse eneseteostuse ja kollektiivse heaolu jaoks.*

Türgi

- *"Ei piira inimesi oma seisukohtade ja mõtete väljendamisel."*
- *"See, kuidas inimesed elavad nii, nagu nad tahavad, teisi mõjutamata."*
- *"See algab eluvabadusest, mis peaks järjest suurenema. See on ideaalide ja vabadusega varustatud inimese võime käituda nii, nagu ta soovib, teisi häirimata."*

- *"Me ei saa süürlaste pärast õhtul välja minna."*
- *"Iga inimene vastutab oma valikute ja oma elu eest ise."*
- *"Inimestel on õigus elada vabalt, austades teiste õigusi, end väljendada ja teha otsuseid ilma välise sunnita."*
- *"Vabadus on põhiõigus."*
- *"Igaühel on õigus sõnavabadusele ja neil peaks olema võimalus end väljendada ilma avaliku võimu sekkumiseta."*

Need vastused näitavad vabaduse mitmekülgset mõistmist. Selle tuumaks on õigus end vabalt väljendada, tuues esile avatud suhtlemise tähtsuse ja seisukohtade piiramise vältimise. Samuti kerkib esile vastutustundliku vabaduse kontseptsioon, kus osalejad tunnistavad vajadust vältida tegusid, mis riivavad teiste vabadust. Huvitav vastus ("Me ei saa süürlaste tõttu õhtul välja minna") rõhutab vabaduse võimalikke piiranguid reaalsetes olukordades, rõhutades käimasolevat vestlust üksikisiku vabaduste ja ühiskondliku heaolu tasakaalustamise üle. Lõpuks rõhutatakse mitmes vastuses vabadust kui põhiõigust, eelkõige sõnavabadust ilma välise surveta.

Kommentaarid:

ELi vabaduse väärtuse määratlus näitab:

„Liikumisvabadus annab kodanikele õiguse Euroopa Liidus vabalt liikuda ja elada. Selliseid isikuvabadusi nagu eraelu austamine, mõtte-, usu-, kogunemis-, sõna- ja teabevabadus kaitstakse ELi põhiõiguste hartaga.

Kogutud vastuste põhjal olid osalejad teadlikud vabaduse põhielementidest, nagu valiku-, väljendamis-, usu-, sõna-, kogunemis- ja seksuaalse identiteedi vabadus. On äärmiselt oluline, et kõik inimesed oleksid omaks võetud ja volitatud sellisena, nagu nad on, ja neil oleks selleks võime, mis oleks pidanud olema antud.

Demokraatia

Järgmises osas on kirjeldatud, mida vastajad on väljendanud demokraatia kohta ning mida see nende jaoks tähendab. Allpool on vastused iga partnerriigi vastuste põhjal eraldatud.

Küpros

Demokraatiat peetakse mõisteks, kus riigi elanikkond valitseb esindajate valimise kaudu kogutud vastuste põhjal. Mõned omistatud elemendid hõlmavad enamuse vajaduste esindamist, hääleõigust, kogunemisvabadust ja ühinemisvabadust. Teised demokraatiaga seotud elemendid, mida osalejad jagasid, olid: austus, sallivus, sõnavabadus, usuvabadus, kodakondsus jne.

Vastajad avaldasid lisateavet oma teadmiste kohta demokraatiast, mis hõlmab õigust teha demokraatlikke valikuid; poliitilist organit, kus rahval on võim, hääle- ja arvamusoigus; poliitilist vabadust ja sõnavabadust; õigust hääletada ja anda vastutust juhtorganitele/inimestele.

Eesti

Demokraatia kohta tehtud järelused rõhutavad demokraatia ja kodanike osaluse tähtsust valitsemises. Üldlevinud arusaam demokraatiast on hääleõigus ja esindajate valimine, mis tagab enamuse hääle kajastumise otsustusprotsessis. Demokraatiat peetakse ka süsteemiks, kus kodanikel on vabadus arvamus jagada ja osaleda neid mõjutavate poliitika kujundamises. Lõppkokkuvõttes peetakse demokraatiat teeks rahuliku ja harmoonilise elu poole, kus inimestel on oluline roll oma kogukondade kujundamisel.

Täpsemad vastused on toodud allpool:

- *Hääletamise korral otsustab enamus.*
- *Hääleõigus riigiametnike valimisel.*
- *Kodanikel on õigus valida esindajaid erinevatesse institutsioonidesse, sealhulgas Euroopa Parlamenti. Valitud esindajad teevad otsuseid kodanike nimel, tagades, et rahva tahe kajastuks poliitika kujundamisel.*
- *Poliitiline termin, mida kasutatakse enamuse hääle arvestamiseks.*
- *Esindajate valimised.*
- *Demokraatia on poliitiline süsteem, mille üle otsustab enamus.*
- *Võimalus omada vabadust arvamus jagades ja osaleda aspektides, mis mõjutavad Sind kui üksikisikut.*
- *Raske sõnadega seletada. Kui saad valida oma esindajateks poliitikud, kuid nad teenivad kodanike vajadusi ja sellele lahendusi demokraatlikul viisil, isiklikku kasu saamata, kuid ühise hüve nimel.*
- *Kodanike jõud elada rahulikult ja armastusega.*

Portugal

Osalejad demonstreerisid kiiduväärt arusaamist demokraatia demokraatlikust väärtusest ELis, enamik neist andis hinnanguid keskmise ja kõrge vahemikku. Nad tunnustasid ELi demokraatia edendamist Portugalis õiguslike vahendite ja põhimõtete kaudu. Nad rõhutasid kohustust järgida õigusriigi põhimõtteid, kodanike osalust ja demokraatlike põhimõtete, sealhulgas inimõiguste, ajakirjandusvabaduse, kohtusüsteemi sõltumatuse ning vabade ja ausate valimiste järgimise jälgimist. Demokraatiat peeti ELi keskseks tugisambaks, kus olulised otsused tehakse demokraatlikult ja esinduslikult. See peegeldab arusaama demokraatia põhirollist ELi identiteedis.

Mitmes vastuses rõhutati, et ELi-sisesed otsused tehakse hääletamise teel, rõhutades üksikisikute universaalset õigust osaleda demokraatlikus protsessis. Vastused toovad ühiselt esile teadliku osalejabaasi Euroopa Liidu aluseks olevate demokraatlike põhimõtete osas.

Lirimaa

Aluspõhimõtted:

- *"Hääletamisõigus."*
- *"EL-i riigid peaksid valima oma valitsused demokraatlikult ja EL-i otsused peaksidki nii kujunema."*
- *"Demokraatia on valitsemissüsteem, kus selle liikmeid valib kogu riigi elanikkond."*
- *"EL-is hinnatakse kõrgelt demokraatiat, mis tähendab, et rahval on sõnaõigus selles, kes on nende juht."*

Kodanike kaasamine ja Inimõigused:

- *"Hääletamine ja kodanike kaasamine poliitiliste otsuste tegemisse."*
- *"Võime hõlbustada ja austada inimõigusi."*

Kriitiline hindamine:

- *"Demokraatia, kui see hästi toimib, on ühiskonnale ja kodanike sõnavabadusele väga kasulik."*
- *"Tänapäeval hõlmab demokraatia ainult globaalse eliidi huve."*

Bulgaaria

- *Et anda kõigile võimalus.*
- *Õigus osaleda poliitiliste otsuste tegemisel selle kohta, milline partei juhib sinu elukohas.*
- *Sellise poliitilise süsteemi edendamine, kus kodanikel on õigus osaleda otsustusprotsessides.*
- *Poliitiline süsteem, kus poliitiline võim on legitiimne valimiste kaudu, mille kodanikud on erineva poliitilise kaasamisega.*
- *Poliitiline ideoloogia, mida iseloomustab kodanike võrdsus ühiskonnas, üldseaduste vaba ja võrdne hääletamine.*
- *Et oleks õigus olla ära kuulatud.*
- *Valitsus tugineb rahva häälele.*
- *Hääleõigus meie ühiskonna juhtorganite valimisel.*
- *Ühiskonnal on õigus teha oma valik hääletamise teel.*

Uuringu tulemused näitavad, et vastajad mõistavad demokraatiat suhteliselt hästi, hõlmates selliseid põhimõtteid nagu poliitiline osalus, võrdsus, vabadus, esindatus ja valimiste kaudu valitsemise legitiimsus. Need vastused peegeldavad demokraatia kui põhiraamistiku tunnustamist kodanike õiguste tagamisel ja nende ühiskonna kujundamisel osalemises.

Türgi

- *"Riigijuhi valimine kodanike poolt."*
- *"Rahvuse tahte ja mõtete tähtsus."*
- *"Mitmeparteiline ja mitme-isiku valimistaotlus."*

- "Võitnud valimised on edasi lükatud." (kriitika)
- "Üksikisikud peaksid saama kasu juhtorganitest seadustega kaitstud viisil."
- "EL-i riikides teevad inimesed valimistel oma valikud vabalt."
- "Enamus määrab juhtimise ja heaolutaseme tõusuks, inimesed määravad juhtimise."

Need vastused näitavad demokraatia mõistmise erinevat taset. Mõned keskenduvad põhiaspektidele, nagu kodanike osalemine juhtide valimisel ("riigijuhi valimine kodanike poolt", "EL-i riikides teevad inimesed valimistel oma valikud vabalt"). Teised rõhutavad rahva tahte esindamise tähtsust ("rahvuse tahte ja mõtete tähtsus", "enamus määrab juhtimise"). Huvitaval kombel süveneb üks vastus ("mitmeparteiline ja mitme isiku valimistaotlus") valimissüsteemide eripäradesse. Kriitiline perspektiiv ilmneb kommentaariga "Võitnud valimised on edasi lükatud", tuues esile võimalikud puudujäägid demokraatlikes protsessides Türgis. Lõpuks viitab üks vastus ("Üksikisikud peaksid saama juhtorganitest kasu") demokraatlike valitsuste kohustusele teenindada inimesi.

Kommentaariid:

ELi demokraatia väärtuse määratlus on defineeritud järgmiselt:

„ELi toimimine põhineb esindusdemokraatial. Euroopa kodanikul on automaatselt poliitilised õigused. Igal täiskasvanud ELi kodanikul on õigus kandideerida ja hääletada Euroopa Parlamendi valimistel. ELi kodanikel on õigus kandideerida ja hääletada oma elukoha- või päritoluriigis.”

Samamoodi tõdesid vastajad, et läbi demokraatia peaks igal inimesel olema õigus hääletada ja kas otseselt või kaudselt osaleda oma riigi poliitilistes nähtustes. Samuti rõhutati, kuidas Euroopa Liit paneb rõhku demokraatia mõistele.

Võrdõigus

See osa tutvustab, mida vastajad on väljendanud võrdõiguse kohta ning mida see nende jaoks tähendab. Allpool on vastused iga partnerriigi vastuste põhjal eraldatud.

Küpros

Võrdõigust kirjeldati kui kontseptsiooni, mis on seotud põhimõtetega, et ei tohiks esineda otsest ega kaudset diskrimineerimist etnilise päritolu, soo, usutunnistuse, puude, vanuse, seksuaalse sättumuse, oskuste jms alusel. Osalejad tõid esile, et võrdsed peavad olema õigused, kohtlemine ja võimalused kõigile ühiskonnaliikmetele, sealhulgas töövõimalused. Teine vaade ELi võrdõiguslikkuse väärtusele hõlmas ELi liikmesriikide võrdsust ning seda, et kõigil ELi kodanikel peaks olema oma riigis elades samad EL-i õigused.

Eesti

Võrdõigust käsitletakse kui tugevat pühendumist mittediskrimineerimisele, kus kõiki koheldakse võrdselt sõltumata soost, rassist, usust, majanduslikust taustast ja muudest teguritest noorte eestlaste seas. Vaja on võrdsed võimalusi nii hariduses, karjääris kui ka juurdepääsul töökohtadele, olenemata soost või päritolust ning üldiselt ka õiglast kohtlemist ühiskonna kõigis osades.

Täpsemad vastused on toodud:

- *Sooline ja vähemusrühmade võrdõiguslikkus.*
- *Võrdsus olenemata soost, sugupoolest, seksuaalsest sättumusest, rassist, usutunnistusest.*
- *Mittediskrimineerimine rassi, soo, etnilise kuuluvuse, usutunnistuse, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel.*
- *Austa kõiki võrdselt olenemata soost jne.*
- *Kaitse diskrimineerimise eest*
- *Kõigi kodanike võrdsed õigused seaduse ees.*
- *Oskus pakkuda kõigile võrdsed võimalusi ja kaitsta inimesi diskrimineerimise eest.*
- *Vaatamata soole, nahavärvile ja usule, võimalusele omada samu võimalusi*
- *Võimalusteni jõuda oskuste alusel, mitte soo jms.*
- *Juurdepääs tööle, karjäärile ja haridusele sõltumata päritolust ja soost*

Portugal

Osalejad mõistsid üldiselt hästi ELi demokraatlikku võrdõiguslikkuse väärtust, enamik neist andis hinnangud 4-5-st. Osalejad tunnustasid ELi pühendumust edendada võrdsed võimalusi ja kohtlemist kõigile inimestele, sõltumata soost, etnilisest päritolust, puudest, seksuaalsest orientatsioonist või mõne muu tunnusest - "See rõhutab kõigi kodanike õiguste ja võimaluste võrdsust, sõltumata soost, etnilisest päritolust, usutunnistusest või muudest isikuomadustest.", "tõrjudes diskrimineerimist selliste tegurite alusel nagu sugu, rass või religioon ja püüdlus luua ühiskond, kus kõigil inimestel on võrdsed võimalused ja kohtlemine." See peegeldab arusaama ELi jõupingutustest luua õiglane ja kaasav ühiskond. Osalejad mõistsid ELi eesmärki kaotada diskrimineerimine diskrimineerimisvastaste õigusaktide ning sotsiaalsetele ja majanduslikele erinevustele suunatud algatuste kaudu.

Osalejad märkisid lakooniliselt, et võrdsus seisneb kõigi samamoodi kohtlemises, olenemata nende olemusest, rõhutades õigluse ja erapooletuse põhimõtet. Osalejad demonstreerisid nüansirikast arusaamist ELi demokraatlikust võrdõiguslikkuse väärtusest, tunnistades selle

laia ulatust, diskrimineerimise kaotamise tähtsust ja püüdlust luua ühiskond, kus kõigil on võrdsed õigused ja võimalused.

Iirimaa

Sooline ja vähemuste võrdõiguslikkus:

- *"Meeste ja naiste võrdsed õigused."*
- *"Soolise, rassilise ja vähemuste võrdõiguslikkuse kehtestamiseks on käimas praegused sammud."*
- *"Inimeste võrdne kohtlemine sõltumata rassist, soost, seksuaalsest sättumusest, usutunnistusest, vanusest ja puudest."*

Võrdne kohtlemine ja võimalused:

- *"Võrdsus on seotud võrdse olemisega ning olla võrdselt koheldud õiguste ja võimaluste suhtes. "Igaast soost, usust, rassist jne inimestelt eeldatakse samasuguseid õigusi kui kõigil teistel."*
- *"Võimalus saada võrdsed võimalused."*

Sunnitud olemasolu ja realism:

- *"Võrdsus on sunnitud eksisteerima kõigis osades."*
- *"Inimestel on võrdsed õigused olenemata soost või rassist jne."*
- *"Me ei suuda kunagi saavutada tõelist võrdsust. Inimese mentaliteet püüab alati ennast näidata."*

Bulgaaria

- *Inimesi kohaldatakse võrdselt sõltumata nende keelest, rahvusest, kuuluvusest, rassist, soost.*
- *Ei tunne end tähtsusetuna.*
- *Inimeste mittediskrimineerimine igas suhtes.*
- *Erinevate inimkastide võrdsustamine rahva standardiseerimiseks.*
- *Minu arusaam võrdsusest on enamasti seotud võrdsusega seaduse ees – iga inimesel on teistega võrdsed õigused. See tähendab, et sõltumata päritolust või ühiskonnaklassist on kõik seaduse ees võrdsed.*
- *Ei mingit diskrimineerimist.*
- *Meeste ja naiste võrdõiguslikkus majanduslikes ja sotsiaalsetes aspektides, sealhulgas töö, vara, seadused, õigused jne.*
- *Võrdsete võimaluste ja kohtlemise edendamine kõigile, sõltumata soost, rassist või muudest tunnustest.*
- *Teoreetiliselt on kõik kodanikud võrdsed sõltumata nende vanusest, seksuaalsest sättumusest, rahvusest, usutunnistusest. Pean ütlema, et praktikas see nii ei ole.*

Uuringu tulemused rõhutavad pühendumust võrdsuse põhimõttele ning rõhutavad diskrimineerimise ja ebavõrdsusega tegelemise tähtsust kaasavama ja õiglasema ühiskonna

loomisel. Need peegeldavad arusaama, et võrdõiguslikkus ulatub juriidilistest raamistikest kaugemale, hõlmates laiemat sotsiaalset, majanduslikku ja kultuurilist mõõdet, ning rõhutavad vajadust teha pidevaid jõupingutusi võrdõiguslikkuse edendamiseks ja diskrimineerimise vastu võitlemiseks selle kõigis vormides.

Türgi

- *"Vabadus omada võrdseid õigusi."*
- *"Värvi, rassi, soo jne neutraliseerimine."*
- *"Kõigi võrdne kohtlemine seaduse ees."*
- *"Vaesed ei võrdu rikastega, näiteks rikkad maksavad vähem makse."*
- *"Sõltumata soost."*
- *"Iga inimene on seaduse ees võrdne sõltumata rassist, keelest, soost jne."*
- *"Igal inimesel on võrdsed õigused."*
- *"Rassismi keeld ja erinevuste austamine iga indiviidi suhtes, diskrimineerimata kultuuri, keele või religiooni alusel."*

Need vastused pakuvad erinevaid võrdõiguslikkuse aspekte. Mõned keskenduvad õiguslikele aspektidele (võrdsus seaduse ees), teised aga sotsiaalsele võrdsusele (võrdsed õigused, erinevuste austamine) ja majanduslikule võrdsusele (asjaoludel põhinev õiglus).

Kommentaariid:

ELi võrdõiguslikkuse väärtus on määratletud järgmiselt:

Võrdsus seisneb kõigi kodanike võrdsetes õigustes seaduse ees. Naiste ja meeste võrdõiguslikkuse põhimõte on kogu Euroopa poliitika aluseks ja Euroopa integratsiooni aluseks. See kehtib kõigis valdkondades. Võrdse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõte sai osaks Rooma lepingust 1957. aastal.

Kõikide partnerriikide vastajad nõustuvad, et kõik inimesed, sõltumata nende omadustest, peavad oma igapäevaelus nautima võrdsust. Täpsemalt keskenduvad osalejad sellistele isikuomadustele nagu etniline päritolu, sugu, religioon, puue, vanus, seksuaalne sättumus, majanduslik taust jne.

Õigusriik Rule of La

See osa annab teavet selle kohta, mida vastajad on väljendanud õigusriigi ühiskväärtuse kohta ja selle tähtsusest. Allpool on vastused iga partnerriigi vastuste põhjal eraldatud.

Küpros

Seoses ELi õigusriigi kontseptsiooniga jagasid osalejad erinevaid vastuseid. Mõned osalejad jagavad ELi õigusraamistiku määratlust ja võimalust pöörduda ELi kohtu poole, aga ka tõsiasja, et kõik ELi riigid töötavad ja toimivad vastavalt lepingutele ja seadustele, millele kõik on alla kirjutanud. ELi liikmed ELi põhiõiguste ja inimõiguste harta konventsiooni alusel.

Veelgi enam, mõned osalejad pidasid õigusriiki reegliks, mis määrab inimeste käitumist, kuna ühiskonnas on seadused olemas ja kõik peaksid neid järgima, vastasel juhul seisavad nad silmitsi tagajärgedega, seega hõlmab see teatud reegleid, millest inimesed peaksid kinni pidama. Oluline element, mida vastajad rõhutasid, on vajadus, et kõik peavad vastutama samade seaduste järgi ning need peaksid kehtima kõigile.

Eesti

Eestist vastajad usuvad õiglusesse ja õigusriigi põhimõtetesse, kuna valitsus ja inimesed peavad järgima ja omama kõigile võrdsed õigusi ja kohtlemist. Üks asi, mis selgus, oli see, et noored eestlased tahavad õigussüsteemi, mis kaitseks põhiõigusi ja tagaks, et millegi valesti ja halva tegemisel on tagajärjed. Õigusriigi põhimõte on oluline, et inimesed saaksid elada rahulikult, üksteist kahjustamata ning austades üksteise õigusi ja väärtusi.

Täpsemalt olid vastused järgmised:

- *Süütu, kuni süü pole tõestatud*
- *Et valitsus ja osariigid peaksid järgima oma riiki, kodanikke ja teisi riike puudutavaid seadusi.*
- *Vahendid õigluse tagamiseks, põhiõiguste kaitsmiseks ja demokraatliku valitsemise terviklikkuse säilitamiseks.*
- *Kodanike suhtes kehtiv reegel.*
- *Seaduse alusel võrdsed õigused.*
- *Põhiõiguste kaitset tagavad õigussüsteemid.*
- *Kõik (üksikisikud, võimulolijad, organisatsioonid) peavad järgima ja austama seadusi.*
- *Keskond, kus inimesed elavad rahu, üksteist kahjustamata, alati kooskõlas ühise inimõiguste austamise põhimõttega.*
- *Kui keegi teeb midagi halba, on sellel tagajärjed*
- *Ühised väärtused, et inimesed saaksid rahu elada.*

Portugal

Osalejate vastused õigusriigi demokraatlikule väärtusele ELis olid erinevad. Ühine arusaam ELis valitseva õigusriigi kõikehõlmavast olemusest, mis hõlmab põhiõiguste austamist, kohtusüsteemi sõltumatust, läbipaistvust ja kodanike osalust. Vastajad tunnustasid aktiivset õigusriigi põhimõtete jälgimist EL-is ja meetmete rakendamist süstemaatiliste rikkumiste korral, mis näitab teadlikkust EL-i kohustusest säilitada aluspõhimõtteid. Mõned osalejad rõhutasid õigusriigi põhirolli ühiskonna õiguslikus ja poliitilises korralduses, teised aga keskendusid selle praktilisele rakendamisele, nagu kõigi isikute ühetaoline kohtlemine seaduse ees.

Irimaa

Piiratud teadlikkus:

- *"Pole aimugi."*
- *"Ei ole ka selles kindel – pole üldse kursis ELi seadustega."*

Õigussüsteem ja piirangud:

- *"ELi riike juhatakse väljakujunenud õigussüsteemis, mis näiteks eeldab süütust seni, kuni süü on tõestatud."*
- *"Tegutseda seaduses sätestatud piiratud reeglite piires."*
- *"Seadus peab eksisteerima kõikjal ja seda peavad kasutama eranditult kõik kodanikud."*

Põhimõtteline juhtimine ja vastutus:

- *"Õigusriik on valitsemise põhimõte, mille kohaselt kõik avaliku ja erasektori isikud, institutsioonid ja üksused, sealhulgas riik ise, vastutavad seaduste eest, mis on avalikult välja kuulutatud, võrdselt jõustatud ja sõltumatult otsustatud ning mis on kooskõlas rahvusvaheliste inimõigustega."*
- *"Seaduse eesmärk on takistada üksikisikutel teiste inimeste õiguste rikkumist."*
- *"Õigusriik, mis kehtib kodanikele rahvusvaheliste seadustega, mis levitavad võrdsust ja õigusi."*

Bulgaaria

- Keegi ei pääse karistusest.
- Austa seadust ja ole sellest teadlik.
- Kohtuvõim on täitevvõimust sõltumatu ja esimese otsused tühistavad viimase võimu. Näiteks, kui seadus loetakse põhiseaduse või põhiõigustega vastuolus olevaks, peab valitsus tagasi astuma.
- Demokraatlikult valitud komisjonid ja organid, mis esindavad ühiskonna häält, hääletavad ja võtavad vastu seadusi.
- Järgida seadusi ja omada tagajärgi pärast kuritegusid.
- Riigi poolt seadusega kehtestatud reeglite täitmine ja nende rikkumise eest ka vastavad karistused.
- Vajadus kehtestada demokraatlikule rahvale ebademokraatlikud reeglid masside rõhumiseks ja kontrollimiseks.
- Minu arusaam sellest õigusest on selline, et seadus määrab ette tagajärjed üksikisikule. Ehk siis väärteo puhul on seadus selgelt piiritletud ja tõlgendamisruumi ei jäeta, vaid järgitakse seda, mida seadus ütleb.

Küsitluse vastused peegeldavad arusaama õigusriigist kui õiglase ja korrastatud ühiskonna aluspõhimõttest. Need rõhutavad õigusnormide järgimise, kohtute sõltumatuse, demokraatlike protsesside seadusandluse, võrdsuse seaduse ees ja õigusnormide selguse tähtsust.

Türgi

- "Olukord, kus põhiseaduse reeglid kehtivad alati ja nende vastu ei saa rääkida."
- "Teened."
- "Erinevate isikute poolt seadustega määratud reeglite rikkumise ennetamine."
- "- ei kommenteeri."
- "Parem otsustusvõime."
- „Õigusjuhtumid tuleks eelistada mis tahes üksuse, rassi või riigi huvide suhtes."
- "Seadus on parem kui iga moodustis."
- "Mul pole vastamiseks piisavalt teadmisi."

Kui mõned määratlesid põhiprintsiibid, nagu õiguslik võrdsus ("Prioriteetsed õigusasjad...") ja kehtestatud seaduste järgimine ("Rikkumiste ärahoidmine..."), siis teised keskendusid aspektidele, mis ei ole õigusriigi põhimõtete seisukohast kesksed, nagu isiklikud teened või põhiseaduste vaieldamatu olemus. See sega toob esile vajaduse õigusriigi põhimõtete selgema mõistmise järele, mis rõhutab kehtestatud seaduste järjepidevat kohaldamist ja õiguslikku ülimuslikkust individuaalsete huvide ees.

Kommentaariid:

ELi õigusriigi väärtuse määratlus on kirjeldatud järgmiselt:

EL põhineb õigusriigi põhimõttel. Kõik, mida EL teeb, põhineb lepingutel, mille ELi liikmesriigid on vabatahtlikult ja demokraatlikult kokku leppinud. Seadust ja õiglust toetab sõltumatu kohtuvõim. ELi riigid andsid lõpliku jurisdiktsiooni Euroopa Kohtule – kõik peavad austama selle otsuseid.

Samamoodi väljendasid vastajad kõigis partnerriikides selle väärtuse kohtulikku elementi, rõhutades, et kõik peaksid järgima seadust ja saama rikkumise korral karistada. Samuti toodi esile, et seadused ja karistused peavad kehtima kõigile ilma eranditeta.

Inimõigused

See jaotis annab teavet selle kohta, mida vastajad on väljendanud inimõiguste kohta ning mida inimõigused nende jaoks tähendavad. Allpool on vastused iga partnerriigi vastuste põhjal eraldatud.

Küpros

Inimõigused põhinevad ELi hartal: õigus elule, puutumatusele, vabadusele ja kõik sellega seotud õigused ELis. Need on põhimõtete ja seaduste kogum, mida kaitseb ja toetab rahvusvaheline õigus. Tuleb rõhutada, et inimõigused on põhiõigused, mis on kõigil inimestel ja mis kuuluvad igale inimesele sõltumata. Nad on puutumatud, võõrandamatud, jagamatud ja üksteisest sõltuvad. Mõned vastajad kirjeldasid inimõigusi kui elu reguleerivaid reegleid. Mõned näited olid järgmised: õigus haridusele, tervisele, veele, toidule, katusele ja õigus privaatsusele.

Eesti

Noored rõhutasid austusega kohtlemise ja olulistele vajadustele juurdepääsu olulisust kui inimliku taluvuse hädavajalikku aspekti. Nad tõstsid esile erinevaid õigusi, tuues välja õiguse sõnavabadusele ja õigusele olla vaba lahusolekust selliste omaduste alusel nagu seksuaalne sättumus, rass, etniline kuuluvus, religioon, vanus jne. Samuti andsid vastajad teada põhiõiguste ja paindlikkuse olulisusest igaühe jaoks, arvestades muuhulgas õigust vabadusele, orjuse ja piinamise võimalust ning võimet elada lugupidavalt ja kokkuleppel. Tulemused näitavad, et Eesti noored mõistavad universaalsete inimõiguste põhimõtete olulisust väärtustamisel igas keskkonnas, st tööl, koolis, kodus, ühiskonnas jne.

Täpsemad vastused olid järgmised:

- *Et sind koheldaks kui korralikku inimest, et sulle oleks tagatud esmatarbekaubad.*
- *Erinevad õigused, mis inimestel võivad olla.*
- *Sõnavabadusega seotud õigused jne*
- *Kõigi inimeste ühised õigused.*
- *Õigus olla vabastatud diskrimineerimisest selliste tegurite alusel nagu sugu, rass, etniline kuuluvus, usk, puue, vanus või seksuaalne sättumus.*
- *Põhiõigused ja vabadus, mis kuuluvad igale inimesele maailmas.*
- *Võimalus elada koos teistega, kasutamata ära neid, kellel on võim kas tööl, koolis või riigis.*
- *Õigus vabadusele ja vabadus orjusest ja piinamisest.*
- *Oskus elada austusega ja harmoonias.*

Portugal

Osalejad mõistsid üldiselt kindlalt ELi inimõiguste demokraatlikku väärtust, andes keskmiseks hinnanguks 4. Osalejad tunnistasid inimõiguste kesksust ELi demokraatlikes väärtustes, viidates põhiõiguste hartale ja Euroopa inimõiguste konventsiooni järgimisele. Nad tunnustasid hõlmatud inimõiguste mitmekesisust, sealhulgas kodaniku-, poliitilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi õigusi. Üldiselt peegeldasid vastused kiiduväärt teadmiste taset ELi pühendumise kohta inimõiguste põhimõtetele oma demokraatlikus raamistikus.

Iirimaa

Kaitse diskrimineerimise eest:

- *"Diskrimineerimise eest kaitset pakkuvad põhiõigused!"*
- *"Inimõigused kuuluvad igale inimesele sõltumata rassist, soost, rahvusest, etnilisest päritolust, keelest, usutunnistusest või mis tahes muust staatusest."*

Erinevad õigused ja vabadused:

- *"Ohutu joogivesi, laste õigused, usuvabadus, naiste õigused, õigus arutada inimõigusi."*
- *"Inimõigused hõlmavad õigust elule ja vabadusele, vabadust orjusest ja piinamisest, arvamus- ja sõnavabadust, õigust tööle ja haridusele. Kõigil on õigus neile õigustele ilma diskrimineerimiseta."*
- *"See tähendab õigust sõnale ja vabadusele."*

Väärikus ja austus:

- *"Inimese väärikuse austamine ja tagamine."*
- *"Oskus austada iga inimest sõltumata tema päritolust jne."*
- *"Keegi ei saa inimõigusi minimeerida, sest kõik peavad kartmata toetama seda, kes nad on."*

Rakendamine ja vastutus:

- *"Inimõigused on olulised, kuid me peame olema kindlad, et neid rakendatakse."*
- *"Inimõigused põhinevad meie igapäevase tegudel."*

Bulgaaria

- *Põhivajadused on täidetud.*
- *See on lai mõiste, mis hõlmab ilmselt kõiki eelnevalt mainitud: inimväärikus, võrdsus, demokraatia, võrdsus ja vabadus.*
- *Kaitsta kõigi ELis elavate inimeste põhiõigusi, nagu õigus elule, vabadusele ja turvalisusele.*
- *Põhiõiguste kogum (õigus rahulikule elule, õigus haridusele, õigus toidule, õigus inimarengule), mis kehtivad iga üksiku inimese kohta Maal, arvestades nende isikustaatust.*
- *Demokraatlikud seadused ja normid, mis määratlevad kodanike vabadust ja võrdsust ühiskonnas.*
- *Need, mis eespool loetletud.*
- *Seaduslikud õigused, mis on antud isikule teatud moraalinormidega ja seadusega kaitstud.*
- *Ühiskondlikult aktsepteeritud kättemaksunorm, mis liigitab inimesi ühiskonna erinevatest kastidest.*
- *Need on kõik need õigused, mida peetakse universaalseks – õigus veele, toidule, haridusele jne.*

Vastused näitavad, et inimõigused hõlmavad mitmeid põhiõigusi ja -mõtteid, mis on inimväärikuse, võrdsuse ja heaolu jaoks olulised. Need tõstavad esile inimõiguste universaalse olemuse, õiguskaitse ja sotsiaalsete normide vajaduse ning ühiskonnas kaasamise ja võrdsuse edendamise tähtsuse.

Türgi

- *"Õigused, mis inimestel peaksid olema oma elukvaliteedi kaitsmiseks."*
- *"Lühidalt võin öelda, et tähtsustame inimest."*
- *"Inimestele pärast sündi antud õigused, mida kaitsevad seadused ja rahvusvahelised kohtud."*
- *"Elkõige tuleks tuua loomade õigused."*
- *"Õiglase ühiskonna näitaja."*
- *"Inimestel peavad olema kõik vajalikud tingimused inimväärikale eluks."*
- *"Inimõigused on tähtsamad kui kõik muu."*
- *"Kõigi isikute õiguste kaitse 13 artiklis ühes kirjalikus tekstis."*

Osalejate arusaamine inimõigustest oli erinev. Mõned mõistsid põhimõisteid, nagu inimeste kaitsmise tähtsus ("inimeste tähtsustamine") ja väärikas elamine ("elamiseks vajalikud tingimused..."). Teised tõstsid esile õiguslike aspekte ("seadustega kaitstud õigused") või inimõiguste universaalsust ("kõikide isikute õigused"). Huvitav on see, et üks vastus toetas loomade õigusi, mis laiendab kontseptsiooni traditsioonilistest inimõigustest kaugemale. Kuigi see vaatenurk on muutumas üha populaarsemaks, keskendus enamik inimõigustele. Kõige äärmuslikum vastus soovitas inimõigused asendada kõik, mis on konflikti olukordades vaieldav. Üldiselt peegeldab vastuste hulk inimõiguste mitmetahulisust ja vajadust selle üliolulise kontseptsiooni jätkuva hariduse järele.

Kommentaariid:

ELi inimõiguste väärtuse määratlus on seljärgmiselt:

Inimõigusi kaitseb ELi põhiõiguste harta. Need hõlmavad õigust olla vaba diskrimineerimisest soo, rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel, õigust teie isikuandmete kaitsele ja õigust pöörduda kohtu poole.

Osalejad rääkisid, kuidas käsitletakse inimõigusi kui kõiki üksikisiku kaasnevaid õigusi ning kuidas need põhimõtted peaksid kõiki kaitsma. Need on inimväärikuse, võrdsuse ja heaolu tagamiseks hädavajalikud.

Järeldused

Kõigist partnerriikidest pärit vastajad jagasid oma teadmiste taset ja vaatenurki ELi ühiste väärtuste – inimväärikus, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõigused – kohta. Äärmiselt huvitav oli jälgida kõikide partnerriikide vastuste sarnasusi, jälgides samas ka kõigi väärtuste omavahelist seost.

Rassism and Ksenofoobia

Selle osa eesmärgiks on näidata kõikide partnerriikide osalejate vaatenurka rassismi ja ksenofoobia kohta.



Allikas: <https://www.un.org/en/fight-racism/get-involved/share>

Kas teie arvates esineb ELi riikides endiselt rassismi ja ksenofoobiat?

Kui küsiti, kas rassism ja ksenofoobia on ELi riikides ikka veel olemas, vastas enamik vastajatest jaatavalt. Täpsemalt, Küprosel, Eestis ja Iirimaaal nõustus 100% vastanutest iga riigi kontekstis, et rassism ja ksenofoobia leiavad aset ELi riikides endiselt. Bulgaarias ütles 80% vastajatest, et rassism ja ksenofoobia eksisteerivad ELi riikides endiselt, ja Portugalis 90,9%, samas kui jagas Türgis kokku 85,7% vastanutest, et rassism ja ksenofoobia eksisteerivad

endiselt. Seega nõustub rassismi ja ksenofoobia olemasoluga Euroopas kokku 89,2% vastanutest, mis rõhutab veelgi demokraatiapuu projekti ja selle eesmärkide tähtsust.

Kui jah, siis palun seleta kuidas:

Ülaltoodud küsimuse kaudu selgitavad osalejad, kuidas nende arvates eksisteerib ELi riikides endiselt rassism ja ksenofoobia.

Küpros

Vastajad väljendasid, et naiivseks peetakse väidet, et rassismi ja diskrimineerimist ei eksisteeri, kuna see on kahetsusväärne nähtus, neid pole veel kõrvaldatud. Tavaliselt kogevad rassismi ja diskrimineerimist ühiskonnas vähemusrühmad. Väljendati, et „ELi poliitika ja raamistikud tugevdavad ühiskonna lõhenemist”. Näitena toodi välja, et ELi piiripoliitika ja valitsuse arutelud kujundavad ja tugevdavad halbu seisukohti rände ja ksenofoobia kohta. Need elemendid tulevad esile rändehoogude halva käsitlemise ja haldamise tõttu. Lisaks on koos majandusliku depressiooni, kaasaegse ühiskonna üldise ebakindluse ja rändeteemaga kasvanud radikaalsed ideoloogiad, rassism ja ksenofoobia. Hirm "teise" ees ja teadmiste puudumine kultuuridevahelisest teemast suurendavad radikaalsete ideoloogiate arenguvõimalusi.

Enamik vastanutest puudutas rassismi ja diskrimineerimise teemat, eriti läbi rände ja „valgeduse“ domineerimise. Öeldi, et Euroopas määrab päritoluriik selle, kuidas mõned inimesed võivad sind vaadata ja järelikult kohtleda.

Eesti

Vastused illustreerivad rassismi ja ksenofoobia keerukust tänapäeva ühiskonnas. On laialt levinud seisukoht, et need nähtused on osaliselt juurdunud inimese bioloogias ning on hõimuinstitutide ja ellujäämismehhanismide tulemus. Lisaks süvendab neid probleeme paremäärmuslike organisatsioonide järjekindlus välismaalaste ja nahavärvuse inimeste kohta valeinformatsiooni levitamisel. Teine punkt oli rassistlike või ksenofoobsete naljade levik ning diskrimineeriv käitumine toob esile nende hoiakute süsteemsuse, mida sageli õhutavad vale informatsioon ja võltsuudised.

Portugal

Vastajate esitatud argumendid annavad tervikliku ülevaate rassismi ja ksenofoobia püsivatest väljakutsetest EL-i riikides: "Isegi tänapäeval esineb noortes rassistlikku käitumist, mis on omandatud vastavalt sellele, millises mõtteviisis nad üles kasvasid," ütles üks noortest vastajaid. Osalejad tunnistasid institutsionaalse diskrimineerimise olemasolu, mis viitab sellele, et eelarvamused võivad tungida teatud ühiskondade struktuuridesse. Vihakõne, äärmusluse ja rünnakute mainimine viitab diskrimineerivate ideoloogiate murettekitavale allhoovusele, mis väljendub nii retoorikas kui ka füüsilises kahjus. Seos piirava rändepoliitika ja ksenofoobia vahel toob esile sisserändealaste arutelude ja diskrimineerivate hoiakute keeruka koosmõju. Sotsiaalmajanduslik ebavõrdsus kerkis esile soodustava tegurina, mis viitab sellele, et majanduslikud erinevused võivad soodustada diskrimineerivaid tavasid. Õigussüsteemide puuduste tunnistamine viitab sellele, et õigusraamistikud ei pruugi olla nende probleemide lahendamisel täiesti tõhusad. Lisaks rõhutavad viited suletud

mentaliteedile, päritud rassistlikule käitumisele ja mitmekesisuse hukkamõistmisele mõnedes kogukondades püsivate diskrimineerivate hoiakute sügavale juurdunud olemust: „Riikides, kus kinnine mentaliteet püsib, mõistetakse mitmekesisus jätkuvalt hukka”. Need leiud ühiselt rõhutavad mitmetahulisi väljakutseid, mis nõuavad pidevaid jõupingutusi seadusandluse, hariduse ja teadlikkuse tõstmise programmide vallas, et edendada kaasavat ja sallivat Euroopat.

Iirimaa

Väljakutsed sotsiaalses integratsioonis ja tööhõives:

- *"Sisserändajad, pagulased ja vähemuste kogukonnad on mõnikord seisnud silmitsi väljakutsetega, mis on seotud sotsiaalse integratsiooni, tööhõive ja teenustele juurdepääsuga."*

Alateadlikud eelarvamused ja tribalism:

- *"Pole olemas institutsionaalset rassismi, kuid on "mitteametlik" rassism, mis on põhjustatud alateadlikest eelarvamustest ja inimese bioloogilisest ajendatud tribalismist."*

Paremäärmuslike ideoloogiate püsimine:

- *"Rassism ja ksenofoobia eksisteerivad alati EL-is ja väljaspool seda. EL-is on ikka veel inimesi ja paremäärmuslikke organisatsioone, kes toetavad teatud väärtusi ja ideoloogiaid, mille eesmärk on välistada ja halvustada mitte-ELi kodanikke või nahavärvusega inimesi."*

Ebaturvaline keskkond ja äkkrünnakud:

- *"EL-is on kohti või osi, kus inimesed ei tunne end turvaliselt ja satuvad äkkrünnakute ohvriks."*

Näited diskrimineerimisest tööturul:

- *"Absoluutselt, isegi kui peenelt. Olen isiklikult tundnud Saksamaal Lähis-Ida/Türgi päritolu inimesi, kes ei saanud seal tööd, kui nad just ei kasutanud oma CV-s võltsitud "saksaliku välimusega" nime."*

Antisemitismi juhtumite taassünd:

- *"Tänapäeval on kordunud ka antisemitismi juhtumid, nagu heebrea koolidele haakristide pihustamine. See on lihtsalt kohutav."*

Bulgaaria

- *Teatud vähemusrühmade vältimine. Homoseksuaalide õiguste eiramine.*
- *Tunne, et oled teistest parem.*
- *Rassi, usu, ajaloo, soo tasandil.*
- *Need esinevad nii otseselt - sõimu ja rünnakud tänaval rassilisel alusel kui ka kaudselt - kognitiivse eelarvamusega, näiteks kui peate valima ühe töötaja paljude teiste seast, oleks see rassismi ilming, kui olete veendunud, et antud kandidaat on ainuüksi oma etnilise päritolu tõttu ja ilma objektiivsete tõenditeta teiste suhtes võimetu.*
- *Iga päev toimub tuhandeid rassistlikke ja ksenofoobseid tegevusi: LGBTIQ+ kogukonna, Rooma kogukonna, migrantide, ELi mittekuuluvate pagulaste, vähemuste jne vastu.*
- *Konfliktid on kõikjal ja inimesed ei suuda mõista erinevaid kultuure ja tausta, kust pagulased tulevad*

- *Tahaksin keskenduda institutsionaalsele rassismile, mille parim näide on hiljutine ELi rände- ja varjupaigalepe, mis jätkab migrante kaitsvatest rahvusvahelistest seadustest hoolimata eraldamise, väljasaatmise ja tagasilükkamise poliitikat.*

Need vastused tõid otseseid näiteid erinevatest inimrühmadest, keda Bulgaarias ja ELis sageli diskrimineeritakse: sisserändajad/pagulased, etnilised vähemused (nt Rooma kogukond) ja LGBTQI+ kogukond. Vastused rõhutavad rassismi ja ksenofoobia mitmetahulist olemust, mis ulatub individuaalsetest hoiakutest ja käitumisest kuni süsteemse ebaõigluseni, mis on juurdunud institutsioonidesse ja poliitikasse. Nende probleemidega tegelemine nõuab terviklikku lähenemist, mis seab kahtluse alla diskrimineerivad tõekspidamised ja tavad nii üksikisiku kui ka institutsioonide tasandil.

Türgi

- *"Olen näinud sotsiaalmeedias palju rassistlikke kommentaare."*
- *"Asjaolu, et riike nagu Türgi, mille kodanike nimed on araabia päritolu, ei võeta endiselt Euroopa Liitu vastu vaatamata Euroopa Liidu standarditele, samas kui Euroopa riigid vaikivad igasugusest okupatsioonist ja rõhumisest, pigistades samal ajal Palestiinale silmad kinni. ."*
- *"Rassism ja ksenofoobia tulenevad eelkõige eelarvamustest „teise“ suhtes. ELi riikides levivad massilised eelarvamused, mis on tingitud teatud ideoloogiate pealesurumist meedia kaudu. Inimesed, kes ei süvene neile edastatavate uudiste taga, alistuvad sellele eelarvamuste lainele ilma isikliku tutvusega võivad nad ilmutada tõrjuvat ja vaenulikku käitumist teatud rahvuste, ideoloogiate, käitumisviiside või välimuse suhtes, hoolimata väidetest, et nad armastavad vabadust."*
- *"Ma näen uudistes."*
- *"Eriti väljendunud tõrjumine ja dehumaniseerimine, mis on suunatud mustanahalistele isikutele, vaadates neid läbi alaväärsuse objektiiv, mis sarnaneb kolmanda klassi kodanikega."*
- *"Riigis dokumentideta immigrantide põhjustatud rahutused ja ebaseaduslik käitumine süvendavad seda olukorda. Kohanemiskeskustes olevad immigrandid süvendavad negatiivsust, mis toob kaasa rahutuse suurenemise ühiskonnas ja süvendab ksenofoobiat."*
- *"See jätkub inimeste eelarvamuste tõttu."*

Vastused rõhutavad ühiselt rassismi ja ksenofoobia püsimist ELi riikides. Seda tõendavad rassistlikud märkused sotsiaalmeedias, teatud rahvuste diskrimineeriv kohtlemine ja immigrantide kujutamine negatiivses valguses. Suutmatus nende eelarvamustega tegeleda põlistab tõrjuvat käitumist ja ühiskonna lõhesid. Eelarvamuste esinemine sotsiaalmeedias ja ühiskondlikes hoiakutes rõhutab rassismi ja ksenofoobia vastu võitlemise jätkuvaid väljakutseid ELi liikmesriikides.

Kas olete kunagi pidanud end rassismi/ksenofobia ohvriks või olete olnud rassismi/ksenofobia olukorra tunnistajaks?

Kõigi partnerriikide vastajatel paluti jagada, kas nad on olnud rassismi/ksenofobia ohvrid või tunnistajad. Kokku 48,4% vastanutest ütles, et nad on olnud ohvrid või olnud tunnistajaks rassismi- või ksenofobia olukorrale.

Täpsemalt,

- Küprosel ja Bulgaarias ütles 60% osalejatest, et nad on olnud rassismi/ksenofobia ohvrid või tunnistajaks igas riigis.
- Eestis on 66,7% vastanutest väljendanud, et nad on olnud rassismi/ksenofobia ohver või tunnistaja.
- Portugalis ütles 9,1 % vastajatest, et nad on olnud rassismi/ksenofobia ohver või tunnistajaks.
- Iirimaa on 70% vastanutest väljendanud, et nad on olnud rassismi/ksenofobia ohver või tunnistajaks olukorrale.
- Türgis on 38,5% vastanutest väljendanud, et nad on olnud ohver või olnud tunnistajaks rassismi/ksenofobia olukorrale.

Ülaltoodud teabe põhjal näib, et märkimisväärne protsent vastanutest on kas olnud ohvrid või olnud tunnistajaks rassismi/ksenofobia olukorrale, välja arvatud Portugal ja Türgi.

Rassismi ja ksenofoobia juhtumid

Selles osas paluti osalejatel anonüümselt rääkida oma kogemuse kohta rohkem informatsiooni, kui see on nende jaoks mugav. Juhtumid esitatakse iga partnerriigi vastuste põhjal.

Küpros

1. Vastaja kirjeldas kohtlemist moslemi naisena, kui ta kannab salli ja teda koheldakse negatiivselt võrreldes sellega, kui ta seda ei kanna. Täpsemalt öeldi, et:

"Ma tunnen ära erinevust negatiivses mõttes oma õe suhtes, kes on moslem ning kui ta kannab salli, võrreldes sellega, kui ta seda ei kanna."

2. Vastaja jagas oma kogemust ajal, mil ta oli Ühendkuningriigis üliõpilane (enne Brexitit). Vastaja väljendas, et teatud ööklubid ja muud meelelahutuskohad olid neid alati „mittevastuvõetavateks” sihtinud, kusjuures sageli öeldi, et see on „ainult Suurbritannia” tüüpi koht. Aeg-ajalt koges vastaja, et inimesed karjusid tänaval olles "Mine tagasi oma riiki". Täpsemalt öeldi, et:

„Ühendkuningriigi üliõpilasena (ei ole enam EL-is, kuid tollel ajal oli) olid teatud ööklubid ja muud meelelahutuskohad alati minu sihtmärgiks kui „mittevastuvõetavateks” ja sageli öeldi, et see on „ainult britaanlaste” koht. Nagu ka tänaval aeg-ajalt ilmuv viitetekst "Mine tagasi oma kodumaale".

Lisaks küsimustikele sisaldab aruanne teavet 1. septembril 2023 Küprosel toimunud migrantidevastase protesti kohta. Protestil osales umbes 500 inimest, kes hoidsid käes silti, mis sisaldas teadet "Pagulased ei ole teretulnud", karjudes ka rassistlike loosungeid nagu "Küpros on kreekapärane". Meeleavalduse ajal olid rünnaku sihtmärgiks välismaalased. Teatati mitmesugustest migrantidega seotud intsidentidest, nagu kallaletungid vähemalt 5 kohaletoometaja juhile, sõidukite ja vara hävitamine.

Näiteks Egiptuse ja Vietnami toidupood said poodide esikülgedesse, mida purustati.

Eesti

- **Olin diskrimineerimise tunnistajaks kui naine töökeskkonnas.**

– Ma ei ole ise ohver olnud, kuid olen olnud tunnistajaks oma sõbra rassismiolukorrale. Kui mu sõber uude töökeskkonda siseneks, seisab ta naisena silmitsi paljude väljakutsetega, sai vähem palka ja talle pandud ülesanded ei olnud nii konkurentsivõimelised, et viia edasine tööalane areng, nagu see oli mõnel teisel töötajal. . –

- **Üksikema rassismijuhtum töökeskkonnas tema päritolu tõttu.**

– Olen üksikema ja oli raske tööd leida. Mul ei ole kõrgharidust ja mõnikord piirab see minu võimalusi töötada mõnel muul erialal, välja arvatud turism, majahoidjana või pagariäris, mis oli minu seni kõige tavalisem töö. Mul on unistused ja nüüd käin kooli lõpetamiseks tundides, et saaksin töötada esteetilise meditsiini valdkonnas. Oma töökohal olen seisnud silmitsi

rassismiga. Eestis elava välismaalasena olen saanud kommentaare oma päritolu ja välimuse kohta. Samuti on puudulike oskuste tõttu minu palk madal, kuigi olen töötanud samal töökohal juba 3 aastat. On aegu, kus olen üle pingutanud ja lisatasu pole saanud. –

- **Diskrimineerimise juhtum avalikes teenustes.**

– Avalikes teenustes koheldakse välismaalasi vähem austusega ja eelistatakse kõrgema staatusega inimesi. –

- **Rassismi juhtum erinevate kultuuriga lastel koolis.**

– Mu poeg on segase pärandiga ja on saanud ärritavate rassistlike kommentaaride osaliseks. –

- **Rassistliku intsidendi juhtum Eestis**

–2023. aastal toimus Eestis tõsine rassistlik intsident, milles osales nigeerlane. Üle 10 aasta Eestis elanud mees ütles, et on sageli rassismi ja ksenofoobia all kannatanud. Teda on nahavärvi ja immigratsioonistaatuse tõttu verbaalselt väärkoheldud ja ähvardatud, eriti avalikes kohtades ja sotsiaalmeedias. Olukord toob esile laialt levinud rassismi ja ksenofoobia, millega mitte-eestlased riigis kokku puutuvad.

Portugal

- **Ksenofoobne märkus Põhjamaadelt**

Osaleja A, Portugali kodanik, jagas rahutukstegevast kogemust kellegagi Põhjamaadest suheldes. Oma rahvuse avalikustamisel avaldas põhjamaalane üllatust, märkides, et portugallane on "valge ja normaalne". See juhtum rõhutas rassiliste stereotüüpide ja etnotsentrismi vormi, mille puhul eeldati, et Portugalist pärit isikud ei vasta tavaliselt "valgeks" olemise normile. See kohtumine peegeldab rassiliste eelarvamuste püsivust isegi piirkondades, mis on tuntud oma mitmekesisuse ja aktsepteerimise poolest, rõhutades vajadust suurendada teadlikkust ja haridust, et vaidlustada sellised eelarvamusel.

- **Diskrimineerimine töökohal linnakeskkonnas**

Osaleja B, noor professionaal, kes töötab elavas linnakeskkonnas, kohtas töökohal diskrimineerimist. Vaatamata oma kvalifikatsioonile ja oskustele seisis ta silmitsi peente, kuid püsivate eelarvamustega tema etnilise kuuluvuse tõttu. Kolleegid tegid stereotüüpseid oletusi tema kultuuritausta kohta, seades kahtluse alla nende kompetentsi ja panuse meeskonnaprojektidesse. Lisaks täheldas osaleja B kaasatuse puudumist professionaalsetes võrgustike loomise üritustes, kus nad tundsid end sageli oma etnilise identiteedi tõttu eraldatuna. See juhtumiuuring illustreerib, kuidas rassism võib tungida töökeskkonda, takistades karjääri kasvu ja säilitades ebavõrdseid võimalusi. Osaleja B kogemus rõhutas organisatsioonide vajadust edendada mitmekesisust ja kaasatust, edendades töökoha kultuuri, mis väärtustab inimesi nende oskuste ja annete pärast, mitte ei põlistaks diskrimineerivaid stereotüüpe. Nende probleemidega tegelemine töökoha tasandil on ülioluline, et luua keskkond, kus igaüks, olenemata oma etnilisest taustast, saab areneda ja oma täielikku potentsiaali panustada.

Osaleja A koges Põhjamaade ksenofoobset märkust kohates mitmesuguseid emotsioone, sealhulgas üllatust, ebamugavust ja võib-olla isegi esiletõstmise tunnet. Osaleja B, kes seisis silmitsi diskrimineerimisega töökohal, koges tõenäoliselt keerulist emotsioonide segu, sealhulgas frustratsiooni, pettumust ja võib-olla isoleerituse tunnet. Mõlema juhtumiuuringu puhul on rassismi emotsionaalne mõju märkimisväärne, puudutades marginaliseerumistunnet, frustratsiooni ning soovi kaasavama ja aktsepteerivama ühiskondliku ja töökeskkonna järele.

- **Vägivaldsed rünnakud Portos**

Laupäev, 3. mai esimestel tundidel toimus Portugalis Portos Põhja-Aafrika migrantide sihtmärgiks rida vägivaldseid rünnakuid. Juhtumid arenesid järgmiselt:

Kell 1 öösel: neljast või viiest inimesest koosnev rühm ründas Campo 24 de Agosto kahte immigranti ja põgenes seejärel sündmuskohalt.

Kell 3 öösel: kahtlusalused ründasid Rua Fernandes Tomás teist migranti, kellest üks vehkis tulirelvaga.

Kell 10: Kümnest kapuutsiga inimesest koosnev rühm, kes olid relvastatud nuiadega, sisenes jõuga Rua do Bonfimil asuvasse majja ja ründas peamiselt Alžeerias pärit migrantide rühma, kasutades rünnaku ajal rassistlikke solvanguid. Pärast neid rünnakuid tuvastati kuus meest ja üks vahistati ebaseadusliku relva omamise eest. Vähemalt üks kahtlusalune on seotud ultranatsionalistlike ja neonatslike vaadete poolest tuntud Sporting CP fännirühmitusega 1143 Group.

President Marcelo Rebelo de Sousa mõistis rassilise vägivalla ja ksenofoobia hukka, rõhutades, et sellised tavad on Portugali ühiskonnas vastuvõetamatud. Peaminister Luís Montenegro väljendas ohvritega solidaarsust ja kordas nulltolerantsi vihkamise ja ksenofoobse vägivalla suhtes, tunnustades julgeolekujõudude jõupingutusi. Sotsialistliku Partei juht Pedro Nuno Santos kritiseeris õhkkonda, mis õhutab vaenu ja lõhenemist, kutsudes üles tegema vankumatuid jõupingutusi sellise vägivalla vastu võitlemiseks. Chega juht André Ventura arvas, et rünnakud võivad olla kättemaksuks, seades kahtluse alla vägivalla taga olevate motiivide. Porto linnapea Rui Moreira rõhutas vajadust avalike ressursside vastutustundliku ja ratsionaalse juhtimise järele ning soovitas AIMA (määratlemata organisatsioon) kaotada.

Iirimaa

- **Diskrimineerimine tajutud valgenahalise privileegi alusel:**

"Olen sageli seisnud silmitsi diskrimineerimise ja eelarvamustega, kuna olen valge. Minul on eeldatud "valgete privileeg". Olen olnud olukorras, kus teistele rassidele tehakse nende rassi tõttu rahalisi allahindlusi, aga minul, tegelikult vaesemal, on olnud rohkem maksmat."

- **Diskrimineerimine tööturul:**

"Jah, sõbrad Saksamaal, kes ei saanud tööd oma "etniliste" nimedega, nagu eespool kirjeldatud. Olen seda kogenud ka Prantsusmaal, kus elasin koos valge võõrustajamaga, kellel oli kohutavalt rassistlikke asju rääkida Põhja-Aafrika kogukonnade kohta Prantsusmaal."

Olen isiklikult valgenahaline, nii tema arvates oli okei seda mulle öelda, kuid tema rassism tekitas minus ausalt öeldes ebamugavust."

- **Rassismi tunnistamine ja abituse tundmine:**

"Olen olnud tunnistajaks rassismiolukorrale ja see oli väga ebamugav, kuna inimest ei kuulatud ega aidatud."

- **Rassistlikud rünnakud**

"30ndates eluaastates Nigeeria varjupaigataotleja teatas, et langes 7. aprillil 2024 Dublini kesklinnas rassistliku rünnaku ohvriks. Ootasid ta ja teised rahvusvahelise kaitse taotlejad Bridgefoot tänava lähedal asuvas pargis heategevusliku kodutute keskuse avamist. Nende sihtmärgiks oli rühm teismelisi, kes loopisid nende pihta rassilisi solvanguid, mune ja kive. Olukord eskaleerus vanemate meeste sõnavahetuse ja kaasamisega, mille tulemuseks oli varjupaigataotleja rünnak ja ta viidi haiglasse oli maganud Mount tänaval rahvusvahelise kaitse büroo ees, kuid vabatahtlik on talle öömaja andnud.

"22-aastane naine Shubhangi Karmakar sai trauma pärast vägivaldset rassistliku rünnaku Dublinis Rialtos. Kui ta kõndis koos sõbraga pärast meditsiinilist paigutamist St Jamesi haigla poole, lähenes grupp noori mehi neile tänavaületuskohal. Üks meestest loopis Shubhangit rassiliselt ja lükkas seejärel vägivaldselt sõpra, põhjustades vigastusi tema suus, lõualuus ja kaelas. Selle tulemusena ei saa ta oma lõualuu korralikult avada ega sulgeda. Indias sündinud Briti kodanik Shubhangi kirjeldas juhtumit kohutavana ja kannatab jätkuvalt selle füüsiliste ja emotsionaalsete tagajärgede all.

Bulgaaria

- *Minu looritatud sõbra ähvardus või mõnitamine.*
- *Ei, sest ma olen valgenahaline, heteroseksuaalne ja cis.*
- *Kui ma koolis käisin, solvasid ja diskrimineerisid mõned õpetajad korduvalt mu moslemist klassikaaslast.*
- *Rünnakud minu teistest rahvustest sõprade vastu.*
- *Olen olnud tunnistajaks rassistlikele lauludele staadionidel, rassistlikele sõnavõttudele tänaval jne.*

Siin kirjeldatud olukorrad rõhutavad taas olemasolevat vähemuste diskrimineerimist, eriti usu ja etnilise kuuluvuse alusel. Need ulatuvad inimestevahelistest konfliktidest ja vihakõnest käitumiseni avalikus ruumis ja isegi asutustes, näiteks koolides, kus isegi pedagoogid on õpilasi diskrimineerivalt koheldud. Kõik need tõendid näitavad tegelikku vajadust toetada ja rakendada meetmeid, et tõsta teadlikkust ELi väärtustest ja nende tähtsusest sotsiaalse ühtekuuluvuse ja kõigi terve ühiskonna jaoks.

Lisaks nendele leidudele uuriti hiljutist juhtumiuuringut migrantidevastase vägivalla kohta Bulgaarias. 2024. aasta aprillis oli Bulgaarias mitu murettekitavat migrantidevastase füüsilise vägivalla juhtumit. Suuremad meediaväljaanded teatasid, et Telegrami platvormi suletud kanalites ringlesid vägivaldsed videod. Nende postituste kohaselt olid rünnakud suunatud migrantide ja araabia päritolu isikute vastu. Noorte rühmitusi, peamiselt Sofia metroojaamade ümbruses, nähti küsitlemas isikuid, kes näisid olevat migrantid. Kui

kahtlusalused bulgaaria keelt ei osanud, rünnati neid. Üks segase päritoluga naine tunnistas, et need grupid kasutasid sotsiaalmeediat, et kooskõlastada araabia päritolu inimeste ründamise aeg ja koht.

Üks 2024. aasta aprilli vägivaldsete rünnakute ohver oli Afganistani kodanik Javet Nuri, kes elab Bulgaarias alates 2006. aastast ja on abielus bulgaarlasega. Javet ja tema naist ründas nende kodu ees vägivaldselt rühm noori, kelle vanus oli hinnanguliselt umbes 16 aastat vana. Ründajad kasutasid nende ründamiseks kive, puidust ja metallist pulgakesi ([BTV](#)).

Need näited erineva taustaga inimeste diskrimineerimisest ja vägivallast on murettekitavad ja nõuavad konkreetseid meetmeid selle olulise sotsiaalse probleemi lahendamiseks. Nii väliuuringute tulemustes kui ka juhtumiuuringus kirjeldatud olukorrad rõhutavad veel kord olemasolevat vähemuste diskrimineerimist, eriti usu ja rahvuse alusel. Need ulatuvad inimestevahelistest konfliktidest ja vihakõnест käitumiseni avalikus ruumis ja isegi asutustes, näiteks koolides, kus isegi pedagoogid on õpilasi diskrimineerivalt koheldud. Kõik need tõendid näitavad tegelikku vajadust toetada ja rakendada meetmeid, et tõsta teadlikkust ELi väärtustest ja nende tähtsusest sotsiaalse ühtekuuluvuse ja kõigi terve ühiskonna jaoks.

Võimalikud meetmed erineva taustaga inimeste diskrimineerimise ja vägivalda probleemi lahendamiseks võiksid hõlmata järgmist: vihakuritegusid käsitlevate õigusaktide ja nende jõustamise tõhustamine ning järelevalve suurendamine ühelt poolt ning koostöö kogukonnaga teiselt poolt. Kohaliku kogukonna kaasamine võiks toimuda avalikkuse teadlikkuse tõstmise kampaaniate ja haridusprogrammide kaudu koolis ja koolivälises keskkonnas.

Lisaks on probleemide lahendamisel oluline aspekt ka ohvrite toetamine – arendada ja täiustada tugikeskusi, vihjetelefone ja teavitussüsteeme, et diskrimineerimise, vägivalda ja vihakuritegude ohvrid tunneksid end turvalisemalt ja neid toetataks.

Erineva taustaga inimeste ühiskonda integreerumise soodustamiseks saab välja töötada uusi suutlikkuse suurendamise ja kultuuridevahelisi vahetusprogramme, sealhulgas keele- ja kultuurikursusi ning seltskondlikke üritusi, mis võiksid julgustada nii sisse- ja väljast tulijaid kui ka kohalikke elanikke osalema, et edendada vastastikust mõistmist.

Nende soovitude vastuvõtmisega saab Bulgaaria astuda olulisi samme turvalisema ja kaasavama ühiskonna loomisel, kus erineva taustaga inimesed saavad elada kartmata diskrimineerimist ja vägivalda.

Türgi

- *"Olen sotsiaalmeedias korduvalt rassistlike märkusi näinud."*
- *"Mõne Ameerika tüdrukuga rääkides kasutasid nad terminit "NIGA"."*
- *"Ma ei tundnud end kunagi mugavalt; kogesin tõrjutuse tunnet."*

● Rassismi juhtum Türgis

2007. aastal juhtus Türgis tuntud mõrvaolukord. Nigeeria üliõpilane Festus Okey mõrvati. Politsei aresteeris ta Istanbulis narkootikumide omamise pärast ja hiljem tappis politseinik Cengiz Yıldız Beyoğlu politseijaoskonnas. Tulistamise tingimused olid äärmiselt vastuolulised

ja vaieldavad, mis tekitab tõsist muret süsteemse rassismi pärast. Lõpuks sai Yıldız tahtmatu tapmise eest nelja-aastase ja kahekuulise vanglakaristuse pärast kohtuprotsessi, mida inimesed kritiseerisid selle läbipaistmatuse puudumise pärast.

Hiljem pälvis see juhtum paljude inimõigusorganisatsioonide, näiteks Inimõiguste Ühenduse (IHD) ja Pagulaste ja Migrantidega Solidaarsuse Ühingu (Mülteci-Der) lisatähelepanu, mis toetasid õiglust ning tõstsid esile rassismi ja autoriteedi jõhkru juhtumeid Türgis. Protestid, vastuväited ja õigusreformide uued taotlused olid avalikkuse raevu tõttu kasvanud. Festus Okey juhtum on nüüdsest saanud kujundlikuks Türgi suuremate rassilise diskrimineerimise ja politsei väärkäitumise probleemide kohta ning see mõjutab endiselt arutelusid inimõiguste ja alaealiste kohtlemise üle. Lõpuks tõstavad paljud inimõigusorganisatsioonid jätkuvalt teadlikkust vajadusest süstemaatiliselt ja korrapäraselt muuta seadusi. Kuigi olulised probleemid on alles, on need algatused otsustava tähtsusega algusjärgus rassilise diskrimineerimise peamiste põhjuste käsitlemisel ja õigluse tagamisel politsei kuritarvitamise ohvritele Türgis.

Soovitused

Kahjuks näib, et Euroopas, sealhulgas partnerluses osalevates riikides, esineb endiselt erinevaid rassismi, ksenofoobia ja diskrimineerimise juhtumeid, mis tõestavad taas demokraatiapuu projekti ja selle tulemuste olulisust.

Rohkem kui kunagi varem on vaja kuritegude vastaste seaduste ja poliitika edasiarendamist ja rakendamist, samuti on vaja nende ranget jõustamisvõitlust ning ennetada rassismist ja diskrimineerimisest tulenevaid tulevasi tegevusi. Lisaks seadusandlusele ähvardab diskrimineerimine avalikku hukkamõistu ja solidaarsuse meetmeid, nagu keelud, avaliku elu tegelaste ja meediaväljaannete toetus ühtsuse tagamiseks ja haavatavate rühmade toetamine.

Mõned meetmed, mida saab võrdsuse tagamiseks ja diskrimineerimise ärahoidmiseks edasi arendada, on järgmised: mitmekesisuse ja kaasamise alane koolitus, anonüümsed aruandlussüsteemid ja võrdõiguslikkusel põhineva poliitika edendamine.

On väga soovitatav, et noorsootöötajad, koolitajad ja demokraatia kontekstis töötavad spetsialistid, näiteks otsustajad, julgustaksid edendama ja tegelikku rakendama ELi ühiseid väärtusi, nagu inimväärikus, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja Inimõigused.

On oluline, et diskrimineerimise, rassismi ja ksenofoobia põhjuseid ja tagajärgi põhjalikult uuritaks ja analüüsitaks, et kavandada tõhusaid vastuseid ja ennetusmeetmeid kogu Euroopas. Suurt rõhku tuleb panna erinevate kogukondade vahelisele kultuuridevahelisele dialoogile, et kasvatada mitmekesisuse aktsepteerimist austuse tunde edendamise kaudu. Selliseid tundeid saab kasvatada ja veelgi tugevdada kõikehõlmavate haridusprogrammide ja kultuuridevahelise dialoogi kaudu koolides ja kogukondades, mille eesmärk on edendada mitmekesisust, sallivust ja multikultuursuse tähtsust. Selle tulemusel saab luua vastastikuse austuse, lammutades samal ajal igasuguseid stereotüüpe.

Kokkuvõttes soovitab demokraatiapuu partnerlus:

- Seaduste ja poliitika edasine täiustamine ning kohene rakendamine
- Diskrimineeritud rühmade avalik hukka mõistmine ja solidaarsus
- Võrdsuse ja diskrimineerimise ennetamise jätkamine selliste meetmete kaudu nagu: mitmekesisuse ja kaasamise koolitus, anonüümne aruandlussüsteem, võrdõiguslikkuse põhimõtete kasutamine jne.
- Diskrimineerimise, rassismi ja ksenofoobia põhjuste uurimine ja analüüs ning asjakohaste ennetusmeetmete kaardistamine.
- Haridusmaterjalide täiustamine mitmekesisust ja kaasamist soodustavate materjalide kaudu ning kultuuridevahelise dialoogi loomisega erinevate rühmade vahel

Järeldused

Läbi väliuuringute sai partnerlus uurida ja analüüsida demokraatia, rassismi ja ksenofoobia mõistet nii noorte, noorsootöötajate kui ka noorteorganisatsioonide vahel. Iga partnerriigi vastajad said näidata oma teadmisi ja jagada oma vaatenurka ELi ühiste väärtuste kohta: inimväärikus, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõigused. Väga huvitav oli analüüsida kõiki vastuseid ja tuvastada seos kõigi väärtuste vahel.

Lisaks väljendasid osalejad, kuidas nad usuvad, et rassism, ksenofoobia ja diskrimineerimine on Euroopas kahjuks endiselt olemas, samas kui märkimisväärne osa neist on kas olnud ohvrid või olnud tunnistajaks rassistlikule või diskrimineerivale juhtumile.

Meetodid

Demokraatia ajaloo kohta Euroopas ja mujal käsitletava kirjanduse ülevaade arendamiseks võtsid projektipartnerid kasutusele süstemaatilise lähenemisviisi, mis hõlmas asjakohase teabe analüüsimist ja sünteesimist erinevatest usaldusväärsetest allikatest. Uurimisprotsess algas demokraatlike süsteemide arengu võtmeteemade ja perioodide, sealhulgas iidsete demokraatiate, keskaja ja renessansi perioodide, valgustusajastu ja kaasaegsete demokraatlike institutsioonide arengu ning olemasolevate kaasaegsete demokraatlike väljakutsete kindlaksmääramisega. Ulatuslik kirjanduse ülevaade hõlmas akadeemiliste raamatute, eelretsenseeritud ajakirjade artiklite, ajalooliste dokumentide ja mainekate veebiandmebaaside hankimist (viited allikatele on kättesaadavad käesoleva dokumendi lõpus). Allikaid analüüsiti kriitiliselt, et mõista erinevaid teaduslikke tõlgendusi ja vaidlusi demokraatlike arengute ümber. Terviklikkuse tagamiseks hõlmas uurimus ka interdistsiplinaarseid vaatenurki politoloogiast, ajaloost, sotsioloogiast ja õigusteadusest. Andmed jagati süstemaatiliselt temaatilistesse kategooriatesse ja kronoloogiliselt struktureeriti, et anda ühtne narratiiv demokraatia arengust. See metoodiline raamistik tagas demokraatia ajalooliste trajektooride ja tänapäevaste mõjude põhjaliku ja tasakaalustatud uurimise Euroopas ja kogu maailmas.

See alljärgnev osa annab teavet demokraatia ajaloo kohta tänapäevani. Täpsemalt on uuritud ajalooperioodid järgmised:

- lidsed juured (5-4 sajand)
- Keskaeg ja renessanss (5-15 sajand)
- Valgustusajastu ja demokraatlikud revolutsioonid (17-18 sajand)
- Pärast II maailmasõda tänapäevani

Tulemuste paikapidavuse tagamiseks pöörduti kirjanduse ülevaate osas järgmiste ekspertide poole:

Teema: lidsed juured			
Eksperdi täisnimi	Taust	Organisatsioon	Riik
Emily Anna Mavridou	Teadlane	RESET	Küpros
Ajaloolise Dialoogi ja Uurimise Ühing	Vaba dialoogi ja ajalooga seotud vabaühendus	AHDR	Küpros
Nikosia raamatukogu omavalitsus	Nikosia omavalitsus	Nikosia omavalitsus	Küpros
Küprose ülikooli raamatukogu	Ülikooli raamatukogu	Küprose ülikool	Küpros
Küprose Tehnikaülikooli raamatukogu	Ülikooli raamatukogu	Küprose ülikool	Küpros

Küprose panka kultuurifond	Kultuurifond	Küprose panka kultuurifond	Küpros
Küprose raamatukogu	Valitsusteenistus	Kultuuriministeeriumi asetäitja	Küpros
Ajalugu ja arheoloogia osakond	Ajalugu ja arheoloogia	Küprose ülikool	Küpros

Teema: Keskaja- ja renessanssiperiood (5. - 15. sajandid)			
Eksperti täisnimi	Taust	Organisatsioon	Riik
Fatih Şimşek	Demokraatia ekspert teadlane	Karaman International Group	Türgi
İrem Göktekin	Teadlane	Karaman International Group	Türgi
Mehmet Furkan Şaşma	Teadlane	Karaman International Group	Türgi

Teema: Valgustusajastu ja demokraatlikud revolutsioonid			
Eksperti täisnimi	Taust	Organisatsioon	Riik
Stefania Tudorache	Demokraatia ekspert magistrakraad politoloogias	FAJUB	Portugal
Miguel Barros	Euroopa poliitika ekspert Magistrakraad kogukonnapoliitika ja territoriaalse koostöö alal	FAJUB	Portugal
Fernando Vieira	Demokraatia ekspert teadlane	FAJUB	Portugal
Bianca Nedelcu	Demokraatia ekspert teadlane	FAJUB	Portugal

Teema: 19. ja varajase 20. sajandid			
Eksperti täisnimi	Taust	Organisatsioon	Riik
Alexandra Cheimona	Teadlane	Eurospeak	Iirimaa

Artemis Driva	Riigiteaduste ekspert	Eurospeak	lirimaa
Christine Janumala	Teadlane	Eurospeak	lirimaa
Kelsea Mucherino	Ajaloolane	Eurospeak	lirimaa

Topic: Post- World War II Era to Today			
Eksperti täisnimi	Taust	Organisatsioon	Riik
Emma Barker	Demokraatia ekspert /Teadlane	EuroReach	Eesti
Julia Bachousi	Teadlane	EuroReach	Eesti
Enita Sprince	Teadlane	EuroReach	Eesti
Yuliya Andzhekarska	Rahvusvaheliste suhete magistrikraad majandusteaduses ja säästva arengu juhtimises	PFE Assotsiatsioon	Bulgaaria
Maria Cenamor Mochales	Magistrikraad rahvusvahelises koostöös	PFE Assotsiatsioon	Hispaania
Svetlana Nancheva	Doktorikraadi kandidaat Bulgaaria Teaduste Akadeemia filosoofia ja sotsioloogia instituudis "Loogika ja teadusfilosoofia"	PFE Assotsiatsioon	Bulgaaria
Yuriy Andzhekarski	Magistrikraad sotsioloogias ja filosoofias	PFE Assotsiatsioon	Bulgaaria

lidsed juured (5. – 4. sajand eKr)



Allikas: https://en.wikipedia.org/wiki/Athenian_democracy

Demokraatia sünn

Demokraatia kontseptsioon tagab, et rahvas osaleb aktiivselt otsuste tegemisel, tehes otseotsuseid või valides esindajaid oma vaatenurgast lähtuvalt. Igal juhul tagab demokraatia, et rahva häält võetakse kuulda.

Ateena demokraatiat peetakse üheks esimeseks maailmas teadaolevaks demokraatiaks ja üheks esimeseks isevalitsuse ilmuniseks, mis tähendab, et kodanikud said aktiivselt osaleda. Sel ajal oli Ateena suurim linnriik, kuna see hõlmas kogu Atika piirkonda. Ateena demokraatia on klassikalise demokraatia üks esimesi ilmunisi ja selle rakendas Cleisthenes aastatel 508/507 eKr ning see kestis kuni 322. aastani eKr. Seda uut süsteemi nimetati "demokratiaks" ja see tähendas "rahva valitsemist". Cleisthenese eesmärk oli eemaldada kogu võim kõrgema klassi ringkondadest ja jagada see Ateena kodanike vahel. Samuti tuleb märkida, et demokraatlikud elemendid võeti kasutusele järk-järgult enne, kui Cleisthenes demokraatia täielikult rakendas. Cleisthenese poliitilised reformid soodustasid isonoomiat, mis näitab kodanike poliitiliste õiguste võrdsust. Kuigi see süsteem soodustab võrdsust, piirdus see väikese osaga elanikkonnast, keda peeti Ateena kodanikeks, kuna sõnavabadus oli demokraatia kõige väärtuslikum privileeg.

Peamised Ateena demokraatia tunnusjooned

Ateena demokraatia tunnusjooned hõlmasid seda, et kodanikud said aktiivselt osaleda kõigis organites, sealhulgas seadusandlikes, täidesaatvates ja juriidilistes organites, samuti valimistel, kutsudes kohale nii nõukogu liikmeid, tsiviil- kui ka vandekohtunikke. Ateena kodanikel lubati ka osaleda tõrjumise protsessis ja arutada haldusküsimusi.

Ateenlased tegid otsuseid selle asemel, et hääletada Ateena vabadele meessoost kodanikele otsest poliitilist võimu andvatele esindajate poolt, kellel oli ka õigus hääletada ja demokraatlikus süsteemis osaleda. See lõi kokkuvõttes otsedemokraatia süsteemi.

Mis tahes türannia vormide vältimiseks rakendas Cleisthenes ostratsismi kontseptsiooni. Ostratsism oli praktika, kus igal kodanikul paluti kirjutada katkisele potitükile, mida kutsuti ostracaks, selle inimese nimi, kelle poolt ta soovis hääletada. Enim hääli saanud inimene pidi kümneks aastaks linnast lahkuma, kuid ei kaotanud oma vara ega kodanikuõigusi. Mõned pidasid väljatõrjumist auasjaks, kuna see tähendas, et isik oli üsna märkimisväärne ja tal oli elanikkonnas üsna suur mõju.

Kõiki meessoost kodanikke peeti demose osaks ja neil oli võimalik vabalt oma arvamust avaldada, võrdselt teostada oma poliitilisi õigusi ning olla vahetult kaasatud poliitilistesse protsessidesse.

Kes võis Ateena demokraatias osaleda?

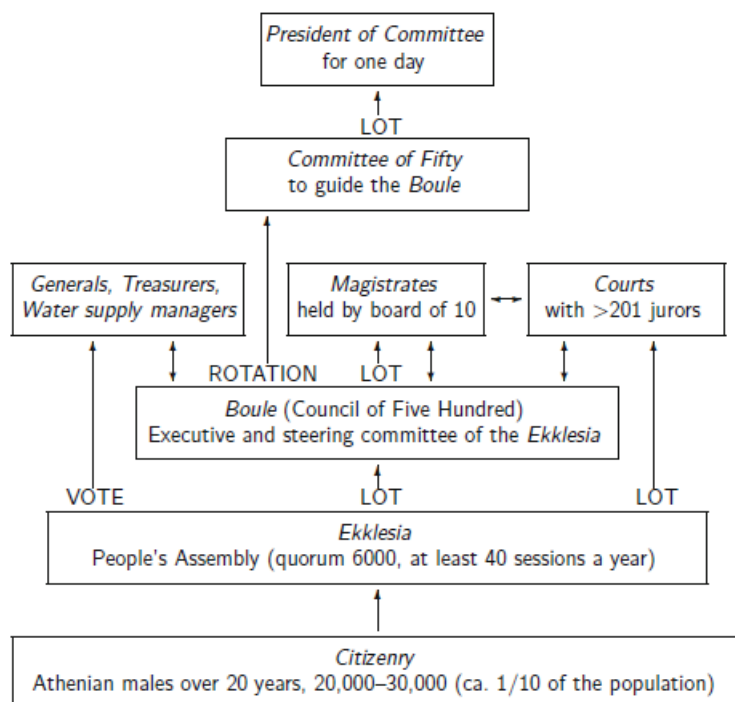
Kodakondsuse mõiste oli Vana-Ateenas üsna erinev tänapäevasest. Kõiki Ateenas ei peetud kodanikeks ja seega ei olnud neil õigust poliitiliseks osalemiseks, mistõttu oli sellise otsese demokraatiasüsteemi rakendamine palju lihtsam. Demokraatliku perioodi alguses said demokraatlikus süsteemis osaleda isikud, kes olid üle 18–20-aastased (olenevalt allikast), vabad ja ateenlased. Ateenlaseks peeti kedagi, kellel oli ateenlasest isa ja vaba ema. See reegel kehtis kuni 5. sajandi keskpaigani eKr, kus üksikisikuid võis pidada Ateena kodanikeks ainult siis, kui neil oli Ateena isa ja ema. Esivanemate tõestamiseks ja poliitilises elus osalemiseks pidi tema isa tutvustama noort Ateena meest oma kohalikus demos, vanduma, et ta on tema isa, kuid tal on ka tunnistajaid, kes seda kinnitavad. Pärast seda kanti nad täiskogu nimekirja.

Seega ei peetud orje (orje, kus mitteateenlased alates ateenlastest ei saanud orjastada teisi ateenlasi), seal elavaid tulnukaid, kes ei vastanud kodakondsuse standarditele, naisi ja lapsi kodanikeks ning neil ei lubatud poliitilises süsteemis osaleda ja seega hääletada. Huvitaval kombel toodi esile, et kuigi ametikohad olid avatud kõigile Ateena meestele, oli nende jõukus ja asukoht suureks määrajaks, kuna see viitab ka nende kättesaadavusele sellistes rollides. Positiivne külg on aga see, et institutsioonid ja võim, mida varem kontrollis eliit ja teatud inimringkond, olid sel ajal avatud kõigile Ateena kodanikele.

Ateena demokraatia peamised elemendid

Igal aastal muudeti tavapäraselt kasutatava 12-kuulise kuukalendri asemel 10-kuuline bouleetiline kalender.

Allolev pilt annab kokkuvõtte Ateena demokraatlikust süsteemist.



Kommentaari: Tangian, A. (2020). *Analytical theory of democracy. Studies in Choice and Welfare*.
<https://doi.org/10.1007/978-3-030-39691-6>

"Demos" koosnes üle 18-aastastest noortest meestest, kes tõestasid oma kodakondsust, nagu eespool mainitud ning olid kantud täiskogu nimekirja. Seda tõlgitakse kreeka sõnana "küla", mis tähendab paljusid inimesi või kõigi kodanike kollektiivi lihtsamalt öeldes. Igal demol oli "demaš", mis vastutas tema demode funktsioonide eest, sealhulgas uute registreeritud Ateena meeskodanike jälgimine.

Ateena demokraatia koosnes kolmest olulisest institutsioonist:

- **Ekklesia**

Koguduse koosolekutel, mis toimusid 40 korda aastas, võis osaleda iga demose liige. Ekklesia oli valitseja, mis otsustas sellistes küsimustes nagu sõda, välispoliitika, riigiametnike käitumine ja arutelud tõrjumise üle. Otsused langetati häälteenamuse alusel.

- **Boule**

Boule ehk Viiesaja nõukogu oli Ateenas veel üks oluline institutsioon, kuna seda võis pidada Ateena täiskohaga valitsusorganiks. Sellesse kuulus 500 üle 30-aastat vana liiget, kes esindasid 10 Ateena hõimu (50 liiget hõimu kohta) ning pidasid oma positsiooni aasta. Hõimused võiks pidada Ateena tõhusama valitsemise organisatsioonilisteks üksusteks. Boule'i liikmeks valiti liikmed juhusliku loosi teel, et tagada, et valimised toimusid ainult juhuslikult, ja välistada igasugune võimu koondumine alalistele rühmadele.

Koosolekud Boule'is toimusid iga päev ja need olid tavaliselt seotud juhtimisküsimustega, nagu töötajate järelevalve ning mereväe laevade ja hobuste vastutus. Boule vastutas ka asjade eest, mis pidid tulema kirikule ja teistest linnriikidest külla tulnud esindajatele.

- **Dikasteria**

Teised Ateena demokraatia äärmiselt olulised institutsioonid olid rahvakohtud ehk "Dikasteria". Dikasteria võim oli peaaegu piiramatult ning see koosnes enam kui 500 vandekohtunikust, keda valiti taas loosi teel ning sinna kuulusid üle 30-aastased meeskodanikud. Ootuspäraselt olid nad seotud kohtu, tagakiusamise, kaitseküsimuste ja kohtuotsustega. Sarnaselt Ekklesiale otsuseid võttis enamus. Dikasteria huvitav element on see, et vandekohtunikele maksti tegelikult nende töö eest ettekäändel, et see ametikoht võiks olla kättesaadav kõigile ja mitte ainult jõukatele. Raha ei tulnud aga ateenlastelt, kuna nad ei maksnud makse, vaid tollimaksudest, liitlaste sissemaksetest ja Ateena linnriigi välismaalastest "meetikutele" kehtestatud maksudest. Ainus maks, mida rikkad ateenlased maksid, nimetati liturgiaks, olid inimesed, kes olid pärit privilegeeritud majanduslikust taustast, kus nad vabatahtlikult panustasid kogukonna kohustuste täitmiseks.

Teised olulised institutsioonid Ateenas koosnesid:

- **Heliaia:** Vana-Ateena kõrgeim kohus. Need koosnesid rahvakohtutest, kus kodanike žüriid kuulasid kohtuasju ja hääletasid oma arvamuse põhjal.
- **Areopaagi nõukogu:** oluline Ateena õigusasutus, mis keskendus peamiselt mõrvade ja muude raskete kuritegude juhtumitele.

Ateena põhiseaduse täiendavad olulised elemendid hõlmasid kohtunikke - nad olid ametnikud, kes täitsid ülesandeid teatud kontekstides, nagu haldus, sõjavägi, religioon, kohtusüsteem ja kogunemistoetus. Enamik neist valiti loosi teel ja neid hoiti kontoris piiratud aja. Siiski oli ka kohtunike ametikohti, kus täiskogu hääletas. Mõned olulised kohtuniku ametikohad olid järgmised:

- **Arhonid:** nad olid seotud täidesaatvate funktsioonidega ja neid kontrollis ka 500 liikmeline nõukogu. Pärast pensionile jäämist liitusid nad pärast edukat uurimist Areopaagi nõukoguga.
- **Kindralid:** Kindrali amet oli üks väheseid ameteid, kus toimusid valimised. Igal aastal määrati 10 kindralit, kellel oli võimalik avaldada rahva seas üsna suurt mõjuvõimu, samas märgiti, et seda ametit täitsid inimesed olid enamasti pärit eliitklassidest.
- **Tsiviilhalduse kohtunikud:** sellesse ametisse oli vabatahtlikult kaasatud üle 600 kodaniku, kelle ametikohad määrati loosi teel.

Kuidas lõppes Ateena demokraatia?

Ateena demokraatia allakäik toimus järk-järgult, mitmete juhtumitega, mis tähistasid selle langust. Kui Makedoonia võimule tõusis ja Ateena lüüasaamine viis liitumiseni Korintose liigaga.

Demokraatia sünni demokraatlikud elemendid

- Cleisthenese rakendatud **otsene demokraatia vorm** 508/507 eKr
- Ateena demokraatia **põhielemendid** olid võrdsed poliitilised õigused, sõnavabadus, sõnavabaduse kaudu poliitiliste õiguste väljendamine võimalus ja juurdepääs neile.
- **Ateena kodakondsus:** kõik üle 18-aastased Ateena noormehed, kelle vanemad on Ateena päritolu ja kelle põlvnemine on tõendatud. Pärast Ateena kodakondsuse tõendamist võib üksikisik osaleda poliitilises kontekstis.

- **Demod:** kõik üle 18/20-aastased Ateena mehed (olenevalt allikast), kes olid kantud täiskogu nimekirja.
- **Ekklesia:** Kodanike täiskogu, kõik demose liikmed võivad Ekklesias osaleda.
- **Boule:** 500-liikmeline nõukogu, mis on pärit Ateena kümnest hõimust. Liikmed valiti loosi teel ja nad pidasid oma ametikohal ühe aasta. See puudutas peamiselt juhtimisküsimusi.
- **Dikasteria:** Hõlmas rohkem kui 500 vandekohtunikku, keda valiti loosi teel. See koosnes enam kui 500 vandekohtunikust, kes olid üle 30-aastased. Nad arutasid tagakiusamise, kaitse ja karistuse küsimusi. See oli ainus tasustatud ametikoht, mis tagas, et mitte ainult rikkad kodanikud saaksid osaleda.
- **Heliaia:** Ülemkohus
- **Areopaagi nõukogu:** tapmistele ja rasketele juhtumitele keskendunud juriidiline institutsioon.
- **Magistraadid:** määratud riigiametnikud, kes täitsid ülesandeid, mis põhinevad seotud kontekstiga
 - o **Arhonid:** seotud täidesaatvate funktsioonidega
 - o Tsiviilhalduse kohtunikud: seotud valitsusülesannete haldamisega.
 - o Sõjaväeadministratsiooni kohtunikud: Ekklesia valis sõjalise halduse magistraadid.

Järeldused

Demokraatlikud tavad on äärmiselt olulised, kuna võimu teostavad inimesed on sellega seotud. Just seda püüdis teha Ateena demokraatia, mille Cleisthenes rakendas aastatel 507/508 eKr. Kuigi Ateena linnaosariigis hakati järk-järgult juurutama demokraatlikke tavasid, viis täielikult ellu Cleisthenes ja see kestis kuni 4. sajandini, mil Ateena liitus Korintose liigaga. Ateenas rakendati otsedemokraatia mudelit, mis tagas Ateena kodanike aktiivse kaasamise otsuste tegemisse ja poliitilistesse küsimustesse. Ateena kodanikest isikutel lubati osaleda ja hääletada, mis hõlmas ainult üle 18/20-aastaseid Ateena mehi (olenevalt allikast). Olemas oli mitmeid olulisi organeid, mis suurendasid veelgi Ateena kodanike osalust. Nende hulka kuulusid Demos, Ekklesia, Boule, Dikasteria ja mitmed muud olulised organid ja ametikohad. Erinevad ametikohad määrati loosiga, et vältida võimu koondumist kindlasse inimgruppi, samas kui ka erinevate ametikohtade kestus oli samal põhjusel aasta.

Nagu eespool mainitud, lõppes Ateena demokraatia, kui Ateena liitus Korintose liigaga.

Keskaeg ja Renessanssi periood (5.-15. sajand)



Allikas: <https://renfestival.com/the-medieval-period-vs-the-renaissance/>

Sissejuhatus

Kesk- ja renessansiperiood, mis kestis 5.–15. sajandini, oli inimkonna ajaloos põnev aeg. Sellel ajastul toimusid poliitilises ideoloogias ja juhtimisstruktuurides olulisi muutusi. Selles osasvaadeldakse üksikasjalikult, kuidas demokraatia selle aja jooksul arenes, uurides keerulisi poliitilisi üleminekuid ja ühiskondlikke muutusi.

Euroopa oli pärast Rooma impeeriumi langemist pöördepunktis. Piirkond tegeles kunagise võimsa tsivilisatsiooni jäänustega, kuid ilma tsentraliseeritud võimuta, mis tõi kaasa poliitilise killustatuse ja ebakindluse. Vana-Rooma mõju kadudes hakkasid esile kerkima uued poliitilised ideed ja demokraatia, mis oli olnud Rooma valitsemise võtmeosa, hakkas järk-järgult alla minema.

Demokraatia ajalugu

Keskaegse ajastu arenedes hakkas demokraatia poliitiliste struktuuride arenedes hääbuma. Feodaalsed süsteemid tõid kaasa lokaliseeritud stabiilsuse ja detsentraliseeritud võimu, tähistades lahkumist Rooma ajastu tsentraliseeritud juhtimisstruktuuridest. Klassikalise demokraatia osaluslaad andis teed praktilistele kohanemistele, mis olid vajalikud tolleaegsete väljakutsete tõttu. Monarhiad kerkisid esile korra tugisammastena, võttes endale poliitilise võimu, samal ajal kui demokraatlikud põhimõtted taandusid järk-järgult tagaplaanile.

Kogu keskaja kestel püsis demokraatia allakäik sotsiaalmajanduslike segaduste ja poliitiliste ümberkorralduste ajal. Selle allakäigu narratiivi raames külvati aga muutuste seemned, mis kuulutasid peatset Renessansi saabumist.

Renessanss, mida iseloomustas kultuuriline ja intellektuaalne elavnemine, puhus uue elu sisse demokraatia uinuvatele sütele. Uuenenud vaimustus klassikalisest Kreeka ja Rooma poliitilisest mõtteviisist sai demokraatlike ideaalide taastekke katalüsaatoriks. Humanistlikud liikumised kordasid individualismi, hariduse ja kodanikuaktiivsuse tähtsust, pakkudes taaselustamiseks intellektuaalset alust. Kuigi Renessanss ei olnud vahetu poliitiline revolutsioon, pani see aluse demokraatliku mõtte taaselustamisele ja määras tulevaste poliitiliste arengute trajektoori.

Järeldused

Asudes ajaloolisele teekonnale, mis jutustab renessansi ja keskaja lugusid, sukeldus meie meeskond sügavalt liigutavasse lugu demokraatia arengust. Kujutage ette, et sellest ajaloolisest maalist saab sümfoonia, mille iga noot peegeldab demokraatia tormilise ajaloo tõuse ja mõõnasid ning selle olulist tagasitulekut elava renessansi ajal. See ajastu on tõendiks demokraatlike ideaalide märkimisväärselt vastupidavusest. Demokraatia on vastupidav ja peab kindlalt vastu muutustele ühiskonna dünaamikas ja poliitilises maastikus. Feodalismi tulek ja monarhiate domineerimine löövad poliitiliste muutuste sümfooniasse, õõnestades järk-järgult demokraatlikke norme.

Vaatamata sellele kokkuvarisemisele tekkis renessansi ajal suur muutuste haripunkt. See kultuuriline ja intellektuaalne taasärkamine taaselustab demokraatia tuuma. Sümfoonia omandas transformeeriva meloodia, ühendades humanistlike liikumiste harmooniad, iidsete poliitiliste ideoloogiate taasavastamise ja värske huvi ideede vastu. See määratud periood oli midagi enam kui lihtsalt poliitiliste üleminekute tunnistaja; see oli tegelane, demokraatia ümberkujundamise arhitekt. Demokraatia, nagu tuhast tõusev fooniks, arenes tugevamaks jõuks, mis suudab ajaproovile vastu pidada. Hoolimata ajalooliste tingimuste ebastabiilsusest jäävad demokraatliku valitsemise põhiideed puutumata.

Seda perioodi tähistanud intellektuaalne ja kultuuriline renessanss andis ülevaate demokraatia dünaamilisest olemusest. See on midagi enam kui lihtsalt reinkarnatsioon; see on uuendus, mis on inspireeritud renessansi valgustatud ideaalidest. Sümfoonia lõpeb triumfaalse refrääniga – taassündinud demokraatia, elav ja tuksuv, mis juhatab sisse uue ajastu, mille kaja kõlab läbi ajaloo. Selle ajaloolise sümfoonia lõpunootides ilmnes määratud periood pigem toetava jutuvestjana kui pelgalt tunnistajana. See demonstreeris demokraatlike ideede visadust, paindlikkust ja püsivat külgetõmbejõudu, tagades, et valitsuse sümfoonia mängib edasi, muutub ja kajab läbi ajakoridoride, paljastades lugusid vastupidavusest, arengust ja vankumatust sihikindlusest.

Valgustusajastu ja demokraatlikud revolutsioonid (17. -18. sajand)



Allikas: <https://www.studentsofhistory.com/enlightenment-ideas-lead-to-revolutions>

Sissejuhatus

17. ja 18. sajand olid inimkonna ajaloos pöördeline periood, pöördepunkt, mida iseloomustasid muutused intellektuaalsetes, sotsiaalsetes ja poliitilistes paradigmates.

Meie ekspertide sõnul said valgustusajastu ideaalid oluliseks mitmete demokraatlike revolutsioonide õhutamisel, mis kujundasid ümber erinevate ühiskondade poliitilist struktuuri, pannes aluse kaasaegse demokraatliku valitsemise tekkele. Valgustusajastu intellektuaalne käärimine on kapseldatud selliste valgustajate ideedesse nagu John Locke, Montesquieu ja Rousseau, kelle põhjalik panus kajab jätkuvalt läbi ajalookoridoride.

Need intellektuaalsed majakad mitte ainult ei kristalliseerinud valgustusajastu mõtteid, vaid toimisid ka katalüsaatoritena revolutsioonilisele vaimule, mis peagi üle kontinentide pühkib. Valgustusaia ideaalidest sügavalt mõjutatud Ameerika revolutsioon kujunes tiigiks nende põhimõtete praktikas testimiseks. Samal ajal näitas Prantsuse revolutsioon, mis põhines tulihingelistel üleskutsetel vabadusele, võrdsusele ja vendlusele, valgustusaia filosoofia ümberkujundavat potentsiaali poliitilistes liikumistes, jättes ajaloo kulgu kustumatu jälje.

Et mõista valgustusaia filosoofia ja demokraatlike revolutsioonide trajektoori keerulist seost, süvenesid meie eksperdid seda ajastut kujundanud ajaloolisse konteksti ja ühiskondlikku dünaamikasse. Peamised allikad ja teaduslikud tööd, sealhulgas Jonathan Israeli „Radikaalne valgustus: filosoofia ja modernsuse loomine 1650–1750” (2001) ja Robert Darntoni teos „The Business of Enlightenment: A Publishing History of the Encyclopédie” 1775–1800 (1979), olid nende jaoks kriitilise tähtsusega tööriist valgustusajastu põhimõtete ja demokraatliku valitsemise püüdluste keerulise koosmõju lahtiharutamisel.

Valgustusajastu ja demokraatlikud revolutsioonid (17.–18. sajand)

Filosoofilised alused

- Locke'i inimõiguste kontseptsioon

John Locke'i inimõiguste kontseptsioon, mida selgitas tema põhiteoses "Valitsuse teine traktaat" (1689), oli nurgakivi tollel ajal demokraatlike revolutsioonide intellektuaalsete aluste mõistmisel. Locke esitas kaaluka argumendi, mis kinnitab üksikisikute loomulikke õigusi. Tema filosoofia keskmes on usk loomumomente õiguste – elu, vabaduse ja omandi – olemasolusse, mis põhinevad mitte valitsejate heatahtlikkusel, vaid inimeksistentsi olemusel. Locke väidab, et need õigused on võõrandamatud, moodustades individuaalse autonoomia ja väärikuse aluse. See väide kujutab endast radikaalset kõrvalekaldumist valitsevast poliitilisest mõtteviisist, mis sageli õigustas autoriteeti jumaliku õiguse või kuningliku eesõiguse kaudu. Arusaam õigusest elule ulatus Locke'i järgi pelgalt bioloogilisest olemasolust kaugemale. See hõlmab õigust oma füüsilisele heaolule, isiklikule turvalisusele ja õnneotsingutele – mõiste, mis kajastuks sügavalt edasistes demokraatliku valitsemise teemalistes aruteludes. Vabadus oli Locke'i arvates lahutamatu sellest õigusest elule.

Locke'i ideed olid olulised intellektuaalse kliima kujundamisel, mis sillutaks teed demokraatlikele revolutsioonidele. Ameerika iseseisvusdeklaratsioon, mis kordab Locke'i, sätestas hiljem äsja esilekerkiva demokraatliku eksperimendi alusena võõrandamatud õigused elule, vabadusele ja õnneotsingutele.

- Montesquieu evolutsiooniline kontseptsioon võimude lahususest

Valgustusajastu filosoofilistele alustele tuginedes tutvustas Montesquieu oma monumentaalses teoses „Seaduste vaimu“ (1748) revolutsioonilist kontseptsiooni, mis mõjutaks põhjalikult demokraatliku valitsemise struktuuri – võimude lahususe. Montesquieu arusaamad poliitikateooriast tähistasid olulist kõrvalekallet valitsevatest ideedest, kuna ta pakkus välja süsteemi, kus poliitiline võim jaotatakse erinevate harude vahel, millest igaüks toimis teiste kontrollina.

Montesquieu väitis teoses "Seaduste vaim", et seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu koondamine ühte üksusesse ohustab türanniaga. Selle asemel tegi ta ettepaneku jagada võim eraldi haruks – seadusandlikuks, täitevvõimuks ja kohtuvõimuks, millest igaühel on määratletud volitused ja vastutused. Montesquieu nägemus oli evolutsiooniline, tunnistades, et võimude lahusus on ülioluline üksikisiku vabaduste säilitamiseks ja võimu kuritarvitamise ärahoidmiseks.

Montesquieu võimude lahususe kontseptsioon avaldas sügavat mõju demokraatlike põhiseaduste koostajatele, eriti Ameerika Ühendriikide asutajatele. James Madison, üks USA põhiseaduse arhitekte, tugines suurel määral Montesquieu ideedele "Federalist Papers No. 47", rõhutades vajadust eraldi valitsusharude järele, et takistada võimu kuhjumist üheski organis.

- Rousseau filosoofiline alus rahva suveräänsusele

Valgustusfilosoofia rikkalikus gobeläänis tõusis Jean-Jacques Rousseau esile kui valgusti, kelle ideed rahva suveräänsusest jätaksid demokraatlikku valitsemist ümbritsevasse diskursusesse kustumatu jälje. Rousseau *magnum opus* "Ühiskondlik leping" (1762) esitas sügava filosoofilise aluse rahvasuveräänsuse kontseptsioonile – mõistele, mis kõlaks sügavalt nende seas, kes otsivad otsesemat ja osalust toetavat valitsemisvormi.

Erinevalt traditsioonilistest monarhiatest või esindussüsteemidest pooldas Rousseau valitsemisvormi, kus üksikisikud määrasid ühiselt kindlaks neid reguleerivad seadused. See üldises tahtes juurdunud rahvasuveräänsuse kontseptsioon tõi kaasa radikaalse kõrvalekaldumise valitsevatest arusaamadest poliitilisest autoriteedist.

"Ühiskondlik leping" avanes Rousseau kuulsa deklaratsiooniga: "Inimene sünnib vabana ja kõikjal on ta ahelates." Rousseau väitis, et eraomandi tekkimine ja sotsiaalne ebavõrdsus on rikkunud inimkonna loomulikku headust, mis on viinud poliitiliste institutsioonide loomiseni, mis soosivad väheseid privilegeeritud inimesi. Selle parandamiseks pakkus Rousseau välja ühiskondliku lepingu – üksikisikute vahelise vabatahtliku kokkuleppe luua valitsus, mis põhineks üldisel tahtel.

Peale John Locke'i, Montesquieu ja Jean-Jacques Rousseau oli 17. ja 18. sajandil veel mitmeid olulisi tegelasi, kes aitasid kaasa tolleaegse filosoofilise vundamendi kujundamisele, eriti valgustusajastul. Siin on mõned märkimisväärsed isikud:

- Voltaire (1694–1778)

François-Marie Arouet, tuntud oma kirjanime Voltaire all, oli prantsuse valgustusajastu mõtleja, ajaloolane ja filosoof. Tema laiaulatuslik töö hõlmas erinevaid žanre, sealhulgas näidendeid, esseesid, luulet ja ajaloolisi kirjutisi. Voltaire oli kodanikuvabaduste, mõistuse ja sallivuse kindel kaitsja. Tema kuulus tsitaat "Ma ei nõustu sellega, mida teil on öelda, kuid ma kaitsen surmani teie õigust seda öelda" hõlmas tema pühendumust sõnavabaduse ja intellektuaalse vabaduse põhimõtetele. Teostes nagu "Candide" (1759) paljastas Voltaire satiirilisel oma aja irratsionaalsust ja ebaõiglust, võttes sihikule religioossed dogmad, ebausk ja rõhuvad poliitilised režiimid.

- Mary Wollstonecraft (1759–1797)

Mary Wollstonecraft oli inglise kirjanik, filosoof ja naiste õiguste eestkõneleja. Tema kõige olulisemat tööd "Naise õiguste õigustamine" (1792) peetakse feministliku filosoofia alustekstiks. Wollstonecraft väitis kirglikult naiste võrdse hariduse ja võimaluste eest, seades kahtluse alla levinud arusaamad naiste alaväärsusest.

Demokraatlikud revolutsioonid

- Ameerika revolutsioon

Ameerika revolutsioon, mida õhutasid Briti koloniaalvõimu vastu suunatud kaebused, oli iseseisvuspüüd, mis kulmineerus Pariisi lepinguga 1783. aastal ja viis USA kui iseseisva riigi loomiseni. Selle valitsemist kujundanud alusdokument oli USA põhiseadus, mis koostati aastal

1787. See dokument kajastab valgustusajastu ideaale, rõhutades võimude lahusust, kontrolli ja tasakaalu ning üksikisikute õiguste kaitset. James Madison, üks peamisi koostajaid, sõnastas need põhimõtted ajakirjas Federalist Papers, eriti teoses "Federalist No. 51", rõhutades võimu tasakaalustamise tähtsust türannia vältimiseks.

- Prantsuse revolutsioon

1789. aastal süttinud Prantsuse revolutsiooni eesmärk oli lõhkuda absoluutne monarhia ja luua vabariik, mis põhineb vabadusel, võrdsusel ja vendlusel. Inimese ja kodaniku õiguste deklaratsioon, mis võeti vastu 1789. aastal, kujunes revolutsioonilisi ideaale hõlmava põhidokumendina. Valgustusajastu mõtlejate nagu Rousseau mõjul kinnitas deklaratsioon üksikisikute loomupäraseid ja võõrandamatuid õigusi, sealhulgas vabadust, omandit, turvalisust ja vastupanuvõimet rõhumisele. "Vabadus, võrdsus, vendlus" sai kogunevaks hüüdjaks, mis kehtastas revolutsioonilisi ideaale, mille eesmärk oli kukutada monarhia, luua vabariik ja tagada universaalsed õigused. Revolutsioon oli tunnistajaks radikaalsete rühmituste tõusule, mis viis sügavate sotsiaalsete ja poliitiliste muutusteni.

Kokkuvõtte selle perioodi demokraatlikest elementidest.

17. ja 18. sajandil, perioodil, mida iseloomustasid poliitilised murrangud ja väljakutsed absoluutsele monarhiale, panid filosoofilised võtmeisikud, nagu John Locke, Montesquieu ja Jean-Jacques Rousseau, aluse demokraatlikele põhimõtetele. Locke'i filosoofia rõhutas üksikisikute võrdsust ja loomumomente õiguste kaitset, pakkudes põhjendust rõhuvatele režiimidele vastu seista. Montesquieu nägemus võimude lahususest propageeris kontrolli ja tasakaalu valitsemises, võimu koondumise ärahoidmist ja isikuvabaduste kaitsmist. Rousseau kontseptsioon rahva suveräänsusest, mida rõhutati Prantsuse revolutsiooni ajal, õhutas liikumisi osaluslikumate valitsemisvormide poole. Tema rõhuasetus üldisele tahtele kui poliitilise autoriteedi legitiimsuse allikale seadis kahtluse alla traditsioonilised arusaamad, mõjutades sajandeid demokraatlikku mõtlemist. Üheskoos aitasid need mõtlejad kaasa valgustusajastu intellektuaalsetele vooludele, kujundades demokraatlikke põhimõtteid, mille keskmes on võrdsus, üksikisiku õigused, kontroll ja tasakaal ning rahva suveräänsus – pärand, mis mõjutab jätkuvalt tänapäevaseid põhiseaduslikke raamistikke kogu maailmas.

Järeldused

18. sajandi lõpu demokraatlikud revolutsioonid jätsid püsiva pärandi, kujundades kaasaegse maailma poliitilisi, sotsiaalseid ja kultuurilisi maastikke. Siiski tekkisid väljakutsed ja vastuolud ning demokraatlike ideaalide elluviimine oli erinevates kontekstides erinev. Ajaloolased nagu R. R. Palmer ("Demokraatliku revolutsiooni ajastu: Euroopa ja Ameerika poliitiline ajalugu, 1760-1800", 1959) on analüüsinud nende revolutsioonide keerukust ja vastuolusid, heites valgust nii nende ümberkujundavale jõule kui ka demokraatliku poliitika rakendamise väljakutsetele põhimõtteid praktikas.

Ameerika revolutsioon ja Prantsuse revolutsioon tähistasid kaasaegsete demokraatlike põhimõtete esilekerkimist, mõjutades põhiseaduslikku arengut ja arutelusid üksikisiku õiguste üle. USA põhiseadus ja inimõiguste deklaratsioon on püsivad dokumendid, mis kajastavad vabaduse, võrdsuse ja demokraatliku valitsemise ideaale.

17. ja 18. sajandi isiksused mängisid kesket rolli oma aja ideoloogilise maastiku, poliitiliste struktuuride ja ühiskondlike normide kujundamisel. Need tegelased, sageli valgustusajastu mõtlejad, filosoofid ja revolutsioonilised juhid, aitasid oluliselt kaasa kaasaegsete demokraatlike põhimõtete ja ajastu revolutsiooniliste liikumiste tekkimisele.



19. ja varajase 20. sajandid



Allikas: <https://editions.covecollective.org/chronologies/reform-act-1832-1>

Ekspansioon ja võitlused 19. sajandi demokraatias

19. sajand mängis demokraatia ajaloos suurt rolli. Võitlus õiguste laiendamise eest suurematele elanikkonna rühmadele toimus demokraatlikes tingimustes, kui tsivilisatsioonid võitlesid sotsiaalsete ja poliitiliste uuendustega. Need edusammud seisid aga silmitsi paljude takistustega, eriti seoses naiste valimisõiguse ja kodanikuõigustega.

Demokraatlik laienemine

Valimisõiguse kasvav levik on suurepärane näide sellest, kuidas demokraatlik liikumine 19. sajandi jooksul laienes. Märkimisväärsed põhiseaduse muudatused ja seadusandlikud muudatused viidi sisse eesmärgiga vähendada takistusi poliitilisel osalemisel, et soodustada kaasavat valitsemist. Selle aja oluline pöördepunkt oli 1832. aasta Briti reformiseadus. Just sel hetkel sai rohkem inimesi hääleõiguse ja selle tulemusena loodi kaasavam poliitiline süsteem. Kõik need muutused olid tööstusrevolutsiooni vili.

Selleks, et lahendada Aafrika-Ameerika meeste hääletusprotsessist väljajätmine, üritasid USA samal ajal muuta oma põhiseadust, eelkõige 15. muudatust. 15. muudatuse kehtestamine 1870. aastal tõi Euroopa demokraatlikes ühiskondades kaasa palju edusamme, mis on seotud rassiliste barjääride kaotamisega. See muudatus andis inimestele hääleõiguse, võtmata arvesse nende rassi.

Naiste valimisõiguse heitlused

Kuigi naiste hääleõigus kasvas, tähendas nende poliitilisest osalusest kõrvalejätmine 19. sajandi demokraatliku projekti pooleli jätmist. Selle aja jooksul omandasid naishääletavad liikumised jõudu ja tegelesid sügavalt juurdunud normidega, mis piirasid 50% elanikkonna poliitilist aktiivsust. Ameerika naiste õiguste kaitsmise dokumentide kohaselt tunnistatakse 1848. aasta Seneca Fallsi konventsiooni pöördeliseks sündmuseks, kus teerajajad, nagu Susan B. Anthony ja Elizabeth Cady Stanton võitlesid naiste hääleõiguse eest.

Võitlus naiste hääleõiguse eest seisis silmitsi tugeva vastupanuga. Sügavalt juurdunud ühiskondlikud standardid, mida väljakujunenud võimustruktuurid sageli toetavad, olid vastu naiste poliitikasse kaasamise ideele. Kui nad üritasid praegust status quo'd ümber lükata ja demokraatiat kaasavamal viisil ümber kujundada, kogesid sufragistid vastupanu, mõnitamist ja aeg-ajalt vägivaldaakte.

Kodanikuõiguste võitlused:

Ameerika Ühendriikide afroameeriklased seisis 19. sajandil silmitsi oluliste kodaniku õigustega seotud väljakutsetega. Kuigi 15. muudatus tagas hääleõiguse kõigile inimestele, püsisid rassilised eelarvamused ka pärast muudatust. Kodusõjale järgnenud ülesehitusajastul tehti jõupingutusi hiljuti vabastatud orjade kodanikuõiguste parandamiseks. Sellegipoolest nõrgendas nende jõupingutuste kavandatud mõju süsteemse rassismi ja Jim Crow seaduste kehtestamine.

Aafrika ameeriklastel oli äärmiselt raske oma kodanikuõigusi kasutada. Paljude afroameeriklaste demokraatlikus protsessis osalemise takistamiseks kasutati mitmeid strateegiaid, sealhulgas kirjaoskuse testid, häälte maksud ja vägivaldne hirmutamine, mis on vastuolus 15. muudatuse eesmärkidega.

Industrialiseerimine ja väljakutsed: töölisliikumiste ja sotsiaalsete reformide tõus

19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses muutis hämmastav industrialiseerimise tõus majandust, ühiskondi ja igapäevaelu. Lisaks majanduslikule edule ilmnasid ka mitmed raskused, kui maailma majandus muutus põllumajandusel põhinevast tööstuslikuks. Majanduslikud erinevused, halvad töötingimused ja sotsiaalne ebavõrdsus suurenesid koos industrialiseerimisega. Nendele raskustele reageerides tekkis sel ajal tugevam liikumine sotsiaalsete muutuste nimel, et tegeleda progressi inimkulude ja töötajate õiguste eest võitlevate tööliste liikumiste arenguga.

Industrialiseerimisega seotud väljakutsed:

Suur üleminek traditsiooniliselt maamajanduselt tööstuslikule majandusele, mida toetasid tehased, linnastumine ja masinad, algas industrialiseerimise saabumisega. Tööjõu, sotsiaalsete struktuuride ja tootmise kontseptsiooni muutis see nihe drastiliselt. Tehnoloogia areng aitas tehastel kiiremini kasvada. Selle tõsiasjaga kaasnesid osa Euroopa elanikkonna uued väljakutsed ja rahaline heaolu.

1. Tööjõu eksploatimine ja töötingimused: Tehaste ja tööstuste kasvu tulemusena tekkis uus töölisklass. Kuid töötingimused neis tööstusharudes olid sageli kohutavad, pikkade tööpäevade, halva palga ja ohtliku keskkonnaga. Töötajatel oli vähe õigusi ja kaitset ning neid kuritarvitati ohtlike tööde tegemisel.

2. Majanduslikud erinevused. Kuigi industrialiseerimine suurendas majandust oluliselt, ei jagatud selle eeliseid võrdselt. Vahemaa rikka eliidi ja töölisklassi vahel kasvas ning majanduslik tasakaalustamatus kasvas. Muutuvates demokraatlikes raamistikes tekitas see rikkuse koondumine muret sotsiaalse õigluse ja võrdõiguslikkuse pärast.

The Development of Labour Movements:

Industrialiseerimise probleemid stimuleerisid töölisliikumiste teket. Need liikumised kaitsesid töötajate õigusi, tagades õiglase hüvitise, ohutud töötingimused ja õiguse luua ametiühinguid.

1. Knights of Labour: asutati 1869. aastal ja oli tolle aja üks esimesi ja tuntumaid ametiühinguid. Rüütlid toetasid ühtsust ja töötajate õigusi ühendada erinevate ametite töötajaid. Nende päevakorrast lähtuvalt olid neil sellised nõudmised nagu võrdne palk, paremad ohutusmeetmed ja kaheksatunnine tööaeg.

2. Ameerika Tööliidu Föderatsioon (AFL): 1886. aastal asutatud AFL andis märku töökorralduse taktika muutumisest spetsialiseerunud ja käsitööpõhisema taktika suunas. Samuel Gompersi juhtimisel keskendus AFL teatud ametiühingutele ja pidas tööandjatega läbirääkimisi palga ja töötingimuste parandamiseks. Aastatepikkuse tegevuse ja eesmärkide poole püüdluse kaudu õnnestus neil parandada paljude inimeste töötingimusi.

3. Haymarketi afäär: 1886. aasta Chicago Haymarketi afäär on kaine meeldetuletus, et töötajate õiguste liikumisele oli vastuseisu. Kaheksatunnist tööpäeva toetati rahumeelsel meeleavaldusel, kui plahvatas pomm, mille tagajärjeks oli vägivald ja surmajuhtumid.

Sotsiaalsed reformid vastuseks industrialiseerimisele:

Suurem liikumine sotsiaalsete reformide poole sai alguse samal ajal, kui ühiskond mõistis tööstuse arengu inimlikku hinda. Reformistlikud ideaalid, mille eesmärk oli leevendada sotsiaalset ebaõiglust, mida industrialiseerimine oli 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses süvendanud, leidsid progressiivse ajastu ajal soodsa koha.

1. Laste tööjõu- ja haridusreformid. Lapstööjõu karmi reaalsuse tõi kaasa industrialiseerimine, kuna väikesed lapsed puutusid sageli kokku ohtlike töötingimustega. Progressiivsed reformijad, nagu Lewis Hine ja Jane Addams, nägid palju vaeva, et need ebaõiglused avalikuks teha. Ühiskonna noorimaid liikmeid ei kasutataks rahalise kasu saamiseks ära tänu nende püüdlustele võtta vastu seadusandlus, mis keelab laste töö ja edendab universaalset haridust.

2. Tööohutuse seadused: vajadus tööohutuse seaduste järele tulenes kaevandustes ja tööstustes esinevatest ohtlikest tingimustest. Avalikku arvamust tekitasid sellised tragöödiad nagu 1911. aasta Triangle Shirtwaist Factory tulekahju, kus ebapiisavate ohutusmeetmete

tõttu kaotas elu 146 rõivatöölist. Katastroofi tagajärjel kehtestati töötajate kaitseks ohutusseadused ja töötingimusi hakati põhjalikumalt kontrollima.

3. Progressivism ja sotsiaalmajanduslik õiglus: Theodore Roosevelti suguste tegelaste juhitud progressiliikumine, mille eesmärk oli tegeleda üldisemate sotsiaalmajanduslike probleemidega, halvendas industrialiseerimist. Edumeelsed edendasid sotsiaalset õiglust, monopolidevastaseid õigusakte ja keskkonnakaitset.

Demokraatia ajaloolised hetked 19. sajandil ja 20. sajandi alguses

- **1848. aasta revolutsioonid:** 1848. aasta revolutsioonid, mida mõnikord nimetatakse ka rahvaste kevadeks, ajendatuna üleskutsest poliitiliste ja sotsiaalsete reformide järele, levisid kogu Euroopas. Need revolutsioonid moodustasid pinnase kõigile tulevastele demokraatlikele liikumistele Euroopas.
- **Briti 1832. aasta reformiseadus:** selle reformiga tühistati valimisõiguse suurendamiseks nõue omada vara. See tegu oli tööstusrevolutsiooni üks tagajärgi sotsiaalsel tasandil ja viis Suurbritannia valitsuse sammu lähemale avatumale struktuurile.
- **Prantsusmaa Pariisi kommuun (1871):** 1871. aastal Pariisis asutatud Pariisi kommuun oli radikaalne sotsialistlik valitsus, mis ei kestnud kaua. See oli töötajate enesejuhtimise ja osalusdemokraatia proovikivi, isegi kui see lõpuks ebaõnnestus.
- **Saksa sotsiaalseadusandlus 19. sajandi lõpul Bismarcki ajal:** Saksa impeeriumi kantsler Otto von Bismarck rakendas 19. sajandi lõpus sotsiaalõigusakte, sealhulgas töötajate hüvitisi ja sotsiaalkindlustust. Kuigi need sotsiaalpoliitikad ei olnud põhimõtteliselt demokraatlikud, käsitlesid need küsimusi ja avaldasid mõju sotsiaaldemokraatia arengule.
- **Teise Prantsuse Vabariigi asutamine (1848):** Teine Prantsuse Vabariik loodi 1848. aastal veebruarirevolutsiooni tulemusena. Kuigi demokraatlik põhiseadus võeti vastu ja valimisõigust laiendati, aitasid sisemised konfliktid ja pinged lõpuks kaasa Napoleon III võimuletulekule.
- **Dreyfuse afäär, Prantsusmaa, 1894–1906:** Dreyfuse afäär paljastas antisemitismi ja sügavad murrud Prantsuse ühiskonnas, keskendudes Alfred Dreyfuse ekslikule veendumusele. See tegevus tõstis teadlikkust demokraatiast ja õiglusest Euroopas.
- **19. sajandi Itaalia ühendamise:** mitme riigi ühendamine üheks rahvaks oli Itaalia ühendamise protsess 19. sajandil. See tõi kaasa demokraatliku esindatuse ja valitsemisega seotud probleemid, mida ajendas natsionalistlik meeleolu.

- **Hispaania põhiseaduslik monarhia (1876):** Hispaania 1876. aasta põhiseadus kehtestas parlamentaarse valitsemissüsteemi konstitutsioonilise monarhia vormis. Põhiseadus tähistas Hispaania moderniseerimist nii poliitilisel tasandil kui ka riigi ühendamist.
- **Haagi konventsioonid (1899 ja 1907):** 1899. ja 1907. aasta Haagi konventsioonide eesmärk oli luua suunised sõjapidamiseks ja soodustada vaidluste rahumeelset lahendamist. Hoolimata sellest, et kohalik demokraatia ei olnud nende peamine eesmärk, näitasid need rahvusvahelised lepingud katseid luua õiglasem ja reguleeritud globaalne süsteem.
- **Vene revolutsioon (1917):** Nõukogude Liit loodi pärast tsaarirežiimi kukutamist 1917. aasta Vene revolutsioonis. See ei olnud demokraatlik nihe, kuid sellel oli märkimisväärne mõju aruteludele rahvusvahelise poliitilise dünaamika ja juhtimisstruktuuride üle.
- **Naiste valimisõiguse edendamise kampaaniad mitmes Euroopa riigis:** 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses saavutasid naiste valimisõiguse liikumised kogu Euroopas hoo sisse. USA ja Ühendkuningriigi edusammudest ajendatuna lisasid naiste valimisõiguse pooldajad demokraatia-teemalist vestlust.

Järeldused

19. sajand ja 20. sajandi algus oli tormiline ja pöördeline aeg demokraatliku põhimõtete arengus, mille käigus sotsiaalsed struktuurid üle kogu maailma nägid olulist murrangut. Eesmärgiga kehtestada kaasav valitsemisvorm, demokraatlik liikumine õitses sel perioodil, tuginedes valgustusajastu kontseptsioonidele nagu isikuõigused ja kodanikuaktiivsus.

Selleks, et tunnustada industrialiseerimisest tingitud muutuvat dünaamikat, seadusandlikud muudatused nagu 1832. aasta reformiseadus Suurbritannias ja põhiseaduse muudatused nagu 15. muudatus USAs üritasid tõkkeid maha lõhkuda. Siiski seni, kuni naiste valimisõiguse ja kodanikuõiguste liikumised jätkusid, selle ajastu demokraatlik projekt jääks pooleli.

Industrialiseerumine oli selle sajandi väga oluline hetk, tuues kaasa palju uusi väljakutseid, mis muutsid demokraatiat sellisena, nagu nad seda teadsid. Töölislükumised lõid töölisklass ja tööstus, mis toetas sotsiaalset progressi ja töölisi õigused. Organisatsioonid nagu Ameerika Tööliidu Föderatsioon ja Töörüütlid, kes võitlesid õiguse eest õiglasele töötasule, kollektiivlääbirääkimiste pidamiseks ja auväärsed töötingimused, oli töölisklassi hää.

Kirg poliitiliste ja sotsiaalsete reformide vastu kogu Euroopas peegeldus 1848. aasta revolutsioonides, Pariisi kommuunis ja Itaalia ühendamises. Selle keerukuse demokraatlikke protsesse saab mõista prantslaste Dreyfuse afääri ja Hispaania oma Põhiseaduslik monarhia. Haagi konventsioonid ja naiste rahvusvahelise valimisõiguse allianssi kehtestamine on kaks näidet sellest, kuidas demokraatia poole püüdlemine pörkas kokku ülemaailmsete algatustega kui 19. ja 20. sajand lõppesid.

Kokkuvõtteks võib öelda, et 19. sajand ja 20. sajandi algus kujundasid poliitilist keskkonda nagu meiegi tunneme neid täna. Sel perioodil loodud demokraatlikud liikumised pidid tegelema industrialiseerimise takistustega, kuid samas tagasid ka üldsuse võrdset esindatust, õiglust ja kaasatust.

Teise maailmasõja järgsest ajast tänapäevani



Allikas: <https://www.history.com/news/germany-divided-world-war-ii>

Sissejuhatus

Teise maailmasõja tagajärjed tähistasid maailma ajaloos pöördelist hetke, olles tunnistajaks demokraatia ulatuslikule levikule. Demokraatlike institutsioonide loomisest sai ülemaailmne trend, mida õhutas enesemääramise soov, inimõigused ja autoritaarsete ideoloogiate tagasilükkamine. Sel perioodil ägenes ka külm sõda, mille ajal toimusid demokraatlikud ja autoritaarsed süsteemid geopoliitilises konkurentsisis mõjuvõimu pärast. See uurimus uurib demokraatia ülemaailmset levikut pärast II maailmasõda, analüüsides selle laienemist soodustavaid tegureid ja külma sõja dünaamikat, mis mõjutasid demokraatlike ideaalide edendamist.

Ülemaailmne levik

Enne II maailmasõda

Enne II maailmasõda moodustasid rahvusvahelise maastiku koloniaalsüsteemid ja monarhilised kuningriigid, mis asutati 18. ja 19. sajandil. Selle ajastu tagajärjed olid sügavad, pannes aluse omapärasele ja keerulisele kriisile, mille ajendiks oli sajandivahetusel Euroopas arenema hakanud kultuuriväärtuste revolutsioon. Kui 19. sajandi kapitalismi ja liberalismi ajastu andis 20. sajandi alguses teed krampide perioodile, kujundati rahvaste alused ümber, seades väljakutse väljakujunenud võimustruktuuridele. Imperialistlikud tendentsid ja monarhia valitsused seisid silmitsi enneolematute väljakutsetega, kui maailm kihutas Teise maailmasõja kataklüsmi poole (Berend, 2023).

See Teise maailmasõja eelmäng, mida iseloomustasid kultuurilised murrangud ja geopoliitilised nihked, pani aluse järgnevatele transformatiivsetele muutustele. Samuel P. Huntington identifitseerib oma põhjanevas töös "Kolmas laine: demokratiseerimine

kahekümnenda sajandi lõpus" ajaloolised demokratiseerimise lained, heidates valgust enne sõda toimunud tormilistele sündmustele. Huntingtoni analüüs hõlmab demokratiseerumislaineid aastatel 1822–1925, kontekstualiseerituna demokraatlike riikide tekkes, järgides Ameerika ja Prantsuse revolutsiooni intellektuaalset mudelit. Järgnenud autokraatia vastulaine, mis ulatus Teise maailmasõjani, avaldas sügavat mõju, mis kulmineerus 1942. aastal vaid üheksa demokraatiaga kogu maailmas. See keerukas ajalooline kontekst, mida iseloomustavad demokraatlike protsesside mõõn ja voog, toimis taustaks, et mõista demokraatia ülemaailmset levikut, mis avanes II maailmasõja järel (Merkel, 2019).

Sõjajärgne ülesehitus ja demokratiseerimine

Teise maailmasõja järel mängisid võidukate liitlasriikide sõjajärgsed ülesehitus- ja demokratiseerimispüüdlused ülemaailmse poliitilise maastiku ümberkujundamisel kesket rolli. Sõja põhjustatud hävingu ulatus tingis vajaduse terviklike strateegiate järele rahvaste ülesehitamiseks ja jätkusuutlike juhtimisstruktuuride loomiseks. Võitnud liitlasriigid, eriti Ameerika Ühendriigid selliste algatuste kaudu nagu Marshalli plaan, viisid ellu ambitsioonikaid ülesehitusprogramme, mille eesmärk oli elavdada sõjast räsitud majandusi ja edendada poliitilist stabiilsust. Need jõupingutused ulatusid kaugemale pelgalt majanduslikust abist, hõlmates laiemat nägemust demokraatlike ideaalide edendamiseks kui püsiva rahu ja stabiilsuse alusest.

Sõjajärgse ülesehitustöö üks tähelepanuväärne aspekt oli demokraatlike institutsioonide loomine paljudes riikides. Võidukad jõud püüdsid sisendada demokraatlikke valitsemispõhimõtteid, pidades neid ülemaailmsete konfliktide kordumise ärahoidmiseks hädavajalikuks. Demokraatlike väärtuste institutsionaliseerimise ja põhiõiguste kaitse tagamise võtmemehhanismiks sai uute põhiseaduste koostamine. Seda protsessi iseloomustas sageli okupeeritud riikide ja liitlasriikide vaheline koostöö, mis peegeldas pühendumust ajaproovile vastu pidanud demokraatlike valitsemismudelite edendamisele.

Rahvusvahelised organisatsioonid mängisid samuti olulist rolli sõjajärgsel demokratiseerimismaastikul. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) asutamine 1945. aastal tähistas kriitilist arengut, pakkudes platvormi diplomaatiliseks dialoogiks, konfliktide lahendamiseks ja demokraatlike põhimõtete edendamiseks ülemaailmsel tasandil. Sellised organisatsioonid nagu Rahvusvaheline Valuutafond (IMF) ja Maailmapank aitasid kaasa majanduse stabiilsusele ja arengule, tugevdades veelgi demokraatliku valitsemise aluseid.

Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni moodustamine:

Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) loomine 1945. aastal oli oluline verstapost Teise maailmasõja järgsel ajastul, mis tähistas kollektiivset pühendumust rahvusvahelise koostöö edendamisele, inimõiguste kaitsmisele ja demokraatlike põhimõtete edendamisele ülemaailmsel tasandil. ÜRO tekkis vastusena Rahvasteliidu ebaõnnestumistele ja selle eesmärk oli luua foorum diplomaatiliseks dialoogiks, konfliktide ennetamiseks ja ühiste väärtuste edendamiseks rahvaste vahel.

1945. aastal San Franciscos allkirjastatud ÜRO põhikiri tõi välja selle peamised põhimõtted, rõhutades liikmesriikide suveräänsust, vaidluste rahumeelset lahendamist ning pühendumist inimõigustele ja põhivabadustele. Spetsialiseerunud agentuuride loomine ÜROs, nagu ÜRO Haridus-, Teadus- ja Kultuuriorganisatsioon (UNESCO) ja ÜRO Rahvusvaheline Laste Hädaabifond (UNICEF), rõhutas veelgi selle mitmetahulist lähenemisviisi ülemaailmsete probleemide lahendamisel.

Kogu sõjajärgse perioodi jooksul mängis ÜRO keskset rolli paljude ülemaailmsete väljakutsete ja konfliktide lahendamisel. Selle rahuvalvemissioonide eesmärk oli ennetada ja lahendada konflikte, saavutades märkimisväärsed edusamme Suessi kriisis (1956) ja Kuuba raketikriisi lahendamises (1962). Lisaks sai ÜROst dekoloniseerimise arutelude foorum, mis hõlbustas paljude riikide iseseisvusele üleminekut.

ÜRO tõhusus konfliktide lahendamisel sõjajärgsel perioodil ei olnud aga väljakutseteta. Külma sõja rivaalitsemine halvas sageli Julgeolekunõukogu, piirates selle võimet teatud juhtudel otsustavalt tegutseda. Korea sõda (1950–1953) ja Vietnami sõda (1955–1975) tõid esile ÜRO raames geopoliitilistes pingetes navigeerimise keerukuse. Veelgi enam, organisatsiooni kritiseeriti suutmatuse pärast ära hoida genotsiide, nagu on tunnistajaks Rwanda (1994) ja Bosnia (1995).

Külm sõda ja ideoloogiline võistlus

Külma sõda, mis kestis ligikaudu II maailmasõja lõpust 1945. aastal kuni Nõukogude Liidu kokkuvarisemiseni 1991. aastal, iseloomustas intensiivne ideoloogiline konkurents USA juhitud demokraatliku lääne ja kommunistliku ida vahel, mida juhtis Nõukogude Liit. See ideoloogiline lõhe ilmnes vastuolulistes poliitilistes, majanduslikes ja sotsiaalsetes süsteemides, kusjuures iga superriik edendas oma nägemust valitsemisest ja ühiskonnakorraldusest.

Demokraatlik Lääs, eesotsas USA, toetas üksikisiku vabaduste, vaba turu kapitalismi ja demokraatliku valitsemise põhimõtteid. Seevastu kommunistlik Ida järgis Nõukogude Liidu juhtimisel marksistlik-leninlikku ideoloogiat, propageerides tootmisvahendite riigi omamist ja tsentraalselt planeeritud majandust, mille eesmärgiks oli näiliselt klassideta ühiskond.

See ideoloogiline konkurents ulatus geopoliitilise maastiku kujundamiseks kaugemale majanduslikest ja poliitilistest valdkondadest. USA ja Nõukogude Liit osalesid ülemaailmses võitluses mõjuvõimu pärast, kusjuures kumbki pool püüdis laiendada oma ideoloogilist ja poliitilist mõjusfääri. Vahendussõjad, nagu Korea sõda (1950–1953) ja Vietnami sõda (1955–1975), näitasid Külma sõja geopoliitilisi mõõtmekaid, kus demokraatlikud ja autoritaarsed süsteemid põrkasid kaudselt kokku.

Külm sõda õhutas ka konkurentsi demokraatlike ja autoritaarsete süsteemide vahel ühiskondlike väärtuste ja valitsemismudelite osas. Mõlemad pooled püüdsid näidata oma vastavate süsteemide tajutavaid tugevusi, tõstes esile saavutusi majandusliku õitsengu, tehnoloogiliste edusammude ja ühiskondliku progressi vallas. Ideoloogiline rivaalitsemine ei mõjutanud mitte ainult rahvusvahelisi suhteid, vaid avaldas sügavat mõju ka paljude riikide sisepoliitikale ja juhtimisstruktuuridele.

Demokraatia edendamine ja ohjeldamine

Demokraatlikud riigid, eriti Ameerika Ühendriigid, kasutasid Külma sõja ajal erinevaid strateegiaid demokraatliku valitsemise edendamiseks kogu maailmas. Algatuste, nagu Trumani doktriin ja Marshalli plaan, eesmärk oli pakkuda majanduslikku abi ja toetust kommunismile vastu seisvatele rahvastele, edendada poliitilist stabiilsust ja julgustada demokraatlike institutsioonide kasutuselevõttu. Selliste organisatsioonide nagu *National Endowment for Democracy* (NED) loomine 1983. aastal näitas veelgi enam pühendumust demokraatia edendamisele valitsusväliste vahenditega. Need strateegiad olid sageli mitmetahulised, hõlmates majandusabi, kultuurivahetusprogramme ja diplomaatilisi jõupingutusi.

Seevastu Nõukogude Liit järgis demokraatia ja kapitalismi leviku piiramise poliitikat. 1955. aastal kommunistlike riikide sõjalise liidu Varssavi pakti loomise eesmärk oli tasakaalustada NATO mõju ja takistada demokraatlike ideaalide laienemist. Nõukogude Liit toetas ka oma kommunistliku ideoloogiaga ühtlustavaid autoritaarseid režiime, pakkudes mõju säilitamiseks sageli sõjalist ja majanduslikku abi.

Järeldused

Teise maailmasõja järgne ajastu oli tunnistajaks globaalsele nihkele demokraatia poole, mida õhutas autoritaarsete ideoloogiate tagasilükkamine ning soov enesemääratlemise ja inimõiguste järele. Külma sõja intensiivne rivaalitsemine USA juhitud demokraatliku lääne ja Nõukogude Liidu juhitud kommunistliku ida vahel määras geopolitiilise maastiku. Sõjajärgse ülesehitamise strateegiad, ÜRO asutamine ja külma sõja aegne ideoloogiline konkurents mõjutasid demokraatlike ideaalide ülemaailmset levikut. Selle perioodi keerukas dünaamika, alates II maailmasõja eelmängust kuni demokraatia edendamise ja ohjeldamise strateegiateni, kujundab jätkuvalt tänapäevaseid arutelusid valitsemise ja rahvusvaheliste suhete üle (Gaddis, 2005; ÜRO; Kaplan, 1999).

Sissejuhatus

Teise maailmasõja järelmõjudest 1990. aastate alguseni kestnud külm sõda jagas maailma kahte ideoloogilisse leeri, mida iseloomustasid konkureerivad nägemused kapitalismist ja kommunismist, demokraatlikud ja autoritaarsed valitsemismudelid. USA ja Nõukogude Liidu rivaalitsemine kujundas globaalset poliitikat, mis viis liitude tekkeni, vahendussõdadeni ja tuumarelvade levikuni. See kahepoolne jaotus mitte ainult ei määratlenud rahvusvahelisi suhteid, vaid mõjutas ka sisepoliitikat, kusjuures paljud riigid joondusid kas USA juhitud läänebloki või Nõukogude hegemoonia all oleva idablokiga. Nõukogude Liidu ja idabloki kokkuvarisemine 1980. aastate lõpus ja 1990. aastate alguses tähistas aga külma sõja ajastu lõppu, juhatades sisse uue geopolitiilise ümberkorralduse ja transformatiivsete muutuste ajastu. Bipolaarse maailmakorra lagunemisega leidsid endised autoritaarsed režiimid maadlemas uute võimalustega poliitiliseks avatuseks ja demokratiseerimiseks. See pöördeline hetk ajaloos pani aluse demokratiseerimisprotsesside lainele kogu maailmas, kui riigid haarasid kinni võimalusest vabaneda autoritaarsest võimust ja võtta omaks demokraatlikud valitsemispõhimõtted.

Democratisation Movements and Challenges

Kommunismi ideoloogilisele kokkuvarisemisele järgnes triumfaalsuse vaim läänes. Kuulsas avalduses kuulutas Francis Fukuyama, et ajalugu on lõpuks lõppenud lääne liberaalse demokraatia kui inimvalitsuse lõpliku vormi üleüldise võiduga¹. Kindlasti pakkus külma sõja järgne ajastu ainulaadse ajaloolise võimaluse laiendada demokraatiat üle maailma ja seitsmendal aastal pärast külma sõja lõppu elas rohkem inimesi demokraatia kui diktatuuri all (maailma 193 riigist 118 peeti demokraatlikuks)². Vaatamata esialgsetele edusammudele seisid paljud uued demokraatiad silmitsi selliste väljakutsetega nagu nõrgad institutsioonid, poliitiline polariseerumine ja autoritaarse valitsemise pärand. Lisaks nõudis edukas demokratiseerimine enamat kui lihtsalt valimiste korraldamine – see hõlmas ka tugevate institutsioonide loomist, poliitilise osaluskultuuri edendamist ja õigusriigi põhimõtete tagamist.

Seetõttu ei ole suure osa maailmast, sealhulgas demokratiseeruvatest piirkondadest, ajaloo lõpp veel saabumas. Kogu maailmas jätkuvad vaidlused riigi õige korralduse ja selle üle, kuidas valitsusvõimu tuleks kasutada kaupade, teenuste ja väärtuste jaotuse mõjutamiseks kogu ühiskonnas.

Erinevate piirkondade demokratiseerimiskogemused on kultuuriliste, ajalooliste ja geopoliitiliste tegurite tõttu erinevad. Kuigi juba enne külma sõja lõppu oli mitmel pool maailmas demokratiseerumise suundumusi ning alates 1973. aastast on demokratiseerimisprotsessid kogu maailmas peaaegu lineaarselt kasvanud, esines olulisi erinevusi piirkondade vahel ja ka siseselt. sama piirkond. Positiivseid muutusi seostati „lainetega“, nagu Ladina-Ameerika üleminek demokraatiale (1970. aastate lõpp ja 1980. aastate algus) ning muutus, mis leidis aset pärast Berliini müüri langemist ja Nõukogude Liidu kokkuvarisemist. Negatiivsete muutuste puhul oli raskem rääkida "lainetest", kuigi on selge, et mõned piirkonnad nägid oma vabaduse kadumist rohkem kui teised. Näiteks 1994. aastal olid Sahara-tagused Aafrika (Burundi, Nigeeria, Angola, Botswana, Komoorid, Kongo, Kenya, Senegal, Sambia) ja Lõuna-Kesk-Aasia (Afganistan, Aserbaidžaan, Kõrgõzstan, Nepal, Tadžikistan, Usbekistan) piirkonnad. Freedom House'i andmetel, mis hindab oma iga-aastase Freedom in the World aruande kaudu inimeste juurdepääsu poliitilistele õigustele ja kodanikuvabadustele 210 riigis ja territooriumil, on vabaduste järsu vähenemise³. Aasta varem, 1993, oli muudatus geograafiliselt mitmekesisem ja seda juhtisid Tadžikistan, Alžeeria ja Peruu.

Kaasaegsel ajastul arenevad demokratiseerimisprotsessid maailma eri paigus edasi, ehkki keerulisemalt ja nüansirikkamalt. Kui külma sõja järgne vahetu periood oli tunnistajaks autoritaarselt võimult demokraatiale ülemineku lainele, siis järgnevatel aastatel on demokraatliku valitsemise tugevdamisel toimunud nii edusamme kui ka tagasilööke. Üks tähelepanuväärne suundumus oli hübriidrežiimide esilekerkimine, mis näitavad nii

1

2

3

demokraatia kui ka autoritaarsuse elemente, hõlgates kahe süsteemi vahelisi piire. Mõnel juhul on autoritaarsed juhid kohanenud demokraatlike normide ja institutsioonidega, säilitades samas range kontrolli poliitilise võimu üle ja lämmatades eriarvamusi. Lisaks on digitaal tehnoloogia ja sotsiaalmeedia platvormide levik muutnud poliitilise osaluse ja aktiivsuse maastikku, võimaldades kodanikel mobiliseerida ja korraldada proteste, kampaaniaid ja liikumisi poliitiliste muutuste nimel. Samas on neid samu tehnoloogiaid ära kasutanud ka autoritaarsed režiimid opositsiooni mahasurumiseks, desinformatsiooni levitamiseks ja demokraatlike protsesside õõnestamiseks. Lisaks on populistlike liidrite ja natsionalistlike liikumiste taassünd paljudes demokraatlikes riikides õhutanud polariseerumist, ksenofoobiat ning rünnakuid demokraatlike institutsioonide ja normide vastu. Nende väljakutsete valguses nõuab kaasaegne demokratiseerimismaastik uuenduslikke lähenemisviise ja ühiseid jõupingutusi, et tegeleda demokraatiat ähvardavate arenevate ohtudega ning edendada vabaduse, võrdsuse ja õigluse põhimõtteid kõigi jaoks.

Demokraatia mõju inimeste heaolule ja arengule

Teadlased ja poliitikakujundajad on pööranud suurt tähelepanu sellele, kas demokraatial on positiivne mõju mõnele inimese heaolu mõjutavatele võtmeaspektile, nagu moderniseerimine, majanduslik ja inimareng. Kuigi pole selge, kas demokraatiad annavad nende muutujate põhjal paremaid tulemusi kui mittedemokraatlikud režiimid, pole kahtlust, et väga tugev seos on olemas.

Kahekümnenda sajandi teisel poolel oli riigiteaduste üks viljakamaid arutelusid ja on siiani majandusarengu ja demokraatia vaheliste suhete uurimine. Kuigi paljud teadlased, nagu Mills, Marx ja Tocqueville, uurisid seda suhet, saavutas see tähelepanu keskpunkt oma hoo alles 50. aastate lõpus – koos Lerner (1958) ja Lipsetiga (1959). Just sel ajal kirjutas Lipset "mida heal järjel riik on majanduslikus mõttes, seda suuremad on võimalused demokraatliku valitsuse säilitamiseks", lause, mis tegi ajalugu ja mida O'Donnell kakskümmend aastat hiljem nimetas Optimistlik võrrand (1979). See "Optimistlik võrrand" põhines veendumusel, et moderniseerumine (s.o majandusareng, kommunikatsioonide kasv ja parem haridustase) kipuvad tekitama ühiskonnas mõõdukaid tendentse; ja järelikult ka mõõdukam alam- ja ülemklass ning suurem keskklass. See kontekst loob parema pinnase demokraatia säilitamiseks⁴. Sellest ajast peale on teadlased arutlenud selle üle, milline on demokraatia ja arengu suhete mõjutamise suund – kas arenenumad ja jõukamad ühiskonnad on rohkem alati demokraatlike režiimide kehtestamisele või avaldavad demokraatlikud valitsemismudelid positiivset mõju majandusele ja üldisele ühiskonna heaolule?

Hiljutised uuringud rõhutavad inimarengu ja demokraatia vahelist seost positiivsena ning väidavad, et majandusareng on hästi toimivate demokraatlike valitsemismudelite loomise tagajärg. Altman ja Castiglioni (2003) näitasid oma analüüsi hüppelauana Ladina-Ameerikat mitte ainult seda, et demokraatiad on inimarengu edendamisel jõukuse (SKT elaniku kohta) osas paremad kui mittedemokraatiad, vaid ka erinevusi demokratiseerumistasmes. avaldavad märkimisväärset mõju inimarengule imikusuremuse, kirjaoskamatus ja oodatava eluea osas. Teisisõnu, mida demokraatlikum on režiim täielikust autoritaarsusest täieliku demokraatiani,

4

seda paremini see inimarengu seisukohalt toimib. Selle tulemusena näitavad nende uuringud, et demokraatliku kvaliteedi ja inimarengu vahel on otsene positiivne seos.

Siin on oluline asjaolu, et demokraatlik kvaliteet mõjutab inimarengut. Nendel demokraatiatel, mis realiseerivad kodaniku- ja poliitilisi õigusi täiel määral, on paremad võimalused inimarengu laiendamiseks kui "piiratud demokraatiatel" või "valimisdemokraatiatel" (Diamond 2003). Seetõttu on demokraatliku režiimi olemasolul vahet, kuid mis veelgi olulisem – "hea" demokraatliku režiimi olemasolul on suur erinevus. Tänapäeval on paljud riigid saavutanud minimaalsed valimis- ja menetlusnõuded, et neid demokraatiaks pidada. Suur osa neist riikidest on aga endiselt kaugel kvaliteetsest demokraatiast. Selle tulemusena näib Mainwaringi (1999) mainitud oluliste osalemis-, konkurentsi- ja kodanikuvabaduste piirangute kaotamine inimarengu edendamisel ülioluline.

Demokraatia ja inimõigused

Demokraatia ja inimõigused on omavahel lahutamatu seotud, kuna demokraatia loob institutsionaalse raamistiku ja mehhanismid, mis on vajalikud inimõiguste kaitsmiseks ja edendamiseks. Demokraatlikus ühiskonnas on kodanikel õigus vabade ja õiglaste valimiste kaudu osaleda poliitilistes protsessides, avaldada vabalt oma arvamust ning võtta oma valitsustelt vastutust. Need demokraatlikud põhimõtted on olulised põhiliste inimõiguste, sealhulgas sõna-, kogunemis- ja ühinemisvabaduse kaitsmiseks. Lisaks tagab demokraatia, et valitsuse võimu piiravad õigusriigi põhimõtted ja sõltumatud institutsioonid, vältides võimu meelevaldset kuritarvitamist ja kaitstes inimesi diskrimineerimise, rõhumise ja vägivald eest. Ja vastupidi, inimõiguste austamine on demokraatia toimimise lahutamatu osa, kuna see tagab, et kõiki kodanikke, olenemata nende rassist, usutunnistusest, soost või poliitilistest veendumustest, koheldakse seaduse alusel väärikalt ja võrdselt. Seetõttu tugevdavad demokraatia ja inimõigused üksteist, luues voorusliku tsükli, kus inimõiguste kaitse tugevdab demokraatiat ning demokraatia omakorda toetab ja edendab kõigi inimõigusi.

Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni roll

Ühinenud Rahvaste Organisatsioonil on erinevate mehhanismide ja algatuste kaudu ülitähtis roll demokraatliku valitsemistava ja inimõiguste edendamisel kogu maailmas. Rahvusvahelise koostöö ja dialoogi foorumina hõlbustab ÜRO mitmepoolseid jõupingutusi demokraatiale ülemineku toetamiseks, valimissüsteemide tugevdamiseks ja inimõiguste kaitse edendamiseks. ÜRO Peaassamblee ja eriagentuurid, nagu ÜRO arenguprogramm (UNDP) ja inimõiguste ülemvoliniku büroo (OHCHR), pakuvad tehnilist abi, suutlikkuse suurendamise tuge ja propageerivad jõupingutusi demokraatlike põhimõtete ja institutsioonide edendamiseks. Lisaks võib ÜRO Julgeolekunõukogu anda loa rahuvalvemissioonidele või kehtestada sanktsioone demokraatiat ja inimõigusi ähvardavate ohtude käsitlemiseks konfliktidest mõjutatud piirkondades. ÜRO tulemuslikkust nendes ettevõtmistes takistavad aga sageli erinevad väljakutsed ja kriitika.

Kriitikud väidavad, et ÜRO otsustusprotsessid on aeglased, bürokraatlikud ja sageli takistavad neid liikmesriikide geopoliitiline rivaalitsemine. Lisaks võivad jõustamismehhanismide puudumine ja Julgeolekunõukogu alaliste liikmete vetoõigus takistada ÜRO võimet võtta otsustavaid samme inimõiguste rikkumise või demokraatia tagasilangemise korral. Veelgi enam, võimu ja ressursside ebavõrdne jaotus ÜRO süsteemis, samuti süüdistused ÜRO

agentuuride üleastumise ja korruptsiooni kohta, õõnestavad selle usaldusväärsust ja tõhusust demokraatia ja inimõiguste edendamisel ülemaailmsel tasandil. Vaatamata sellele kriitikale on ÜRO endiselt asendamatute toimija demokraatliku valitsemistava ja inimõiguste edendamisel ning jõupingutused selle mehhanismide reformimiseks ja tugevdamiseks on hädavajalikud, et suurendada selle tõhusust tänapäeva maailma ees seisvate keeruliste väljakutsetega tegelemisel.

Euroopa Liidu roll

Euroopa Liit (EL) mängib olulist rolli demokraatia ja inimõiguste edendamisel nii oma liikmesriikides kui ka väljaspool. Demokraatia, õigusriigi ja inimõiguste austamise põhimõtetele tuginedes on EL muutnud nende väärtuste edendamise oma välispoliitika ja välissuhete keskseks sambaks. EL on oma piirides rakendanud mehhanisme demokraatliku valitsemistava ja inimõiguste kaitsmiseks, sealhulgas korrapäraselt jälginud ja hindanud demokraatlike normide ja põhiõiguste järgimist liikmesriikides. Lisaks annab EL rahalist ja tehnilist abi demokraatlike reformide toetamiseks, kodanikuühiskonna organisatsioonide tugevdamiseks ja institutsioonide suutlikkuse suurendamiseks inimõiguste standardite järgimisel. EL teeb väljaspool oma piire diplomaatilisi jõupingutusi, teeb arengukoostööd ja toetab demokraatia ülesehitamise algatusi partnerriikides üle maailma. Selliste algatuste kaudu nagu demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahend (EIDHR) ja Euroopa naabruspoliitika (ENP) töötab EL demokraatliku valitsemistava edendamise, õigusriigi põhimõtete tugevdamise ja inimõiguste kaitsmise nimel piirkondades, kus valitseb poliitiline ebastabiilsus, konfliktid, ja autoritaarne valitsemine. Kuigi ELi jõupingutused ei ole ilma väljakutsete ja piiranguteta, rõhutab tema pühendumus demokraatia ja inimõiguste edendamisele tema rolli nende aluspõhimõtete ülemaailmse eestvedajana.

Kaasaegsed väljakutsed ja teed edasi

Kaasaegses maailmas seisab demokraatia silmitsi arvukate väljakutsetega, mis ohustavad selle stabiilsust ja tõhusust. Üks pakilisemaid probleeme on püsiv terrorismioht, mis mitte ainult ei kujuta endast otsest ohtu kodanike turvalisusele ja turvalisusele, vaid õõnestab ka demokraatlikke väärtusi, nagu sõnavabadus ja kodanikuvabadused. Äärmuslike ideoloogiate ja valitsusväliste osalejate esiletõus on toonud kaasa terrorirünnakute vohamise kogu maailmas, pannes proovile demokraatlike institutsioonide ja ühiskondade vastupidavuse. Lisaks süvendavad demokraatia ees seisvaid väljakutseid jätkuvad konfliktid ja geopoliitilised pinged, kuna need ohustavad ebastabiilsust, ümberasutamist ja humanitaarkriise. Piirkondades, mida vaevavad pikaleveninud konfliktid, nagu Lähis-Ida ja osa Aafrikat, õõnestavad demokraatlikku valitsemist sageli nõrgad riigiinstitutsioonid, korruptsioon ja relvastatud rühmituste mõju. Lisaks esitab uute ohtude, nagu kübersõda, desinformatsioonikampaaniad ja hübriidsõda, esilekerkimine demokraatlikele ühiskondadele enneolematuid väljakutseid, kuna nad püüavad kaitsta oma valimisprotsesse, digitaalset infrastruktuuri ja riiklikku julgeolekut. Nende mitmetahuliste väljakutsetega tegelemine nõuab valitsuste, kodanikuühiskonna ja rahvusvaheliste osalejate kooskõlastatud jõupingutusi, et järgida demokraatlikke põhimõtteid, edendada rahu ja võidelda äärmusluse kõigi vormide vastu.

Järeldused ja soovitused

Demokraatia edendamiseks kogu maailmas on vaja ühiseid jõupingutusi institutsioonide tugevdamiseks, kodanike kaasamise edendamiseks ja demokraatlike väärtuste toetamiseks. Eelkõige on investeerimine tugevate demokraatlike institutsioonide, sealhulgas sõltumatute kohtute, vabade ja õiglaste valimissüsteemide ning vastutustundlike valitsusasutuste arendamisse õigusriigi tagamise ja kodanike õiguste kaitsmise seisukohast ülioluline. Lisaks võib kodanikuhariduse ja kodanikuühiskonna mõjuvõimu suurendamise algatuste edendamine anda kodanikele võimaluse demokraatlikus protsessis aktiivselt osaleda, oma valitsusi vastutusele võtta ja positiivseid muutusi propageerida. Lisaks on kaasava poliitilise dialoogi ja leppimisprotsesside edendamine oluline konsensusse saavutamiseks, konfliktide lahendamiseks ja ühiskondadesiseste lõhede ületamiseks. Lisaks võib rahvusvaheline koostöö ja demokraatliku valitsemise toetamine, sealhulgas välisabi, tehniline abi ja diplomaatiline surve autoritaarsetele režiimidele, aidata tugevdada demokraatiale üleminekut ning tugevdada demokraatlikke norme ja standardeid ülemaailmsel tasandil. Digitaalse innovatsiooni omaksvõtmine ja tehnoloogia võimendamine läbipaistvuse, vastutuse ja kodanike osaluse suurendamiseks juhtimisprotsessides võib samuti tugevdada demokraatlikke institutsioone ja tavasid digitaalajastul. Lõppkokkuvõttes nõuab demokraatia edendamine kõikehõlmavat lähenemisviisi, mis tegeleb demokraatia puudujääkide algpõhjustega, annab kodanikele mõjuvõimu ja loob vastupidavad demokraatlikud institutsioonid, mis suudavad seista vastu sise- ja välisprobleemidele.

Viited

Väliuuring

1. Al Jazeera. (2023, September 3). *Police arrest 20 in Cyprus as anti-migrant violence spreads*. <https://www.aljazeera.com/news/2023/9/3/over-a-dozen-arrested-in-cyprus-as-anti-migrant-violence-spreads>
2. Stephan, L. (2023, September 27). *Migrants in Cyprus fear fresh violence after a wave of racist far-right attacks*. Le Monde.fr. https://www.lemonde.fr/en/immigration/article/2023/09/27/migrants-in-cyprus-fear-fresh-violence-after-a-wave-of-racist-far-right-attacks_6140445_144.html
3. Amnesty International, *Cyprus: Authorities must protect migrants and refugees from racist attacks*. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/09/cyprus-authorities-must-protect-migrants-and-refugees-from-racist-attacks/>
4. (update) *far-right mob attacks migrants, journalists in Limassol anti-immigration demo [photos]*. incypruscom. (2023, September 1). <https://in-cyprus.philenews.com/local/update-far-right-mob-attacks-migrants-journalists-in-limassol-anti-immigration-demo-photos/>
5. Kambas, M. (2023, September). *Cyprus police make more arrests in racism-fuelled violence* | reuters. REUTERS. <https://www.reuters.com/world/europe/cyprus-police-make-more-arrests-racism-fuelled-violence-2023-09-03/>
6. Teodosieva, D. (2024, April). *Violence videos: Youths attack migrants in Sofia*. BTV. <https://btvnovinite.bg/predavania/tazi-sutrin/klipove-s-nasilie-mladezhi-napadat-migranti-v-sofija.html>
7. O'Sullivan, C. (2024, April 8). *Asylum seeker taken to hospital after Dublin assault*. RTE.ie. <https://www.rte.ie/news/dublin/2024/0408/1442430-dublin-assault/>
8. Surve, A. (2020, January 9). *Woman left injured and bloodied after horrific racist attack in south Dublin*. Irish Mirror. <https://www.irishmirror.ie/news/irish-news/woman-left-injured-bloodied-after-21248431>
9. Portugal Decoded. (2024, May 10). *Friday Briefing: We need to talk about*. Retrieved from <https://portugaldecoded.substack.com/p/friday-briefing-we-need-to-talk-about>
10. Our Portugal Journey. (2024, May 16). *Race discrimination in Portugal*. Retrieved from <https://www.ourportugaljourney.com/p/race-discrimination-in-portugal>
11. The Portugal News. (2024, May 7). *AIMA workers will not be scapegoats for migrant attacks*. Retrieved from <https://www.theportugalnews.com/news/2024-05-07/aima-workers-will-not-be-scapegoats-for-migrant-attacks/88600>
12. Nijeryalı Festus Okey davasında 14 yıl sonra karar: Sanık polise 16 yıl 8 ay hapis cezası. (2021a, March 17). Euronews. <https://tr.euronews.com/2021/03/17/nijeryali-festus-okey-davas-nda-14-y-l-sonra-karar-san-k-polise-16-y-l-8-ay-hapis-cezas>
13. Estonian world. (2021). *Racist Estonian online groups depict black people*. [online] Available at: <https://estonianworld.com/life/racist-estonian-online-groups-depict-black-people-with-a-noose-around-their-neck/> [Accessed 03 June 2024]

Kirjanduse ülevaade

lidsed juured (5. – 4. sajand eKr)

1. A&E Television Networks. (2018, August). *Ancient greek democracy - Athenian, definition, modern*. History.com. <https://www.history.com/topics/ancient-greece/ancient-greece-democracy#section1>
2. Cartwright, M. (2016, April 4). *Cleisthenes*. World History Encyclopedia. <https://www.worldhistory.org/Cleisthenes/>
3. Cartwright, M. (2018, April 03). *Athenian Democracy*. World History Encyclopedia. Retrieved from https://www.worldhistory.org/Athenian_Democracy/
4. Christopher W. Blackwell, "Athenian Democracy: a brief overview," in Adriaan Lanni, ed., "Athenian Law in its Democratic Context" (*Center for Hellenic Studies On-line Discussion Series*). Republished in C.W. Blackwell, ed., *Dēmos: Classical Athenian Democracy* (A. Mahoney and R. Scaife, edd., *The Stoa: a consortium for electronic publication in the humanities* [www.stoa.org]) edition of February 28, 2003. Contact: cwb@stoa.org.
5. Christopher W. Blackwell, "The Development of Athenian Democracy," in Adriaan Lanni, ed., "Athenian Law in its Democratic Context" (*Center for Hellenic Studies On-line Discussion Series*). Republished in C.W. Blackwell, ed., *Dēmos: Classical Athenian Democracy* (A. Mahoney and R. Scaife, edd., *The Stoa: a consortium for electronic publication in the humanities* [www.stoa.org]) edition of January 24, 2003
6. *Democracy - Manual for Human Rights Education with young people* - www.coe.int. Manual for Human Rights Education with Young people. (n.d.). <https://www.coe.int/en/web/compass/democracy>
7. Gish, D.A. (2014). Athenian Democracy. In The Encyclopedia of Political Thought, M.T. Gibbons (Ed.). <https://doi.org/10.1002/9781118474396.wbept0057>
8. Kiss, T. (2023, September 19). *Athenian democracy: History, functions and characteristics*. Encyclopedia of Humanities. <https://humanidades.com/en/athenian-democracy/>
9. Little, B. (2021, August). *How democracy developed in Ancient Greece*. HISTORY. <https://www.history.com/news/ancient-greece-democracy-origins>
10. National Geographic society. (n.d.). *Democracy (ancient greece)*. Education. <https://education.nationalgeographic.org/resource/democracy-ancient-greece/>
11. Tangian, A. (2020). Analytical theory of democracy. *Studies in Choice and Welfare*. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-39691-6>

Keskaeg ja Renessanssi periood (5.-15. sajand)

1. Barraclough, G. (1940). Law and Legislation in Medieval England. LQ Rev., 56, 75.
2. Cohn Jr, S. K. (2022). *Popular Protest and Ideals of Democracy in Late Renaissance Italy*. Oxford University Press.
3. Downing, B. (2020). *The military revolution and political change: Origins of democracy and autocracy in early modern Europe*. Princeton University Press.
4. Held, D. (1995). *Democracy and the global order: From the modern state to cosmopolitan governance*. Stanford University Press.
5. Hannam J. (2009). "God's Philosophers: How the Medieval World Laid the Foundations of Modern Science," Armarium Magnum. Retrieved from



<http://armariummagnus.blogspot.com/2009/10/gods-philosophers-how-medieval-world.html>.

6. Mark, J. J. (2023, June 09). [Europe](#). *World History Encyclopedia*. Retrieved from <https://www.worldhistory.org/europe/>
7. Møller, J. (2015). The Medieval Roots of Democracy. *Journal of Democracy*, 26(3), 110-123.
8. Thompson, J. W. (1923). The Development of the Idea of Social Democracy and Social Justice in the Middle Ages. *American Journal of Sociology*, 28(5), 586–605. <http://www.jstor.org/stable/2764779>
9. Zack, N. (2023). *Democracy: A Very Short Introduction*. Oxford University Press.
10. Zack, N. (2023). Democracy in the medieval and Renaissance world. In *Democracy: A Very Short Introduction*. Oxford: Very Short Introductions.

Valgustusajastu ja demokraatlikud revolutsioonid (17. -18. sajand)

1. Darnton, R. (1979). The Business of Enlightenment: A Publishing History of the Encyclopédie, 1775–1800. Retrieved from <https://dash.harvard.edu/bitstream/1/22824057/1/Business.pdf>
2. Declaration of the Rights of Man and of the Citizen. (1789). Retrieved from https://constitutionnet.org/sites/default/files/declaration_of_the_rights_of_man_1789.pdf
3. Hamilton, A., & Madison, J. (1788). Federalist Papers No. 47., Federalist No. 51. Retrieved from <http://pknock.com/The%20Federalist%20Papers%2047,%2048,%2051.pdf>
4. Locke, J. (1689). Second Treatise of Government. Retrieved from <https://www.earlymoderntexts.com/assets/pdfs/locke1689a.pdf>
5. Montesquieu, C. (1748). The Spirit of the Laws. Retrieved from <https://historyofeconomicthought.mcmaster.ca/montesquieu/spiritoflaws.pdf>
6. Palmer, R. R. (1959). The Age of Democratic Revolution: A Political History of Europe and America, 1760-1800. Retrieved from <https://www.bard.edu/library/pdfs/archives/2023/06/Palmer-TheAgeOfTheDemocraticRevolution.pdf>
7. Rousseau, J.-J. (1762). The Social Contract. Retrieved from <https://www.earlymoderntexts.com/assets/pdfs/rousseau1762.pdf>
8. U.S. Constitution. (1787). Retrieved from https://www.senate.gov/civics/resources/pdf/US_Constitution-Senate_Publication_103-21.pdf
9. Voltaire. (1759). *Candide*. Retrieved from <http://www.esp.org/books/voltaire/candide.pdf>
10. Wollstonecraft, M. (1792). A Vindication of the Rights of Woman. Retrieved from <https://www.earlymoderntexts.com/assets/pdfs/wollstonecraft1792.pdf>

19. ja varajase 20. sajandid

1. Brooks, C. (2020, January 6). Chapter 4: The Politics of the Nineteenth Century. Pressbooks. <https://pressbooks.nsc.ca/worldhistory/chapter/chapter-4-the-politics-of-the-nineteenth-century-2/>

2. Civil rights movement: timeline, key events & leaders | HISTORY. (2009, October 27). HISTORY. <https://www.history.com/topics/black-history/civil-rights-movement>
3. Delahaye, C., & Ramdani, F. (2022). Introduction: The Complex and Reciprocal Relations between Suffrage and Other Forms of Activism. *Transatlantica : Revue D'Études Américaines*, 1. <https://doi.org/10.4000/transatlantica.19310>
4. Democracy | Definition, History, Meaning, Types, Examples, & Facts. (2024, January 10). Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/democracy/The-spreadof-democracy-in-the-20th-century>
5. Industrialization, labor, and life. (n.d.). <https://education.nationalgeographic.org/resource/industrialization-labor-and-life/>
6. King, J. (2021, February 26). The Expansion of Democracy during the Jacksonian Era – America in Class – resources for history & literature teachers from the National Humanities Center. America in Class. <https://americainclass.org/the-expansion-ofdemocracy-during-the-jacksonian-era/>
7. Knights of Labor - Definition, Goals & Leader | HISTORY. (2009, October 29). HISTORY. <https://www.history.com/topics/19th-century/knights-of-labor>
8. Labor Movement - America, Reform & Timeline | HISTORY. (2009, October 29). HISTORY. <https://www.history.com/topics/19th-century/labor>
9. READ: Responses to Industrialization (article) | Khan Academy. (n.d.-a). Khan Academy. <https://www.khanacademy.org/humanities/whp-origins/era-6-the-long-nineteenthcentury-1750-ce-to-1914-ce/64-transformation-of-labor-beta/a/read-responses-toindustrialization-beta>
10. READ: Responses to Industrialization (article) | Khan Academy. (n.d.-b). Khan Academy. <https://www.khanacademy.org/humanities/whp-origins/era-6-the-long-nineteenthcentury-1750-ce-to-1914-ce/64-transformation-of-labor-beta/a/read-responses-toindustrialization-beta>
11. Engels. (n.d.). *Socialism in Germany by Friedrich Engels 1892*. <https://www.marxists.org/archive/marx/works/1892/01/socialism-germany.htm>
12. Unknown. (n.d.). *TEXT ANALYSIS: 1876 CONSTITUTION (corrected)*. <https://history-spain.blogspot.com/2015/04/text-analysis-1876-constitution.html>
13. McLean, J. (n.d.). *The Second French Republic | History of Western Civilization II*. <https://courses.lumenlearning.com/suny-hccc-worldhistory2/chapter/the-second-french-republic/#:~:text=The%20French%20Second%20Republic%20was,motto%20Libert%C3%A9%2C%20%C3%89galit%C3%A9%2C%20Fraternit%C3%A9>
14. The Editors of Encyclopaedia Britannica. (2024, May 16). *Commune of Paris | Causes, Consequences & Legacy*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/event/Commune-of-Paris-1871>
15. History, H. R.-. S. D. & 1. |. (2020, May 1). HayMarket Riot - Square, Definition & 1886 | HISTORY. HISTORY. <https://www.history.com/topics/19th-century/haymarket-riot>
16. The Editors of Encyclopaedia Britannica. (2024b, June 8). *Hague Convention | International Law, Humanitarianism & Peacekeeping*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/event/Hague-Conventions>

17. The Editors of Encyclopaedia Britannica. (2023, March 20). *American Federation of Labor | Leader, Goals, Successes, & Significance*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/American-Federation-of-Labor>
18. *On the Reform Act of 1832*. (n.d.). <https://learn.saylor.org/mod/book/tool/print/index.php?id=67279>
19. Di Palma, G., Berengo, M., Wickham, C. J., Signoretta, P. E., Marino, J. A., King, R. L., Lovett, C. M., Powell, J. M., Clark, M., Nangeroni, G., Foot, J., Knights, M. F., Di Palma, G., & Larner, J. (2024, June 26). *Italy | Facts, Geography, History, flag, maps, & Population*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/place/Italy/Unification>
20. The Editors of Encyclopaedia Britannica. (2024b, May 20). *Dreyfus affair | Definition, Summary, History, Significance, & Facts*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/event/Dreyfus-affair>
21. Barzun, J., Frassetto, M., Champion, T. C., Treasure, G. R. R., Stearns, P. N., Herlihy, D., Salmon, J. H. M., Sørensen, M. S., Peters, E., Mayne, R. J., Weinstein, D., Parker, N. G., Aubin, H., & Herrin, J. E. (1999, July 28). *History of Europe | Summary, Wars, Map, Ideas, & Colonialism*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/history-of-Europe/The-Revolutions-of-1848>
22. Zapata, C. (2024, March 27). Russian Revolution: Causes, timeline & Bolsheviks | HISTORY. <https://www.history.com/topics/european-history/russian-revolution>
23. *Women's Suffrage*. (n.d.). National WWI Museum and Memorial. <https://www.theworldwar.org/learn/about-wwi/womens-suffrage>
24. Women's Suffrage in the Progressive Era | Progressive Era to New Era, 1900-1929 | U.S.
25. History Primary Source Timeline | Classroom Materials at the Library of Congress | Library of Congress. (n.d.). The Library of Congress. <https://www.loc.gov/classroommaterials/united-states-history-primary-source-timeline/progressive-era-to-newera-1900-1929/womens-suffrage-in-progressive-era/>

Teise maailmasõja järgsest ajast tänapäevani

1. Decades of Crisis: Central and Eastern Europe before World War II, Ivan T. Berend University of California Press, 15 Nov 2023
2. The Handbook of Political, Social, and Economic Transformation, Wolfgang Merkel (ed.), Raj Kollmorgen (ed.), Hans-Jürgen Wagoner (ed.) Published: 13 February 2019
3. Gaddis, John Lewis. "The United States and the Origins of the Cold War, 1941–1947." Columbia University Press, 2000.
4. Hogan, Michael J. "The Marshall Plan: America, Britain, and the Reconstruction of Western Europe, 1947–1952." Cambridge University Press, 1987.
5. Mazower, Mark. "Dark Continent: Europe's Twentieth Century." Vintage, 2000.
6. United Nations. "Charter of the United Nations." <https://www.un.org/en/about-us/un-charter>.
7. Woods, Randall B. "A Changing of the Guard: Anglo-American Relations, 1941–1946." Oxford University Press, 1990.



8. Kennedy, David. "The Birth of the United Nations." *World Politics*, vol. 7, no. 2, 1955, pp. 153–178.
9. United Nations. "Charter of the United Nations." <https://www.un.org/en/about-us/un-charter>.
10. Urquhart, Brian. "A Life in Peace and War." HarperCollins, 1987.
11. Weiss, Thomas G., and Sam Daws. "The Oxford Handbook on the United Nations." Oxford University Press, 2018.
12. Kaplan, Lawrence S. "The Long Entanglement: NATO's First Fifty Years." Praeger, 1999.
13. Mastny, Vojtech. "The Cold War and Soviet Insecurity: The Stalin Years." Oxford University Press, 1996.
14. Pease, Neal R. "Democracy and U.S. Policy in Latin America during the Truman Years." University of Missouri Press, 1989.
15. Westad, Odd Arne. "The Global Cold War: Third World Interventions and the Making of Our Times." Cambridge University Press, 2005.
16. Zubok, Vladislav M. "A Failed Empire: The Soviet Union in the Cold War from Stalin to Gorbachev." The University of North Carolina Press, 2007.
17. <https://www.selfstudys.com/uploads/pdf/SX7Al1CgW2R1nZVJRQ22.pdf>
18. Altman, D., *Democratic Challenges in the Contemporary World*, https://www.academia.edu/62850227/Democratic_Challenges_in_the_Contemporary_World
19. Freedom House, <https://freedomhouse.org/countries/freedom-world/scores>
20. Randall, S., *Democracy and the Post-Cold War Era*, https://link.springer.com/chapter/10.1057/9781403905277_3
21. Fukuyama, F., *The End of History?*, https://www.jstor.org/stable/24027184?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents
22. De Mesquita, B., Downs, G., Smith, A., Cherif, F., *Thinking inside the Box: A Closer Look at Democracy and Human Rights*, *International Studies Quarterly* © 2005 Oxford University Press, https://www.jstor.org/stable/3693602?read-now=1&seq=18#page_scan_tab_contents
23. Arat, Z., *Human Rights and Democracy: Expanding or Contracting?*, The University of Chicago Press, <https://www.jstor.org/stable/3235336>
24. *Democracy and Human Rights: The Role of the UN*, Discussion Paper 2013, International Institute for Democratic and Electoral Assistance, <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/democracy-and-human-rights-the-role-of-the-united-nations.pdf>
25. Park, J., *Forward to the future? The democratic peace after the Cold War*, Sage Publications, Ltd., https://www.jstor.org/stable/26275318?read-now=1&seq=14#page_scan_tab_contents
26. Talbott, S., *The New Geopolitics: Defending Democracy in the Post-Cold War Era*, Royal Institute of International Affairs, <https://www.jstor.org/stable/40396642>
27. Pietrzyk, M., *Explaining the Post-Cold War Order: An International Society Approach*, George Washington University, <https://ciaotest.cc.columbia.edu/conf/pim01/>
28. Scholte, J., *Reconstructing Contemporary Democracy*, University of Warwick, <https://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1375&context=ijgls>



-
29. Nardulli, P., International Perspectives on Contemporary Democracy,
<https://www.press.uillinois.edu/books/?id=p075445>
 30. Bijukumar, V., Interrogating 'End of History' Theory: Liberal Democracy in the Contemporary World, The Indian Journal of Political Science,
https://www.jstor.org/stable/41856389?read-now=1&oauth_data=eyJlbWFpbCI6Imp1bGlhanVyaWV2YUBnbWFpbC5jb20iLCJpbnN0aXR1dGlvbklkcyI6W10sInByb3ZpZGVyIjoiz29vZ2xln0&seq=1#page_scan_tab_contents
 31. NCERT Political Science Textbook: Democracy in the Contemporary World,
<https://ncert.nic.in/ncerts/l/iess401.pdf>
 32. Challenges to Democracy Building, Recommendations for a New Swedish Policy on Democracy Building, International Institute for Democratic and Electoral Assistance,
<https://www.corteidh.or.cr/tablas/25040.pdf>

